॥ श्री हरिगीता ॥

महाराज श्री केशवप्रसादजी महाराजनी आज्ञाथी

मनसुखराम सुरजीए

छपावी प्रसिद्ध कर्यो.

अमदावादमां

सामानी हवेलीमां युनाइटेड प्रींटींग अने जनरल

एजन्सी कंपनी लिमिटेडना प्रेसमां

रणछोडलाल गंगारामे छापी.

संवत १९[illegible].

३२४७

श्रीहरिकृष्णायनमोनमः॥ अथश्रीहरिगिता टीकालिख्यते॥श्लोकः॥ प्रणम्यश्रीहरिंभक्त्या। तद्भक्तानांसुबुद्धये ॥ लिखामिहरिगीतायाष्टी कांगुर्जरभाषया॥१॥ अर्थः॥ हुंजेतेश्रीहरिनेभ क्तियेकरिने नमस्कारकरिनेतेहरिनाभक्तनेरुडे प्रकारे ज्ञानथाय तेनेअर्थेश्रीहरिगीतानिजेटी कातेने गुजरातदेशनी भाषाएकरिने लिखुछुं ॥१॥ सुव्रतउवाच॥श्लोकः॥सर्वसद्गुणसंपन्नामा ताप्रेमवतीहरिम्॥ नारायणावतारंस्वंपुत्रंप्रोवा चभूपते॥१॥ अर्थः॥ श्रीसत्संगिजीवननामेजे ग्रंथतेनेविषेसुव्रतनामेऋषि जेतेप्रतापसिंहरा जाप्रत्येबोलताहवाहेराजनूसर्वे सद्गुणेकरिनेसं पन्नएवांजेप्रेमवतीमातातेजेतेसाक्षात नारायण एवांजेपोतानापुत्रश्रीहरितेप्रत्येबोलतांहवां॥१॥ प्रेमवत्युवाच॥ श्लोकः॥ नमस्तुभ्यंभगवतेहर

एकष्टहारिणे नारायणायऋषपेप्रपद्यायमुमुक्षु
भिः ॥२॥ अर्थः॥हेप्रभोहरिछेनामजेनुएवासा
क्षातभगवान जेतमेतेतमनेहुंनमस्कारकरुंछुंते
तमे केवाछो तोपोतानाआश्रितजननांजेसमग्र
कष्टतेनाहरनाराछो नेसाक्षातनारायणरुपिछो
नेमुमुक्षुजननेशरणपांमवायोग्यछो केतांमुमुक्षु
जनजेतेसाक्षाततमाराशरणनेपामिनेजमोक्षने
पांमेछे॥ २॥श्लोकः॥अज्ञानस्यनिवृत्तिःस्यान्मा
स्यस्यथांजसा ॥ हरेसंसृतिमूलस्यतथामाम
नुशाधिभो ॥३॥अर्थः॥ अनेहेहरेजीवनेसंसृति
पांमवानुंकारणएवुंजेमायानामेअज्ञानतेनिनिवृ
त्तिजेतेजेवि रितेयथार्थपणेथाय केतांएअज्ञान
नोसम्यकप्रकारे नाशथइजाय तेविरितेतमेजे
तेमुंनेउपदेशकरो ॥३॥ श्लोकः॥ग्राम्यसौख्यंवि
रक्ताहंत्वांप्रपभास्मिसंन्मते ॥ अतोमुमुक्षवे

मत्थ्यंवक्तुमर्हसियद्धितम् ॥४॥ अर्थः॥ अनेहे
रुडिबुद्धिंनाआपनाराएवाहे भगवानहुंजेतेमा
यिकएवांजेपंच विपयसंबांधितुछ सुखतेथाकिवै
राग्यने पांमिथकितमारा शरणने पांमिछुं ते
कारणपणामाटे मुमुक्षुएविजेहुं तेमारुंजे हित
होय तेनेतमेजेतेमुनेकेहेवायोग्यछो ॥ ४ ॥
॥ श्लोकः ॥ जानामित्वामहंसाक्षानारायणमृ
षिंप्रभुम् ॥ कृतावतारंक्षमायभूतलेसर्वदेहिना
म् ॥५॥ अर्थः ॥ अनेहेहरेआपृथविनेविषेसर्वे
जीवनाकल्याणनेअर्थेप्रगटथयानेमहासमर्थए
वासाक्षातनारायणरूषिजेतमेते तमनेहुंजेतेजा
णुछुं ॥५॥ श्लोकः॥ सत्वंममाज्ञानमपाहराशुय
थातमोऽर्कःप्रगटप्रतापः ॥ स्वमाययागोपित
दिव्यभावःसंप्रार्थयामीतिभवंतमीशम् ॥६॥
॥अर्थः॥ अनेहेभगवानपोतानिइछाएकरीनेगु

प्रकरयोछे पोतानोदिव्यभावतेजेणेएवातमेछो
तोपणप्रगटजणातोछे प्रतापजेनोएवाजेसाक्षा
ततमेतेजेतेमाराअज्ञानने तत्कालहरोकोनिपेठे
तोजेमसूर्यदेवजेतेअंधकारनेहरेछे तेमतमेजेते
माराअज्ञानरूपअंधकारनेहरोएविरितेहुंजेतेप
रमेश्वरएवाजेतमेतेतमारप्राथनाकरुछुं ॥६॥
॥सुव्रतउवाच॥ श्लोकः॥ एवंजनन्याप्रणयेनपृ
ष्टोहरिःस्वतःसिद्धविशुद्धबोधः ॥ मुमुक्षवेध्या
त्मिकशास्त्रमाद्यंप्रीतःसतस्यैनृपतेजगाद ॥७॥
॥अर्थः॥ हवेसुव्रतऋषिकेहेछे हेराजनूएविरिते
प्रेमवतिमातातेणेहेतेसहित विनयेकरिनेपुछता
एवानेअनादिस्वभाविकपणेरह्युंछे अतिशेशुद्ध
एवुंज्ञानतेजेनेविषेएवाजे साक्षातश्रीहरीतेजेते
प्रसन्नथयाथकामुमुक्षुएवांजे प्रेमवतीमातातेने
सर्वथिप्रथमथयुं एवुंजेआहारिगीतारूपअध्या

त्मशास्त्रतेनेकेहेताहवा ॥७॥ श्रीहरिरुवाच॥
॥श्लोक॥ शृणुमातर्हितंवच्मिभवत्यैशास्त्रसंमत
म् ॥ मुमुक्षवेविरक्तायैनिर्णीतंवेदवेदिभिः॥८॥
॥अर्थः॥ हवेश्रीहरिजेतेधर्मज्ञाननेवैराग्यतेणे
सहितएविजेपोतानेविषेभक्ति तेनेपरोक्षपणे
वर्णनकरताथकाबोलेछे हेमातसर्वशास्त्रतेमणे
रुडिरितेमान्युंनेवेदनाजाणनाराजेमोटामुनिते
मणेनिर्णयकर्युंएवुंजेपोतानाजीवात्मानुंहिततेहुं
तमनेकहूंछुं तेनेतमेसांभलोतेतमेकेवांछोतोमुम
क्षुछोनेसंसारनातुछसुखथिवैराग्यने पांम्यांछो
माटेतमेजेतेएहितने सांभलवानांअधिकारिछो
॥८॥ श्लोकः॥ श्रीकृष्णोभगवान्साक्षाद्योविष्णुःपु
रुषोत्तमः ॥ सएवसर्वभावेनसेवनीयोमुमुक्षुभिः
॥९॥ अर्थः॥ हेमाताविष्नुकेहेतांसर्वेजीवइश्वर
नेविषेअंतर्यामिरुपे प्रवेशकरिनेरह्यानेपुरुषोत्त

मकेहेतांक्षर अक्षरथकिपरउत्तमपुरुषएवाजेसा
क्षातश्रीकृष्णभगवानछे ·अनेतेजभगवानजेतेमु
मुक्षुजनतेमणेसर्वभावेकरिनेसेववायोग्यछे ॥९
॥श्लोकः॥ तस्यैवमाययालोकोमोहितोयातिसं
सृतिम् ॥ अतस्तंयेप्रपद्यंतेतांतरंतितएवहि
॥१०॥ अर्थः॥ अनेतेश्रीकृष्णभगवानानिजजे
मायातेणेमोहपमाड्यो एवोजेआसर्वलोकतेजे
तेवारंवारसंसृतिनेपामेछे एकारणपणामाटेजे
जनजेतेतेश्रीकृष्णभगवाननासाक्षातशरणनेपां
मेछेतेजनजेतेतेमायानेनिश्चेतरेछे पणबीजोको
इपणतेमायानेतरतोनाथि ॥१०॥ श्लोकः॥ सतां
संगेनबुद्धादौतन्माहात्म्यंतदाप्तया ॥ स्वधर्म
ज्ञानवैराग्यपुजाभक्तयाससेव्यताम् ॥ ११ ॥
॥अर्थः॥ अनेहेमातसत्पुरुषनासमागमेकरिने
प्रथमतेभगवाननामाहात्म्यनेजाणीनेतेमाहा

त्स्यनेजाणवेकरिनेपमांणिने स्वधर्मज्ञानवैरा
ग्यतेणेजुक्तएविजे एभ्नगवाननीभ्नक्तितेणेक
रिनेतेभगवाननेसेववा ॥११॥ श्लोकः॥ युक्ताऽ
गैस्तुस्वधर्माद्यैस्त्रिभिर्भक्तिर्महाव्रते॥ क्वापिके
नापिविघ्नेननैवेहप्रतिहन्यते ॥१२॥ अर्थः॥अने
हेमोटाव्रतेजुक्तएवांप्रेमवतीमातस्वंधर्मज्ञानने
वैराग्यएजेत्रण्यअंगतेमणेजुक्तएविजेभाक्तितते
जेतेआलोकनेविषेक्यारेयपणनाशपांमातिजनथी
तथाकोइविघ्नेकरिनेपणनाशपांमातिनाथि॥१२॥
॥श्लोकः॥ एतेष्वेकतमेनापिसाहीनांगेनचेद्भवेत्
देशकालादिवैषम्येतस्यांविघ्नंभ्नवेद्ध्रुवम् ॥१३॥
॥अर्थः॥ अनेतेभ्नक्तिजेतेजोएत्रण्यअंगमांथिए
केयअंगेकरिनेपणरहितहोय तोदेशकालादिक
नुंविशमपणुंथयेसततेभ्नक्तिनेविषे निश्चेविघ्नथा
यछेतेमाटेएत्रण्येअंगजुक्त एविभक्तिकरेतोते

मांविघ्ननथाय॥१३॥ श्लोकः॥ कार्यकारणरूपा
यामायायाः सर्वथैवतुविनिवृत्तिस्तथैवस्यान्ना
न्योपापेनवैनृणाम् ॥१४॥ अर्थः॥ अनेआजीव
नेकार्यकारणरूपएविजेमायातेनिसर्व प्रकारेज
जेनिवृत्तितेजेतेएत्रण्यअंगेसाहितजेभक्तितेणेक
रिनेजथायछे पणएविभक्तिविनाबिजाकोइउ
पाएकरिनेतेमायानिनिवृत्तिथातिनथि ॥ १४ ॥
॥श्लोकः॥ तस्यांतुविनिवृत्तायांशुद्धः कृष्णस्यसेव
कःपरमंयातितद्धामयद्ब्रह्मेत्याहुरागमाः॥ १५ ॥
॥अर्थः॥ अनेतेमायानिनिवृत्तिथएसतेशुद्धथयो
केतांकेवलब्रह्मभावनेपाम्यो एवोजेश्रीकृष्णभ
गवाननोभक्ततेजतेअतिशेउत्कृष्टएवुंजेएभगवा
ननुधामतेनेपांमेछे जेधामनेसर्वशास्त्रजेतेब्रह्मए
विरितेनेनामेकरिनेवर्णनकरेछे केतांजेनेअक्षर
ब्रह्मनेब्रह्मपुरएवेनामेकेहेछे ॥ १५॥ श्लोकः ॥

अनंतंचाऽक्षयं तस्मिन्कालमायाभयोज्झितेधा
म्निसौख्यंसमाप्नोतिस्वमनोवंछितंचसः ॥१६॥
॥अर्थः॥ अनेहेमातकालमायानाभयेराहितएवुं
जेएधामतेनेविषे तेभगवाननोभक्तजेतेपोता
नेमनवांछितनेकालनाभयेरहित एवुंजेअपारसु
खतेनेपांमेछे केतांतेधामनेविषे भगवाननिसे
वामांरह्योथकोपरमआनंदनेपांमेछे ॥ १६ ॥
॥सुव्रतउवाच॥ श्लोकः॥ वेदशास्त्रपुराणानांपं
चरात्रागमस्यच ॥ सिद्धांतंपुत्रवाक्यंसाश्रुत्वो
वाचपुनःप्रसूः ॥१७॥ अर्थः॥ हवेसुव्रतऋषिक
हेछेहेराजनूच्यारवेद छोशास्त्रअढारपुराणनेपं
चरात्रनामेतंत्रएसर्वेनुसिद्धांतरूपएवुंजेआपोता
नापुत्रश्रीहरितेनुं वचनतेने सांभलिनेतेप्रेमव
तिमाताजेतेबोलिते श्रीहरिप्रत्येबोलतांहवां ॥
॥१७॥ प्रेमवत्युवाच॥ श्लोकः॥ सर्वशास्त्रार्थस

स्वज्ञासिद्धांतोऽयंत्वयोदितः ॥ सांगयाकृश्नभं
क्त्यैवमायायायान्निवर्त्तम् ॥१८॥ अर्थः॥. हेसर्वे
शास्त्रनाअर्थनातत्वनेजाणनाराहेहरेधर्मज्ञानने
वैराग्यएत्रण्यअंगेजुक्तएविजे श्रीकृश्नभगवान
नीभक्तितेणेकरिनेजमायानीनिवृत्तिथायछेएवि
रितेजेतमेकंह्युंतेतोआसर्वशास्त्रनो जेसिद्धांतते
तमेमुंनेकह्योएममेंजाण्युं ॥१८॥ श्लोकः॥ तदेत
त्त्वतःसर्वंविविन्सामिमहामते॥योवायामेयथा
बोधःस्पांत्तथावक्तुमर्हसि॥१९॥ अर्थ॥अनेहेम
हामोटिअगाधबुद्धिवालाहेहरेतमेजेएसर्वेवार्त्ता
कहितेनेहुंजेतेयथार्थपणेजांणवानेइछुंछुं तेमाटे
स्त्रीजातिएविजेहुं तमुनेजेविरितेएसर्वनुं यथार्थ
ज्ञानंथायतेविरितेतमेमुने कहेवानेयोग्यछो १९
श्लोकः हरेर्महिज्ञानपूर्वास्वधर्माद्यंगसंयुता ॥ भ
क्तिःप्राप्यायतस्तेषांब्रुहिलक्ष्याणिमेसताम् २०

अर्थः अनेश्रीहरिएवाजेतमेते तमारामाहात्मनुं जेज्ञानतेछेप्रथमजेमांएविनेस्वधर्म ज्ञाननेवैराग्यएत्रणअंगेजुक्तएविजेभक्तितेजेतेजे साधुना समागमथकिपांमवाने योग्यछेतेसाधुनांजेलक्षणतेतमेमुनेकहो ॥२०॥श्लोकः धर्मादीनांलक्षणानिविविच्यचपृथक्पृथक् ॥ ब्रूहिमेतत्त्वतःकृष्णसर्वज्ञोऽसितयतोभगवान् ॥२१॥ अर्थअनेहेश्रीकृष्णहेभगवान्धर्मज्ञानवैराग्यनेभक्तिएमनांजेलक्षणतेनोखोनोखोविभागकरिनेयथार्थपणे तमेमुनेकहोअनेजेकारणपणामाटेतमेजेतेसर्वज्ञछोकेतांएसर्वेनालक्षणनेयथार्थपणेजांणो एवासमर्थछोतेमाटेमुने एसर्वेनांलक्षणकहो ॥२१॥

॥सुव्रतउवाच॥श्लोकः जनन्येत्थंसआपृष्टःपुरातनेमुनिर्हरिः ॥ तामुवाचादृतस्तस्याःसद्धर्मादिविवक्षया ॥२२॥ अर्थःहवेसुव्रतऋषिकेहछेहेराज

नएविरितेप्रेमवतीमातातेणेपुछ्यानेपुरातनमु
निकेतांसाक्षातनारायणऋषितुल्यछेनैष्ठिकब्र
ह्मचारिनोवेशजेनेएवाजेश्रीहरि तेजेतेप्रेमवती
मातानेजेसाधुनांनेधर्मज्ञानवैराग्यभक्तिनांलक्ष
णनेजांणवानिइछातेणेकरिनेआदरेजुक्तथका ते
प्रेमवतीमाताप्रत्येबोलताहवा ॥२२॥ श्रीहरि
उवाच ॥श्लोकः॥समीचीनंत्वयापृष्टमिदंसर्वहिता
वहम् ॥ आत्मनःश्रेयइछंत्यामातर्वेद्यंबुधैरपि
॥२३॥ अर्थः॥ हेमातपोतानाकल्याणनेइछतां
एवांजेतमेतेतमेंतेणेआतो बहुरुडुपुछयुंअनेआ
तोसर्वजीवनाहितनेपमाडेएवुंछे नोविवेकिपुरुष
तेमणेपणजाणवायोग्यछे ॥२३॥ श्लोकः॥सांगा
याहेतुनुतानांनकतेरादौसतांसाति लक्षणानिब्रु
वेतुभ्यंसेव्यानांहिमुमुक्षुभिः॥२४॥ अर्थः॥ अने
हेसतिकेतांपतिव्रता एवांप्रेमवतीमातधर्मज्ञान

नेवैराग्यएत्रण्यअंगेजुक्तएविजेभक्ति तेनेउप
जवाना कारणरूपने मुमुक्षुजननेसववायोग्य
एवाजे साधुतेमनां ज लक्षण ते हूं तमनेप्र
थमकहूंछुं तेने तेने तमे सांभलो ॥ २४ ॥

श्लोक॥ दयालवःक्षमाशीलाःसर्वजीवाहितेप्सवः
॥ तितिक्षवश्चाऽनसूयाः शांताअनुदितारयः२५

॥ अर्थ ॥ हेमातसाधुकेवाछेतोदयालुछे नेपार
काअपराधने क्षमाकरवानोछे स्वभावजेमनोए-
वाछे अनेसर्वजीवप्राणिमात्रना हितनेंइछेएवा
छे नेशीतउश्नादिकनुंसहनकरेएवाछे अनेअ-
सूयाजेकोइना गुणनेविषेदोशनुं आरोपणकरवुं
तेणेरहितछे नेशांतस्वभाववालाछे नेनाथिउत्प
न्नथयोकोइशत्रुजेमनेएवाछे केतांकोइनेविषेश-
त्रुभावेरहितछे ॥ २५ ॥ श्लोक ॥ अनीर्ष्यवश्च
निर्वैरानिर्मानाश्चविमत्सराः ॥ यथोचितंमान-

दाश्चांप्रियसत्यागिरस्तथा ॥२६॥ अर्थ॥ अनेइ-
र्षाजे बरोबरियानासन्मानने सहननकरवुं तेणे
रहितछेकेतां बरोबरियानासन्माननेजोईनेमन
मांराजिथाय पणतापिनजायएवाछे अने कोइ-
निउपरचजेवैरराखवुं तेणेरहितछे नेमानेरहित
छे नेमछरजेकोइनीमोट्यपने सहननकरवि ते
णेरहितछेकेतां सर्वेनिमोट्यपनेजोइनेराजिथा-
यएवाछे अनेजेमवर्टेतेमबिजानेमानना आपना
राछे नेबिंजानेप्रियलागे नेसत्यपणेजुक्तएविछे
वाणिजेमनिएवाछे ॥ २६ ॥ श्लोकः ॥ जितका
माजितक्रोधाजितलोभाश्चनिर्मदाः ॥ अहंताम
ताहीनाःस्वधर्मदृढवर्त्तनाः ॥ २७ ॥ अर्थः ॥
अनेजित्याछे कामतेजेमणेएवाछेनेजित्याछेक्रो-
धतेजेमणेएवाछेनेजित्याछे लोभतेजेमणेएवाछें
नेंकोईप्रकारनोजेमदतेणेरहितछे अनेदेहनेवि-

षेअहंबुद्धिनेदेहसंबंधिपदार्थनेविषेममत्वबुद्धितें
णेरहितछे अनेस्वधर्मनेविषेदृढतापणेवरतवुंजे
मनेएवाछे ॥ २७ ॥ श्लोक ॥ निर्दंभाःशुचयोदां
तारूजवोमितभाषिणः ॥ जितेंद्रियाअप्रमत्ता
निर्द्वंद्वाधैर्यशालिनः ॥ २८ ॥ अर्थः ॥ अनेदंभे-
रहितछे नेमांहिबाहेरपवित्रपणेवरते एवाछे ने
पोतानादेहइंद्रियुंनेदमनाराछे नेसरलस्वभाव-
वालाछे अनेजेटलुंघटेतेविरित्येबोलवानोछे स्व
भावजेमनोएवाछे अनेजितछे पोतामिइंद्रियुंते
जेमणेएवाछे नेकोइप्रकारनेप्रमादेराहितछेअने
सुखदुःखमानअपमान नेहर्षशोकादिकभावेक-
रिनेपराभवपामेनहिएवाछे अनेधिरज्ये करिने
शोभताछे ॥ २८ ॥ श्लोकः ॥ आकूतिचितिचा
पल्यरहितानिष्परिग्रहाः ॥ बोधनेनिपुणाआ-
त्मनिष्ठाःसर्वोपकारिणः ॥ २९ ॥ अर्थ॥ अनेक

र्मेंद्रियुंनेज्ञानेंद्रियुंनिजेचपलतातेणेरहितछेअने
पोतानाधर्मने अनुसारेजेपोताना देहन्निर्वाहते
थि अधिकपदार्थनासंग्रहेरहितछे अनेबिजाने
धर्मादिकनोबोधकरवोतेनेविषेचतुरछे नेपोता
नाआत्मस्वरूपनेविषे निष्ठानेपाम्याएवाछे अ-
नेसर्वजीवनिउपरच्चयथायोग्यउपगारनाकरना-
राछे ॥ २९ ॥ श्लोक ॥ निर्भयानिरपेक्षाश्चद्यू
तादिव्यसनोज्झिताः ॥ श्रद्धालवउदाराश्चतपो
निष्ठानिरेनसः ॥३० ॥अर्थ ॥ अनेकोईप्रकारनुं
जेभयतेणेरहितछे नेकोईपदार्थनिअपेक्षायेरहि
तछे नेद्यूतादिकजेव्यसनमात्रतेणेरहीतछे अने
श्रद्धावालाछेनेउदारस्वभावेजुक्तछे नेतपकरवाने
विषेछेनिष्ठाजेमनेएवाछे नेकोइप्रकारनापापक-
र्मेरहितछे ॥ ३० ॥ श्लोक॥ त्यक्तग्राम्यकथावा-
र्ताःसच्छास्त्रव्यसनास्तथा ॥ विषयासक्तिरहि-

ताआस्तिकाश्चविवेकिनः॥३१॥ अर्थ॥ अनेत्या
गकरिछे॰ग्राम्यकथानेग्राम्यवार्त्तातेजेमणेएवाछे
अनेसतशास्त्रनुंछे॰व्यसनतेजेमनेएवाछे अनेमा
यिकएवाजेपंचविषयतेनिआसक्तियेरहितछेअने
आस्तिकबुद्धिवालाछेनेसतअसतनाविवेकेजुक्त
छे३१श्लोकमद्यमांसादिसंसर्गरहिताश्चदृढव्रताः
पैशुन्यचौर्यहीनाश्चपरगुह्याप्रकाशकाः॥ ३२ ॥
अर्थअनेमद्यमांसादिकनासंसर्गेरहितछेने दृढछे
व्रततेजेमनांएवाछे अनेकोईनिचाडीकरवितथा
चोरिकरवितेणेरहितछे नेपारकीजेछांनिवार्त्ताते
नेबिजानिआगल्यप्रसिद्धनकरेएवाछे ॥ ३२ ॥
॥श्लोकः॥ जितनिद्राजिताहाराःसंतुष्टाःस्थिरबु
द्धयः॥अहिंसवृत्तयो॰तृष्णाःसुखदुःखसमास्तथा
॥३३॥ अर्थः॥ अनेजितिछेनिद्राजेमणेएवाछेने
जित्योछे अहारजेमणेएवाछेनेपोतानाप्रारब्ध

कर्मने अनुसारे तथा देशकालने अनुसारे जेवुं पदा
र्थमले तेणे करिने संतोषने पामे एवा छे अनेपोता
ना धर्मने विषे स्थिर छे बुद्धि तेजेमनि एवा छे अने
हिंसायेरहित छे वृत्तिते जेमानि एवा छे नेपदार्थनि
तृश्नायेरहित छे अनेजेम पोताने सुखदुःख जणा
यतेम बिजाने सुखदुःख थाय तेने जाण एवा छे ३३
श्लोकः अकार्यलज्जाः स्वश्वल्पाधान्यनिंदाभ्यां
विवर्जिताः॥ यथोक्तब्रह्मचर्याश्च यमैश्च नियमसु
ताः॥३४॥ अर्थः ॥ अनेसतशास्त्रने विषे जेनकर
वानुं कह्युं छे तेनाकरवाने विषे लज्जाने पामे एवा छे
अनेपोताने मुखे पोतानां वखाण करवां तथा बिजा
निनिंदाकरवि तेणे रहित छे अनेसतशास्त्रने विषे
जेविरिते पाताने निष्कामब्रह्मचर्यव्रत पालवानुं क
युं छे तेविरिते यथार्थ पालनारा छे नेयमने नियमते
णे जुक्त छे॥३४॥ श्लोक ॥ जितासना जितप्राणाः

श्रीकृष्णांघ्रिदृढाश्रयाः ॥ कृष्णभक्तिपरानित्यंकृ
ष्णार्थसकलक्रियाः ॥ ३५ ॥ अर्थःअनेजित्यांछे
आसनतेजेमणेएवाछेनेजित्योछेप्राणवायुते जे
मणेएवाछे अनेश्रीकृष्णभगवाननाचरणकमल
नोछेदृढआश्रयतेजेमनेएवाछे अनेश्रीकृष्णभग
वाननिनवधाभक्तिपरायणवरतेएवाछेअने निरं
तरश्रीकृष्णभगवाननेअर्थे सर्वक्रियानेकरेएवाछे
॥३५॥ श्लोक। अवतारचारित्राणिकृष्णस्यानुदिनं
मुदा ॥ शृण्वंतःकीर्त्तयंतश्चकृष्णध्यानपरायणाः
३६। अर्थ ॥ अनेश्रीकृष्णभगवाननाअवतारनां
जेचरित्रतेमनुंनिरंतरहर्षेकरिनेश्रवणकरेएवाछे
अनेतेअवतारचारित्रनुं निरंतर हर्षेकरिनेकीर्तन
करेएवाछे अनेश्रीकृष्णभगवाननिमूर्त्तिनाध्यान
परायणवरतेएवाछे ॥३६॥ श्लोक॥ अयातुभग-
वद्भक्तिवर्जितक्षणमात्रकाः॥ एवंलक्षणसंपन्नाश्चे

याःसंतस्त्वयाऽनघे ३७॥अर्थ॥ अनेनथिव्यर्थंग-
योभगवाननीभक्तिविनानोक्षणमात्रकालपणजे
मनेएवाछे अनेहेनिर्दोषरूपएवांप्रेमवती मात
आविरित्यनेलक्षणेसंपन्न एवाजेसाधुते तमारे
जाणवा ३७ ॥ श्लोक एतेषामेवसंगेनसांगाभ
क्तिर्मुमुक्षुभिः ॥ कृष्णस्यप्राप्यतेनूनंमाहात्म्यज्ञा
नपूर्विका ३८॥ अर्थ॥ अनेहेमातआवेलक्षणेजु-
क्तएवाजेसाधुतेमनासमागमेकरिनेजेश्रीकृष्ण-
भगवाननुं माहात्म्यज्ञानछे प्रथमजेमांएविनेध
र्मज्ञानवैराग्यएत्रण्यअंगेजुक्तएवीजेश्रीकृष्णभ-
गवाननीभक्ति तेनेमुमुक्षुजनजेतेनिश्चेपामेछे ॥
३८॥ श्लोक॥ अेभ्यःकृष्णावताराणांचरित्रश्र-
वणंभवेत् ॥ अद्भुतानांचरित्राणांकृष्णस्यचभवे
च्छ्रुतिः॥ ३९ अर्थ ॥ हवेअेवासाधुथकिभगवा-
ननुंमाहात्म्यजाणिनेएविभक्तिपमायतेनिरित्य-

नेसातश्लोकेकरिनेकहेछे हेमातएसाधुथकिश्री
कृष्णभगवाननावाराहादिकअवतारनांजेचरित्र
तेमनुंश्रवणथायछेतथाअतिशेआश्चर्यकारिएवां
जेश्रीकृष्णभगवाननांचारित्रतेमनुंश्रवणथायछे।
३९श्लोकः॥गोलोकाक्षरवैकुंठादिषुधामसुयत्र-
भोः ॥ अनंतमस्तिचैश्वर्यंतदप्येभ्यो वगम्यते॥
४०॥ अर्थ॥ अनेगोलोकअक्षरने वैकुंठएआदि
कजेभगवाननांधामतेमनेविषेजे भगवाननुंअ-
नंतऐश्वर्यरह्युंछे तेऐश्वर्यपणएसाधुथकिजांण्या
मांआवेछे ॥ ४०॥ श्लोकः॥ तथाक्षीरार्णवस्थ
स्यव्याप्तस्यब्रह्मतेजसाश्वेतद्वीपस्यमाहात्म्यमे -
भ्यएवावगम्यते ॥४१ अर्थ ॥ अनेक्षीरसमुद्रने
विषेरह्यो नेब्रह्मतेजेकरिनेव्याप्तएवोजेश्वेतद्वीप
तेनुंजेमाहात्म्यते पणएसाधुथकिजजणायछे॥
४१॥श्लोक ॥ वृंदावनस्यद्वावंत्याविशालायांश्च

बुद्धयंते ॥ अत्रत्यभगवद्धाम्नांमाहात्म्यंचैभ्यएव
हि ॥४२॥अर्थ॥ अनेआभरतखंडनेविषेरह्यांए
वांभगवाननांधाम जेवृंदावनतथाद्वारिका तथा
बदरिकाश्रमएमनुं जेमाहात्म्यतेपण एसाधुथ
किजजणायछे॥४२ श्लोक ॥ पुलहाश्रममुख्या
नांक्षेत्राणांमहतामपि गंगायम्यादितीर्थानांखं-
डेस्मिन्भारतेसताम् ॥४३ अर्थ ॥ अनेवलिआ
भरतखंडनेविषे पुलहाश्रमजे मुक्तनाथआदिक
जेअतिशेरूडां मोटांतीर्थतेरह्यांछे॥४३॥श्लोक
माहात्म्यकृश्नसंबंधाद्यदद्स्तद्भुतंस तितत्तत्रै-
भ्यःसर्वमपिज्ञायतेश्रोतृभिर्जनैः॥४४अर्थ॥अने
हेपतिव्रताएवांप्रेमवतीमातए जेमोटांक्षेत्रतथा
मोटांतीर्थतेमनुं श्रीकृश्नभगवाननासंबंध थकि
जेअतिशेआश्चर्यकारि माहात्म्यथयुंछे तेतेसर्वे
मांहात्म्यनेएसाधुथकि सांमलताजेजनतेजाणे

छे ॥४४ श्लोक॥ सभ्यएतच्छ्रुतेःकृष्णमाहात्म्यं सम्यगीयते ॥ तेनैवभक्तिः कृष्णेस्याश्स्वधर्मादिभिरन्विता४५ अर्थ॥ अनेहेमातएविरित्येएसाधुथकिएभगवानना चरित्रादिकनुंजेश्रवणकरवुंतेथकि श्रीकृष्णभगवाननुंमाहात्म्यजेते रूडि रित्येजणायछे अनेतेमाहात्म्यने जाणवेकरिने श्रीकृष्णभगवाननेविषे भक्तिजेते स्वधर्मज्ञानने वैराग्यएत्रण्यअंगेजुक्तएविथायछे अनेते भक्ति नेविषेकोइविघ्नथातुनाथि ४५ ॥ श्लोकः ॥ दृष्टाः स्पृष्टानतावाकृतपरिचरणाभोजिता:पूजितांवा सद्यःपुंसामघौघंबहुजनिजनितंघ्नंतियेवैसमूलम् ॥ प्रोक्ताःकृष्णेनयेवानिजहृदयसमायत्यदेतीर्थजातंतेषांमातःप्रसंगा त्किमिहननुसतांदुर्लभंस्यान्मुमुक्षोः ॥ ४६ ॥ इतिश्रीसत्संगिजीवने नारायणचरित्रेधर्मशास्त्रे प्रथमप्रकरणेहरिगी-

यांसंत्पुरूषलक्षणनिरूपणनामाप्रथमोध्यायः १
॥ अर्थ॥ हवेप्रथमजेमनांलक्षणकह्यांतेवासाधु-
नामाहात्म्यनेएकश्लोकेकरिनेकहेछेहेमातएजे
साधुतेजेतेदर्शनकऱ्या थकास्पर्श कऱ्याथकान
मस्कारकऱ्याथकासेवनकऱ्याथकाभोजनकरा
व्याथका नें पुज्याथकातत्कालपुरूषनाबहुजन्म
नेविषेथयाजेपापनासमूहतेने मूलमांथिनाशक
रिनांखेछे अनेएजेसाधुतेमने श्रीकृश्नभगवान
तेणे पोतांनाहृदयतुल्यप्रियकह्याछे अनेएजेसा
धुतेंनाचरणनेविषे तिर्थनासमूहरह्याछे अनेते
वाजेसाधुतेमनोप्रसंग जेमनकर्मवचनेकरिनेस
मागमकरवो तेथाकिआलोकनेविषे मुमुक्षुजनने
शिवांर्त्तादुर्लभछे कांइपणदुर्लभनथि केतांएने
सर्ववार्त्तानिद्धिथायछे ॥ ४६ ॥ एविरित्येश्रीना-
रायणनांचरित्रछे जेनेविषेएवोधर्मशास्त्ररूपजे

श्रीसत्संगिजीवननामेग्रंथ तेनेविषेजेप्रथमनुंप्र करणतेमांजे श्रीहरिगीतातेने विषेसाधुपुरुष-नालक्षणनुंनिरूपणकर्युंएनामेप्रथमनोअध्या-यथयो ॥१॥ श्रीहरिरुवाच ॥ श्लोक॥ धर्मादी-नांलक्षणानिभक्त्यंगानामथांवते॥ कथयामिवि विच्यैवत्रयाणामपितत्त्वतः ॥अर्थः॥ श्रीहरिजे तेप्रेमवतीमाताप्रत्येकहेछे हेमातहवेधर्मज्ञानने वैराग्यएत्रण्य जेभक्तिनांअंगतेमनांजलक्षणते हुंतमनेनोखोनोखोविभागकरिनेयथार्थपणे कहुं छूंतेनेतमेसांभलो १ ॥श्लोक॥ तत्रत्रयाणांलो-कानांसेश्वराणांतुधारकः॥ धारणीयश्चजीवेशैः सदाधर्मःसउच्यते ॥२॥ अर्थः॥ अनेएत्रण्यअं गनामध्येजेधर्मछेतेकेवोछे तोब्रह्मादिकजेईश्वर तेमणेसहितएवाजे स्वर्गपृथ्वीनेपातालएत्रण्य लोकतेमनोधारवावालोछे अनेआसर्वेजीवने एं

ब्रह्मादिकईश्वरतेमणे निरंतरधारवायोग्यकेतां एसर्वेनेसदाआचरणकरवायोग्यएवो धर्मकह्यो छे २॥श्लोकः ॥ धर्मनिष्टस्तुपुरुषोहीनजातिकुलोपियः॥ सोपिब्रह्मादिभिःपूज्यःश्लाघनीयश्च जायते ३॥ अर्थ ॥ अनेउतरातिजात्यनेउतरता कुलवालोपणजेपुरुषतेजोधर्मनेविषे निष्टावालो होयतोतेपणब्रह्मादिकदेवने पूजवायोग्यथायछे तथावखांणकरवायोग्यथायछे ॥३ ॥श्लोकः॥ धर्मच्युतश्चेद्ब्रह्मादिरीश्वरोपिभवेत्क्वचित् ॥ तर्हि सोप्यल्पकैर्गर्ह्यःस्याद्धेयंधर्मएवतत् ४ अर्थ॥ अनेब्रह्मादिकजेईश्वरतेमहासमर्थछे तोपणजो कदाचितधर्मथकिपडिजाय तोतेब्रह्मादिकजेते अल्पएवाजेमनुष्यादिक तेमणेपण निंदाकरवा योग्यथायछे तेकारणपणामाटेएवि रित्येधर्मनिमोटयपजांणिनेसर्वे धर्मनेविषेजनिरंतररहेवुं॥४

श्लोक ॥ सचापिवर्त्ततेनृणांवर्णाश्रमविभागतः
श्रुतिस्मृतिसदाचारैःप्रमितोहिपृथक्पृथक् ॥५
अर्थ ॥ अनेहेमाततेधर्मपणजेते पुरूषनाजेवर्ण
नेआश्रमनोविभागतेणेकरिनेपृथकपृथकपणे व
रतेछेतथाश्रुतिस्मृतिनेसत्पुरूषनाआचारतेम-
णेप्रमाणकरयोथकोवरतेछे ५॥श्लोकः॥ विप्रक्ष-
त्रियविट्शूद्रावर्णाश्चत्वारईरिताः ॥ ब्रह्मचर्यंच
गार्हस्थंवनंन्यास्तथाश्रमाः॥६ अर्थः॥ अनेब्रा
ह्मणक्षत्रियवैश्यनेशूद्रएच्यारवर्णकह्याछे अने
ब्रह्मचारिगृहस्थवानप्रस्थनसंन्यासिएच्यारआ
श्रमकह्याछे ॥६ श्लोक ॥ साधारणोविशेष श्चे
त्येवंतेषांद्विधास्तिसः ॥ समासेनोभयविधमपि
तेवक्तयहंश्रुभे ७अर्थ॥ अनेहेअतिशेरूडांप्रेमव-
तींमातजेच्यारवर्णनेच्यारआश्रमतेमनोसाधा-
रणनेविशेष एविरित्येबेंप्रकारेधर्मछे अनेतेबेप्र

रनोपणजेधर्मतेनेसंक्षेपेकरिनेहुंजेतेतमनेकहुंछूं
७ श्लोक ॥ अहिंसासत्यमस्तेयंकामलोभक्रुधां
जयः ॥ मद्यमांसपरस्त्रयादेस्त्यागोव्यसनवर्जन
म् ॥८ ॥अर्थ॥ अहिंसाजेकोईजीवप्राणिमात्रनि
हिंसानकरवितथापोतानोनेपारकोद्रोहनथायए
वुंसत्यवचनबोलवुंतथाकोईनिचोरिनकरवीतथा
कामलोभनेक्रोधएत्रण्यनेजितवातथा मद्यमांस
नोत्यागकरवोतथापुरुषनेपरस्त्रीनोत्याग करवो
नेस्त्रीनेपरपुरुषनोत्यागकरवोतथासर्वे व्यसननें
वरजवां ॥८ ॥श्लोकः ॥ जातिसंकरताहेतोर्वर्ज
नंपापकर्मणः ॥ सत्सेवाविभुभक्तिश्च धर्मःसा
धारणानृणाम् ॥९॥ अर्थ ॥ तथाजातिसंकरताजे
पोतानिनेबिजानिजात्यनोवटालथायतेनुंकारण
एवुंजेपापरूपआचरणतेनेवरजवुंतथा साधुपुरु
षनिसेवाकरवितथाभगवाननिभक्तिकरवि एवि

रित्येएअहिंसाआदिकजेधर्मतेजेते च्यारवर्णने
च्यारआश्रमनाजेमनुष्यमात्रतेनासाधारणछेके
तांसर्वेनेसरखापालवानाछे ॥९ ॥ श्लोकः ॥ श
मोदमस्तपोज्ञानंदयाश्रद्धाक्षमादयः ॥स्वाभावि
काहिविप्रस्यधर्माएतेप्रकीर्तिताः॥१० ॥अर्थः॥
हवेच्यारवर्णना जेविशेष धर्मतेने कहेछेनेतेमा
प्रथमब्राह्मणनाविशेषधर्मनेकेहेछेहेमातशमजेअं
तःकरणनेनियममाराखवुंनेदमजेइंद्रियुंनेनियमम
राखवांअनेतपज्ञानदयाश्रद्धानेक्षमादिक ए सर्वे
ब्राह्मणनास्वाभाविकधर्मकह्याछे॥१०॥श्लोकः॥
शौर्यंधैर्यंबलोदार्यंसाधुगोविप्ररक्षणम् ॥ क्षत्रस्य
सहजाधर्माःप्रोक्तावार्त्ताविशस्तथा॥११॥अर्थः॥
अनेशूरविरपणुंधिरज्यता बलउदारपणुं नेसाधु
गायनेब्राह्मणतेमनुंरक्षणकरवुं ए सर्वेक्षत्रियना
स्वभाविकधर्मकह्याछेअनेखेडव्यकरवि वेपारकर

वोगायुंराखविनेव्याजवटो करवो एच्यारप्रकार
निवृत्तिएकरिनेअन्नधनादिकनुं संपादनकरिने
दानकरवंनसर्वेनुंपालनपोशणकरवुंएसर्वे वैश्य
नास्वाभाविकधर्मकह्याछे॥११॥श्लोकः॥ शुश्रूष
णंद्विजातीनांधर्मः शूद्रस्यचानघे ॥ हिंसास्ते
न्यादिरहितोधर्मोऽन्येषांकुलोचितः॥१२॥अर्थ॥
अनेहेनिर्दोशएवांप्रेमवतीमातब्राह्मण क्षत्रियने
वैश्यएत्रण्यवर्णनिजेसेवाकरवितेशूद्रनो धर्म क
ह्योछेअनेएच्यारवर्णथिउत्तरताजे बिजावर्णना
मनुष्यतेमनोधर्मकियोतोपोतपोताना कुलनवि
षेयोग्यपणेमान्यांनेहिंसाचोरिव्यभिचार एआ
दिकपापकर्मेरहितएवाएमनोधर्मछे॥१२श्लोक॥
याजनादिश्चविप्रस्यक्षत्रस्यायुधधारणम् ॥ व्या
पारश्चविशोत्पस्यसेवोक्ताजीविकाक्रमात्॥१३॥
॥अर्थः॥ हवेएच्यारवर्णनिआजीविकाने कहेछे

हेमातयज्ञकरावबोभणावबुंनेदानलेवुंए ब्राह्मण
निआजीविकाकहिछेअनेआयुधनुधारण करिने
कोइकनीचाकरिकरविएक्षात्रियनिआजीविकाक
हिछेअनेवणजवेपारकरवोएवैश्यनिआजीविका
कहिछेअनेएत्रण्यवर्णनिसेवाकरवि एशूद्रनीआ
जीविकाकहिछे ॥१३ श्लोकः॥ आपन्नयोर्वैश्य
वृत्तिर्विप्रक्षत्रिययोर्मता ॥ विशःशुद्रस्यतस्यापि
कार्वादेःस्वैवचान्यदा ॥१४ अर्थः॥ अने आप
तकालनेपांम्याएवाजे ब्राह्मणनेक्षात्रियतेमनेवै
श्यनिवृत्तिमांनिछेकेतां वैश्यनेजे आजीविकाक
हितेणेकरिनेएवेयनेआजीविकाकरवि अनेआप
तकालनेपांम्योजेवैश्यतेनेशुद्रनिआजीविकामां
निछे अने आपतकालनेपांम्योजेशुद्रतेनेघांचा
आदिकजेवर्णतेनिआजीविकामांनिछेअनेएवी
रीतेअनुक्रमथकीच्यारेवर्णनीआजीविकाकहीछे

च्यारेवर्णनेज्यारेआपतकालनिवृत्तिपांमे तारेतो जेपोतपोतानिप्रथममुख्य आजीविकाकहितेणे करिनेजीववुं ॥१४ श्लोकः ॥ त्रैवर्णिकोयःसंस्कारैःसंप्राप्तःस्याद्विजातिताम् ॥ ब्रह्मचर्याश्रातिष्ठन्विद्यायैसगुरूंश्रयेत् ॥ १५ अर्थः ॥ हवेच्यार आश्रमनाजेविशेषधर्मतेनेकहेछेहेमातब्राह्मणक्षत्रियनेवैश्यएत्रण्यवर्णनोविषेउत्पन्नथयाने संस्कारेकरिनेद्विजातिपणानेपांम्योकेतां वेदविधिएकरिनेयज्ञोपवीतनेपाम्योएवोजेपुरुषतेजेतेब्रह्मचारिनाआश्रममांरह्योथकोविद्या भणवानेअर्थेगुरुनोआश्रयकरेकेतांगुरुनाघरने विषेनिवास करे ॥१५ श्लोकः॥ कौपीनाछादनादीनि वासांस्यावश्यकानिसः ॥ कार्यासौर्णाजिनादीनिरक्षेद्दंडंकमंडलुं ॥ १६ अर्थः॥ अनेतेब्रह्मचारि जेतेकौपिनतथाधोतियांपोतियांआदिकजेवस्त्र तेपोता

नेजेअवश्यपणेजोईतांहोयतेसूतरेल वस्त्र तथा
कांवलिमृगचर्मशणीयुंएआदिकसर्वेने पोतापा
सेराखेतथादंडकमंडलुनेपणपोतापासेराखे।१६
श्लोकः॥ जपमालांब्रह्मसूत्रंबिभृयाच्च जटाःकु
शान्अंजनाभ्यंगगंधस्त्रग्भूषणादिविवर्जयेत् ॥
१७ अर्थः॥ अनेतेब्रह्मचारिजेतेजपमालायज्ञो
पवितजटानेदर्भएटलानुंधारणकरेअने काजल
आजवुंतेलचोलिनेनावुं चंदनचर्चवुं पुष्पनीमा
लानेआभूषणएआदिकसर्वेनेवरजवां ॥१७॥
॥ श्लोकः ॥ मुक्तेर्द्वारंमहत्संगःस्त्रैणसंगस्तुसंसृ
तेः॥ द्वारमस्तीतिनिश्चित्यकुर्यादाद्यं परंत्यजे
त् ॥१८ अर्थः॥ अनेहेमातमोक्षनेपांम्यानुंजेद्वा
रतेतोमोटासाधुपुरुषनोसमागमछे अनेवारंवार
जन्ममरणरूपसंसारनेपांम्यानुंजे द्वारतेतो पर
स्त्रीलंपटकामिपुरुषनोसमागमछेएविरित्येनिश्चे

करिनेब्रह्मचारिआदिकसर्वेनेमोटासाधुपुरुषनो समागमकरवोनेतेकामिपुरुषनासमागमनो त्यागकरवो ॥ १८ श्लोकः ॥ अष्टधावर्जनंस्त्रीणांतत्संगस्पर्शस्यतुसर्वथा ॥ कुर्याद्वर्णी गुरोर्भार्यामपिवंदेतदूरतः ॥१९ अर्थः ॥ अनेब्रह्मचारिजेते श्रवणकिर्त्तनआदिकआठप्रकारेकरिनेजे स्त्रियुंनोसंसर्गतेनेवरजेअनेस्त्रियुंनोजेस्पर्शतेनेतोसर्वप्रकारेवरजेअनेपोतानागुरुनिजेपत्नीतेने पण दूरथकिनमस्कारकरेपणतेनोस्पर्शनकरे १९॥ ॥ प्राणिमात्रंचमिथुनीभूतंतुमतिपूर्वकम्॥ब्रह्मचर्यव्रतधरोनैववीक्षेतकर्हिचित् ॥२०अर्थः ॥ अनेब्रह्मचर्यव्रतनुंधारणकरतोएवाजेब्रह्मचारि तेजेते मैथुंनपणेजुक्तएवुंजेपशुपक्षिआदिक प्राणिमात्र तेनेजांणिनेतो क्यारेय पणजुवेज नहि ॥२० श्लोकः ॥ अपिचित्रमयींयोषांदेवताप्रतिमांवि

ना॥ क्वापिनैवस्पृशेद्वर्णीगुरुंसेवेतभक्तितः॥२१॥
अर्थः॥. अनेब्रह्मचारिजेतेदेवतानिप्रतिमाविना
बिजेचित्रामणानि अथवाधातुआदिकानि जेस्त्रि
निप्रातिमातेनेक्यारेय पणअडेजनहि अनेपोता
नाजेगुरुतेनिभक्तियेकरिनेसेवाकरे॥२१ श्लोकः
कुर्यात्कालत्रयेसंध्यावंदनंप्रतिवासरम् ॥ जपंच
निजशक्त्यैवमौनंप्रातःप्रदोषयोः ॥२२ अर्थः ॥
अनेब्रह्मचारिजेतेदिवसदिवस प्रत्येप्रातःकाल
मध्यान्हकालनेसायंकाल एत्रण्य कालनेविषेसं
ध्यावंदननेकरेतथापोतानिशक्तिनेअनुसारेगाय
त्रिमंत्रनोनेभगवाननामंत्रनोजपकरे तथाप्रातः
कालनेविषेनेसायंकालनेविषे मौनव्रतराखेपण
बोलेनहि॥ २२ श्लोकः ॥ होमंप्रातस्तथासायं
कुर्याद्भिक्षाटनंचसः॥ वेदाभ्यासपरोनित्यंवसेद्गु
रुकुलेवशी ॥ २३ अर्थः॥ अनेब्रह्मचारिजेतेप्रा

तःकालनेविषेतथासायंकालेन विषेअग्निमांहोम
करेतथाभिक्षामागिजमेअने नित्येवेदना अभ्या
सपरायणएवोनेजित्यांछेपोतानां इंद्रियोजेणेए
वोजेएब्रह्मचारितेजेतेपो तानागुरुकुलनेविषेनि
वासकरे ॥ २३ ॥श्लोकः॥ सांगंवेदंसहार्थंचदे
शकालानुसारतः ॥ अधीत्यसयथाशक्ति समाव
र्त्तनमाचरेत् ॥२४ अर्थः ॥ अनेब्रह्मचारिजेतेदे
शकालनाअनुसारेकरिनेतथाजेविपोतानिशक्ति
होयतेप्रमाणेअंगेसहितनेअर्थेसाहित एवोजेवेद
तेनेंभणिनेतेपछेब्रह्मचर्यव्रतनिसमाप्तिनेकरे ॥
२४ ॥ श्लोकः ॥ गृहिस्यादविरक्तस्तुदत्वासगुरु
दक्षिणाम् ॥ विरक्तश्चेद्धनंन्यासंश्रेयेद्वानैष्ठिकोभ
वेत् ॥२५ ॥अर्थः॥ अनेतेपछेवैराग्यनेनपाम्यो
एवोजब्रह्मचारितेजेतपोतानागुरुने दक्षिणाआ·
पिनेगृहस्थाश्रमिथायअने. जोवैराग्यने पाम्यो

होयतोवानप्रस्थाश्रमने आशरेअथवासंन्यासा
श्रमनेआशरेअथवानैष्ठिकब्रह्मचारिथाय॥२५॥
॥श्लोकः॥ गृहीबुभुषुःकुलजांसवर्णांवयसाऽवरा
म् ॥ अनिंद्यामुद्वहेत्कन्यांन्यायेनोपार्जयेद्धनम् ॥
२६ ॥ अर्थः ॥ अनेहेमातब्रह्मचर्यव्रतनिसमा
प्तिकरिनेगृहस्थथावानेईछतोएवोजेपुरुषतेजेरु
डाकुलमांउत्पन्नथईनेपोतपोताना वर्णनेसमान
वर्णवालीकेतांब्राह्मणनेब्राह्मणनिक्षत्रियनेक्षत्रि
यनीनेवैश्यनेवैश्यनीनेपोताथकि अवस्थाएकरि
नेनांनिनेनिंदाकरवायोग्यनहिकेतांरुडि धर्मवा
लिएविजेकन्यातेनेपरणेने गृहस्थाश्रममांरह्यो
थकोन्यायेकरिनेधननुंसंपादनकरे॥२६श्लोकः॥
स्नानंसंध्यात्रयंहोमंतर्पणं विष्नुपूजनम् ॥ स्वा
ध्यायंशक्तितःकुर्याद्वैश्वदेवंचसोऽन्वहम् ॥ २७॥
अर्थः॥ अनेतेगृहस्थजेतेस्नानने त्रिकालसंध्या

वंदनंनेहोमनेतर्पणनेविष्नुनुपुजन नेवेदनोपाठ
नेवैश्वदेवएटलांवांने नित्यप्रत्येपोतानिशक्तिप्र
माणेकरे ॥ २७ श्लोक ॥ प्रातःकुर्यादापदितुसं
ध्यामाध्यान्हिकीमपि ॥ प्रातर्भवांचमध्यान्हेनि
शिसायंतानिंतुसः ॥ २८ अर्थ ॥ अनेतेगृहस्थजे
तेआपतकालपडयेसतेतो मध्यान्हकालनीजेसं
ध्यातेनेपणप्रातःकालनेविषेकरेतथाप्रातः काल
निजेसंध्यातेनेमध्यान्हकालनेविषे करेअनेसायं
कालनिजेसंध्यातेनेतोरात्रिनेविषेकरे॥२८श्लोक
संध्यावंदनगायत्रीजपाविश्नवर्चनोज्झितः ॥ चतु
र्वेद्यप्यसौविप्रःशुद्रएवनसंत्सयः ॥२९ अर्थ॥
अनेसंध्यावंदनतथागायत्रीनोजपतथा विष्नुनि
पूजाएत्रण्येरहितएवोजे गृहस्थब्राह्मण तेजेते
च्यारेवेदनोभणेलोहोयतोपणतेशूद्र जेवोजछेए
मांसंशयनाथिमाटेएत्रण्यवानांतो ब्राह्मणनेअव

श्यकरवां ॥२९ श्लोकः ॥ अधौतंनस्पृशेद्वासः
स्नात्वाकार्यासंसंभवम् ॥ अस्नातेनापवित्रेणस्पृ
ष्टंधौतंचनस्पृशेत् ॥३० अर्थः॥ अनेगृहस्थब्रा
ह्मणजेतेस्नानकरिनेपछेधोया विनानुंजेसूतरेल
वस्त्रतेनोस्पर्शकरेनहितथास्नानकर्या विनानोजे
अपवित्रपुरुषतेणेस्पर्शकर्युंजेधोयेलुंसुतरेलवस्त्र
तेनोपणस्पर्शकरेनाहि ॥ ३० श्लोकः ॥ विवाह
कालेदायस्पविभागावसरेथवा ॥ द्विजातिराद
राधीताग्निंसत्तिवित्तादिसंभवे ॥ ३१ ॥

॥अर्थः॥ अनेद्विजातिजेब्राह्मणक्षत्रियनेवैश्य
एत्रण्यवर्णवालागृहस्थ तेजेतेपोतानाविवाहस
मयनेविषेअथवापोताना भाइनोजेभागतेनावि
भागनाअवसरनेविषेधनादिकना संभवसतेअ
ग्निनुंधारणकरेकेतांनित्यहोमने अर्थेअग्निनुंस्था
पनकरे ॥३१॥ श्लोकः ॥ यथाकालंपोष्पवर्गंपो

षयेन्नतुपीडयेत् ॥ अन्नांबुवस्त्रैरातिथिंतोषयेसर्व
दागृही ॥३२॥अर्थः॥ अनेगृहस्थजेतेजेवोसम
यहोयतेनेअनुसारेपोतानोपोष्पवर्ग जेमातापि
तागुरुनेपुत्रादिकतेमनुं अन्नवस्त्रादिकेकरिनेपो
शणकरेपणतेमनेपीडाथाय तेमनकरेअनेअन्न
जलनेवस्त्रतेंणेकरिनेसर्वकालेआतिथिनेसंतोषउ
पजावे ॥३२॥॥श्लोकः॥ नित्यंकुर्यात्सतांसंगंभ
क्तिंचनवधाहरेः॥ कुसंगंनैवकुर्वीतगृहासक्तिंच
मूढवत् ॥३३॥अर्थः॥ अनेगृहस्थजेतेनित्यप्रत्ये
साधुनासमागमनेकरे अनेश्रीहारिनिजेनवप्रका
रनिभक्तितेनेकरे अनेकुसंगतोक्यारेपणकरेजन
हिनेमूर्खनिपेठेपोताना घरनोविषेआसक्तिकरेन
हिनेंविवकेकरिनंतेआसक्तिनेटालिने भगवानने
विषेआसक्तिकरे ॥३३॥श्लोक॥ जीवेभ्यःसकले
भ्योपिभक्तानेकांतिकान्हरेः॥ आधिक्येनविजा

नीयान्मानरक्षार्हणादिषु ॥३४॥ अर्थः॥ अंनेहे
मातगृहस्थजेते समग्रजेजीवतेथकिपणश्रीहरि
नाजेएकांतिकभक्ततेमनेमानरक्षणनेपूजनएआ
दिकक्रियानेविषेअधिकपणेकरिनेजाणे ॥३४॥
॥श्लोकः ॥ अश्मादिभ्योऽत्रजीवेभ्यःश्रेष्ठाःसंति
तृणादयः॥ अन्नौषध्यादयस्तेभ्यस्ततःश्रेष्ठाश्च
वीरुधः॥३५॥ अर्थः ॥ हवेतेजीवुंनेविषेअधिक
न्यूनपणानेदेखाडेछे हेमातजीवतातेपाशाणआ
दिकजीवतेथकितृणआदिकजीवजेतेश्रेष्ठछेअने
तेथकिअन्नओशधीआदिकजेजीवतेश्रेष्ठछे अंने
तेथकिवेलियुंजतेश्रेष्ठछे ॥३५॥ श्लोकः॥ ततआ
म्रादयोवृक्षाःश्रेष्ठादेवद्रुमास्ततः॥ स्थास्नुष्वि
तिविशेषोस्तिचरेष्वथवदामितम् ॥३६॥अर्थः॥
अनेतेवेलियुं थकिआंबाआदिकजे वृक्षतेश्रेष्ठछे
अनेतेथकिदेवद्रुमजेपिपलाआदिकअथवापारि

जातंआदिकवृक्षतेश्रेष्ठछेहेमातएविरित्येस्थावर
जात्यनाजीवुंनेविषेएकएकथिविशेशपणुछेअने
हवेजंगमजात्यनाजीवुंनेविषेजेविशेशपणुतेनेहुं
जेतेतमनेकहुछुं ॥३६॥ श्लोकः॥ पिपीलिकादि
तःश्रेष्ठाजीवास्तुशलभादयः॥ भ्रमराद्यास्तत
स्तेभ्यश्चटकंप्रमुखामताः॥३७॥ ॥अर्थः॥ हेमा
तकीडियुं आदिकजेजीवतेथकिपतंगीयानेतीड
आदिकजेजीवतेश्रेष्ठमान्याछे अनेतेथकिभमरा
आदिकजेजीवतेश्रेष्ठमान्याछेअनेतेथकिचकला
आदिकजेजीवतेश्रेष्ठमान्याछे।३७।श्लोकः॥शशा
दयस्ततोऽजाद्यास्तेभ्यस्तेभ्योगवादयः॥ततश्च
मनुजास्तेषुवर्णाश्चत्वारउत्तमाः ॥३८॥ अर्थः॥
अने तेचकलाआदिकजीवथकिशशलाआदिक
जीवजेतेश्रेष्टछे अनेतेथकिबकराआदिकजेजी
वतेश्रेष्टछे अनेतेथकिगायुंआदिकजेजीवतेश्रेष्ट

छेअनेतेथकिमनुष्यदेहवालाजेजीवतेश्रेष्टछेनेते
मनुष्यनामध्यनेविषेब्राह्मणक्षत्रियवैश्यनेशूद्रए
च्यारवर्णनाजेमनुष्य तेश्रेष्टछे ॥३८॥श्लोकः॥
ब्राह्मणास्तेषुतेषांचस्वधर्मनिरतावराः ॥ ज्ञान
निष्ठास्तेषुतेषुभक्ताएकांतिकाहरेः॥३९॥अर्थः॥
अनेतेच्यारवर्णनेमध्येब्राह्मणजेतेश्रेष्टछे नेतेब्रा
ह्मणनेमध्येस्वधर्मनिष्ठ एवाजेब्राह्मणतेश्रेष्टछे
नेस्वधर्मनिष्टनेमध्येआत्मानाज्ञाननने विषेनिष्टा
वालाजेतेश्रेष्टछे नेतेआत्मनिष्टनेमध्येपणश्रीह
रिनाएकांतिकभक्तजेतेश्रेष्टछे तेएकांतिकभक्त
केवाछेतोस्वधर्मज्ञाननंवैराग्यतेणेजुक्तथकाश्रीह
रिनामाहात्म्येसहित जेभक्तितेनेविषेनिष्टानेपा
म्याएवाछे ॥ ३९ ॥ श्लोकः॥ तेभ्यःश्रेष्ठानकोप्यस्तितसदाऽऽस्तेतेषुयद्धरिः॥ तारतम्यंविदित्वे
त्थंबहुमान्याहारिश्रिताः॥४०॥अर्थः। अनंजेका

रणपणामाटेतेएकांतिकभक्तनेविषे श्रीहरिजेते
निरंतररह्याछे तेमाटेतेएकांतिकभक्तथकिबिजो
कोइपणश्रेष्टनथि सर्वथिश्रेष्टतोतेएकांतिकभक्त
जछे हेमातएंविरित्येसर्वजीवुंनेविषेअधिकन्यून
पणानेजाणिनेश्रीहरिनाआश्रितएवाजेएकांति
कभक्ततेबहुमानवायोग्यछेकेतांएएकांतिकभक्त
नेसर्वथिअधिकपणेकरिने मानवा॥४०॥श्लोकः
॥यएवंनविजानियासदससमधीःसतुदोपंमहांत
माप्नोतिविवेकंविदधीततत्॥४१॥अर्थः॥ अनेहे
मातजे पुरूपआविरित्येअधिकन्यूनपणानेनथि
जाणतो ते पुरुषजेते सत्पुरुष ने अत्पुरुषएबे
यनेविषेसमानछे बुद्धिजेनिएवोथकोमोटादोश
नेपांमछे तेकारणपणामाटेगृहस्थआदिकसर्वेने
सतअसतनोविवेककरवो ॥ ४१ ॥ श्लोकः ॥
गंधानपुष्पस्त्रजोभुषावस्त्रान्नादिचभक्तितःगृही

निवेद्यहरयेनिषेवेतचवैष्णवः॥४२॥ अर्थः॥अने
भगवाननोभक्तएवोजेगृहस्थ तेजेतचंदनपुष्प
निमालाआभूशणवस्त्रने अन्नएआदिकजेसर्वे
भोगववायोग्यपदार्थतेनुं भक्तियेकरिनेश्रीहरिं
नेनिवेदनकरिनेपछे तेपदार्थनुंपोते सेवनकरे
॥४२॥ श्लोकः॥ देवान्पितृंश्चतेनैववासुदेवाधि
यार्चयेत् ॥ यथाकालंचपिंत्रादेःश्राद्धंकुर्याद्यथा
विधि ॥ ४३॥ अर्थः ॥ अनेश्रीहरिनेनिवेदनक
र्यांजेचंदनादिकतेणेकरिनेजदेवतानेपित्रितम
नेवासुदेवभगवानंनाअंग देवनीबुद्धियेजुक्तथ
कोगृहस्थजंते पूजे अने पोतानांपितामाताआ
दिकजेसंबंधितेमनुंजेश्राद्ध तनेसमयनेअनुसारे
नेजेविरित्येशास्त्रमांविधिकर्योछे तेप्रमाणेकरे
॥४३॥ श्लोकः ॥ अकृष्टपच्यैर्मुन्यन्यैःकर्त्तव्यः
श्राद्धकर्मच॥वीह्याद्यैःकृष्टपच्यैस्तुश्रुचिभिःसतिं

४४॥अर्थः॥अनेहेपतिव्रताएवांप्रेमवाति मातखे
डयाविनानांथयांएवामुनिनांअंन्नजे सामोनेन
मारआदिकतेणेकरिनेतेश्राद्धकर्म जेतेकरवुंअथ
वाखेडिनेउपजाव्यांएवांडांगरघउंआदिक जेप
वित्रधान्यतेणेकरिनेतेश्राद्धकर्मकरवुं॥४४श्लोक
मांसंत्वायद्यापिक्कापिश्राद्धेदेयंनकर्हिचित् ॥ अ
हिंसाधर्मपरमावैभ्नवाःपितरोयतः ॥ ४५ अर्थः॥
अनेश्राद्धनेविषेमांसतो आपतकालपडचे सते
पणनदेवुंतथाकोयेदेशनेविषेपणनदेवुं जेकारण
पणामाटेपित्रिजेतेअहिंसाधर्मछेउत्कृष्टपणेप्रिय
जेमनेएवाछेनेविष्नुनाभक्तछेतेसारु एपित्रिने
मांसजेतेप्रियनथि ॥ ४५ श्लोकः॥ मद्यंमासंच
यस्मैस्यान्निवेद्यंयस्यचाग्रतः ॥ स्याज्जिवंहिंसा
तंदेवंदेवींचापिनमानयेत् ॥४६ अर्थः॥ अनेजे
देवनेजेदेवितेनेमद्यमांसमुनैवेद्यथातुंहोय तथा

जेदेवदेविनिआगल्यजीवानिहिंसा थातीहोयते
देवनेनेतेदेवोनेगृहस्थजेतेमानेजनाहि ॥ ४६ ॥
श्लोकः ॥ देशकालानुसारेण तीर्थानिचव्रतानि
च ॥ कुर्वितसयथाशास्त्रंस्वाधिकारानुसारतः ॥
४७ अर्थः ॥ अनेगृहस्थजेतेदेशकालनाअनुसा
रेकरिनेनेपोतानाअधिकारनाअनुसारेकरिने भ
गवाननाजेतीर्थनेभगवाननांजेव्रततेने शास्त्रवि
धिप्रमाणेकरे ॥४७ श्लोकः ॥ पुण्यदेशेपुण्यका
लेपुण्यपात्रेविशेषतः ॥ पुण्यंकुर्वीतयत्किंचिद्भवे
दक्षयमेवतत्॥ ४८ ॥अर्थः ॥ अनेगृहस्थजेतेप
वित्रकालनेपवित्रसत्पात्रतेनेविषेविषेशेशे करि
नेजेकांइपुण्यदानकरेतेपुण्यदानजेते अक्षयफल
नेआपेएवुंथायछेमाटेएविरित्येपुण्यदानकरवुं ॥
४८ ॥ श्लोकः ॥ आढ्यस्तुकारयेद्रम्यंदृढंश्रीवि
ष्नुमंदिरम् ॥ वृत्तिदाननेनपूजायाः प्रराहंवर्त्तये

द्दरेः॥ ४९ अर्थः ॥ अनेधनाढ्यएवोजेगृहस्थते
जेतेअतिशेसुंदरनेदृढएवुंजेश्रीविष्नुनुमंदिरतेने
करावेअनेक्षेत्रधनादिकवृत्तिनेदेवद्रावितेते श्री
हरिनिपूजानोजेप्रवाहतेनेप्रवरतावे ॥४९श्लोक
अहिंसान्वैष्णवान्यज्ञान्कुर्यात्प्रचुरदक्षिणान् ॥
वापीकूपतडागादिन्विष्णवर्थांश्चापिकारयेत्।५०
॥ अर्थः ॥ अनेधनाढ्यएवोगृहस्थजेतेघणिकछे
दक्षिणाउंजेमनेविषेएवानेजीवनिहिंसाये रहित
एवाजेविष्नुसंबंधियज्ञतेमनेकरेतथाविष्नुने अ
र्थेवाव्यकुवातळावनेफुलवाडियुंतेमनेकरावे ॥
५० ॥ श्लोकः॥ प्रचुराज्यसितैर्भोज्यैःसाधुन्वि
प्रांश्चतर्पयेत् ॥ नावमन्येतताक्वापिसशुनिष्क
पटीभवेत्॥५१ अर्थ॥ अनेधनाढ्यएवोगृहस्थ
जेतेघणुंकछेघिनेसाकरजेमांएवांजे भोजनतेम
णेकरिनेसाधुनेनेब्राह्मणनेजमाडिनेतृप्तकरेअने

तेसाधुनेब्राह्मणतेमनुंक्यारेयपणअपमाननकरे अनेसाधुनेविषेकपटेरहितएवोथायकेतांकपटन राखे ॥ ५१ श्लोक ॥ नातिलोभीनातिकामीना तिक्रोधिनमत्सरी ॥ नातिमानीभवेत्क्वापिदयां कुर्वीतदेहिषु॥ ५२ अर्थः॥ अनेगृहस्थजेतेक्या रेयपणअतिशेलोभीनथायनेआतिशे कामिनथा यनेअतिशेक्रोधिनथायनेअतिशेमानि नथायने मछरवालोनथायअनेदेहधारिएवाजेजीव प्राणि मात्रतेमनिउपरदयानेकरे ॥ ५२ श्लोकः॥ आ सन्नसंबंधहीनाविधवाःस्त्रीरनापादि ॥ नस्पृशे द्बुद्धिपूर्वंतुगृहस्थोपिकदाचन ॥५३ अर्थः॥ अने गृहस्थजंतेपोतानासंबंधेरहितएविजेविधवास्त्रि युंतेमनेआपतकालपडयाविनाजांणिनेतो क्यारे यंपणअडेजनहि ॥ ५३ श्लोकः ॥ स्वरूपमात्रा भगिन्यापिदुहित्रावाकदाचन ॥ नैवतिष्ठेद्रहः

स्थानेगृहीचापदमंतरा ॥ ५४ अर्थः ॥ अनेगृह
स्थजेतेपोतानिमाबेंननेदिकरिते भेलोपणएक
तस्थलनेविषेआपत्कालपडयाविना क्यारेयपण
नरहेअनेआपत्कालपडेनेकोई रित्येचाले एवुंन
होयतोजेविरित्येघटतुंआवेतेमवरते ॥ ५४ ॥
श्लोकः ॥ तीर्थादावात्मनोघातमात्मनश्चपरस्प
चामुक्तयेपिनकुर्वीतधर्मनिष्ठःसदाभवेत् ॥ ५५
अर्थः ॥ अनेगृहस्थजेतेमोक्षनीप्राप्तिने अर्थेप
णतीर्थादिकस्थानकनेविषे पोताना आत्मानो
घातनकरेतथाबिजानाआत्मानोघात पणनकरे
अनेवलिगृहस्थजेतेनिरंतरधर्मनेविषेछे निष्ठा
जेनिएवोथाय ॥५५ श्लोकः ॥ स्त्रीभिःसभर्तृका
भिश्चदेववत्स्वपतिःसदा ॥ सेव्यःपतिव्रताधर्मे
स्थित्वासंत्यज्यचापलम् ॥५६ अर्थः ॥ अनेसु
वासनीएविजेस्त्रियुंतेमणेपातिव्रतानाधर्मने विषे

रहिनेनेचपलपणानोत्यागकरिने पोतानाजेप
तितेनेनिरंतरदेवतानिपेठेसेववो ॥५६ श्लोकः॥
विधवाभिश्चनारीभिःपतिबुद्धएरमापतिःसेवनी
यःस्वदेहश्चकर्शनीयोव्रतादिभिः ॥५७ अर्थः॥
अनेविधवाएविजेस्त्रियुंतेमणेलक्ष्मीजिनापतिए
वाजेश्रीकृष्णभगवान तेनेपोतानापतिनिबुद्धियेक
रिनेसेववाअनेव्रतउपवासादिकेकरिने पोताना
देहनेदुर्बलकरवो ॥५७ श्लोकः॥ नेक्षेतनरस्पृ
शेत्क्वापिस्वसंबंधिजनेतरम् ॥ विधवानरमात्रं
चत्यागवान्योषितंयथा ॥ ५८ अर्थः॥ अने
विधवास्त्रीजेतेपोतानासंबंधिजनविनानो जेपुरु
षमात्रतेनेक्यारेयपणजुवेमाहि तथातेने अडेन
हिकेनिपेठेतोजेमत्यागीसाधुजेते स्त्रीमात्रनेजो
तोनाथिनेअडतोनाथितेमएविधवानेपणवरतवुं॥
५८ श्लोकः॥ पित्रापुत्रादिनावापिविधवामिर

हः स्थलेआपत्कालंविनानैवसहतिष्ठेत्कदाचन॥
५९ ॥ अर्थः ॥ अनेविधवास्त्रीजेतेपोतानोपित
तथापुत्रादिकसंबंधितेमनीभेलीपण एकांतस्थ
ळनेविषेआपत्काळपड्याविनाक्यारेयपणनज
रहे ॥ ५९ श्लोकः॥ तृतियआयुषोभागेगृहस्थो
वनमाविशेत् ॥ सस्त्रीकःस्त्रीसुशीला चेदन्यथा
त्वेकलःस्वयम् ॥६० अर्थः॥ अनेहेमातगृहस्थ
जेतेपोतानाआयुशनोजेत्रिजोभागतेने विषेवन
प्रत्येप्रवेशकरेअनेपोतानिपत्नीजोतपकरे एवा
रुडास्वभाववालिहोयतो । पत्नीयेसहितथको
वनप्रत्येप्रवेशकरेनेजोपत्निएविरित्यानि नहोय
तोपोतेएकलोजवनप्रत्येप्रवेश करेनेवानप्रस्थ
नाधर्मनेविषेवरते ॥ ६० ॥ श्लोकः ॥ तत्रग्रीष्मे
पंचतपा उदवासश्चशीशिरे ॥ आसारषाढूचवर्षा
सुभवेद्विविष्णुपरायणः ॥६१ अर्थः ॥ अनेतेव

ननेविषेरह्योजेवानप्रस्थतेजेते उनालामां तोपं
चाग्नितापेनेशियालामांतोजलनेविषे वसेनेवर
शारतुमांतोवरसातनीधारानुंसहनकरे अनेनि
रंतरविष्णुपरायणथाय केतांभगवाननिभक्तिने
करे ॥६१ श्लोकः ॥ वन्यैरेवाग्निहोत्रादिकुर्याद्धा
न्यफलादिभिः ॥ अग्न्यर्थंचकुटींकुर्या स्वयंतुब
हिरावसेत् ॥ ६२॥ अर्थः ॥ अनेतेवानप्रस्थजे
तेवनने विषेथयांएवांजेधान्यनेफलादिक तेमण
करिनेजअग्निहोत्रादिककारज्यनेकरेअने आग्नि
राखवानेअर्थेपर्णकुटी करेनेपोतेतोपर्णकुटीथि
बाहेरवसेपणपर्णकुटीमांनवसे ॥ ६२ श्लोकः॥
अकृष्टपच्यैरन्नाद्यैर्जीवेत्स्वयमुपाहृतैः ॥ यथा
शक्तिवनेस्थित्वाततःसंन्यासमाश्रयेत् ॥६३॥
अर्थः ॥ अनेतेवानप्रस्थजेतेखेड्याविनाथयांने
पोतानांलावेलां एवांजेसांमोनमार आदिकअ

न्नतथाफलादिकतेणेंकरिनेपोतानिआजीविका नेकरेअनेजेवुंपोतानुंसामर्थ्यहोयतेप्रमाणे केट लाकवरससुधीएवीरित्येवननेविषेरहिने तेपछें सन्यासआश्रमनुग्रहणकरे ॥ ६३ श्लोकः ॥ कंथामेकांचकौपिनेद्वेतदाछादनेचसः ॥ बिभृया द्वाससीदंडंवैणवंचकमंडलुम् ॥ ६४ ॥ अर्थः ॥ अनेतेसंन्यासीजेतेएककंथानेबेकौपिननेबेबाहि र्वासनेएकवांसनोदंडनेएककमंडलुं एटलानुंधा रणकरेंकेंतांएटलांवांनांपोतापासेराखे ॥ ६४॥ ॥श्लोकः ॥ अष्टाक्षरंजपेन्नित्यं नारायणपरोय तिः ॥ भक्तिमेवहरेःकुर्याज्ज्ञानविज्ञानसंयुतः॥ ६५॥ अर्थः ॥ अनेनारायणपारायणएवोयति जेसंन्यासी तेजेतेनमोनारायणायएवोजेअष्टा क्षरमंत्रतेनोनिरंतरजपकरेअनेज्ञान जेपोताना जीवात्मास्वरूपनेशास्त्रे करिनेयथार्थजांणवुने

विज्ञानजेजीवात्मास्वरूपनेदेखवुंतेणे जुक्तथ
कोनिरंतरश्रीहरिनिजेन्नाक्ति तेनेजकरेपणाबिजुं
कांईव्यवहारिककारज्यनेनकरे॥ ६५ श्लोकः॥
वर्षाकालंविनैकत्रनवसेत्सत्वनापदि ॥ शुचिवि
प्रगृहेभैक्ष्यंकुर्यान्नित्यंसकृन्मितम् ॥६६ अर्थः॥
अनेतेसंन्यासीजेतेवरशारुतुविनानें आपत्का
लपड्याविनाएकस्थानकनोविषेनिवासनकरेअ
नेस्वधर्मनिष्टएवाजेपवित्रब्राह्मणतेना घरनेवि
षेनित्यप्रत्येएकवारमापेजुक्तभिक्षानेकरे॥६६॥
श्लोकः ॥ एकादश्यादीनिहरेर्व्रतानिविधिनाच
रेत् ॥ पालयेद्ब्रह्मचर्यंचजितात्माचजितेंद्रियः
॥६७॥ अर्थः ॥ अनेसंन्यासीजेतेश्रीहरिनांजे
एकादशीआदिकव्रततेमनोविधियेकारेनेकरेअ
नेजित्युंछेमनजेणेनेजित्यांछेइंद्रियोजेणे एवोथ
कोअष्टप्रकारेब्रह्मचर्यपणेपाले॥६७ श्लोकः॥वां

नप्रस्थश्चसंन्यासौनिषिद्धोन्नवतःकलौ ॥ अ
तोविरक्तोवर्णिवागृहित्रैवर्णिकोपिच ॥ ६८ ॥
अर्थः ॥ अनेहेमातवानप्रस्थनेसंन्यास एवेजे
आश्रमतेजेतेपालवाकठणछेमाटे कलियुगने
विषेमोटामुनितेमणेनिशेधकरयाछे एकारणप
णामाटेवैराग्यनेपांम्योएवोजब्रह्मचारि अथवा
ब्राह्मणक्षात्रियनेवैश्यएत्रण्यवर्णनोजे गृहस्थते
केविरित्येकरेतोतेकहुंछुं॥६८ श्लोकः ॥ वासुदे
विमाहादीक्षांगृहीत्ववैष्णवोन्नवेत् ॥ स्वाश्रम
स्थोब्रह्मचर्यंपालयन्सहरिंन्नजेत् ॥६९ अर्थः॥
हेमातवैराग्यनेपांम्योजेब्रह्मचारितथाते गृहस्थ
तेजेतेश्री वासुदेवानिजेमहादिक्षातेनुं गृहणक
रिनेवैष्णवथायअनेवैष्णवथईने पोतानाआश्रमने
विषेरह्योथकोनेअष्टप्रकारे ब्रह्मचर्यव्रतनेपाल
तोथकोश्रीहरिनेन्नजे ॥ ६९ श्लोकः ॥ त्यक्का

वागृहमसौसाधुमंडलमध्यगः ॥ साधुशीलोभ
जेत्कृष्णंयथाप्राग्भरतोजडः ॥७० अर्थः॥ अथ
वाएब्रह्मचारिनेएगृहस्थजेतेपोतानोत्यागकरि
नेसाधुनामंडलनेमध्येरह्योथकोने साधुनाजेवो
छेत्यागिस्वभावजेनोएवोथको श्रीकृष्णभगवा
ननेभजेकेनिपेठेतोजेमपूर्वे जडभरत परमहंस
जेतेत्यागीस्वभावथकाश्रीकृष्णभगवानने भज
ताहवातेविरित्येएपणवरते ॥ ७० ॥ श्लोकः॥
नेक्षेतनस्पृशेद्बुद्धएकाष्ठजामपियोषितम् ॥ हि
रण्यादिधनंजह्यात्यागीनिजहितोद्यतः ॥७१॥
अर्थः ॥ अनेपोतानाहितनेविषेतत्परएवोजेत्या
गिसाधुतेजेतेकाष्टधातुनेचित्रांमणतेथकिथईजे
स्त्रीनिप्रतिमातेनेपणजांणिनेजुवेनहि तथाअडे
नहिअनेसुवर्णआदिकजेधनतेनोसर्वप्रकारेत्या
गकरे॥ ७१॥ श्लोकः ॥ स्त्रीस्त्रैणसंगराकोहिमु

क्तानामपिबंधकृत् ॥ हरिमेकंविनाऽस्तीतिसर्व
थातंपरित्यजेत् ॥ ७२॥ अर्थः ॥ अनेएकजेस्त्री
युंनेआधिनेएवाकामिपुरुषतेमनोसमागमते जे
तेएकश्रीहरिविनाबिजामुक्तपुरुषने पणनिश्चेबं
धननो करतोछेएकारणपणामाटे त्यागीसाधु
जेतेतेसमागमनोसर्वप्रकारेत्यागकरे ॥७२॥
श्लोकः ॥ ज्ञानंभक्तिस्तपोयोगस्त्यागःसच्छा
स्त्रचिंतनम्इत्यादयोगुणाव्यर्थाभवंतिस्त्री प्रसं
गतः ॥७३ अर्थः॥ अनेज्ञानभक्तितपयोगनेस
तशास्त्रनुंचितवनएआदिकजेरुडारुडागुण तेजे
तेस्त्रीयुनाप्रसंगथकिव्यर्थथईजायछे ॥ ७३ ॥
॥श्लोकः॥ कृश्नाहिभ्यईवस्त्रीभ्योमुमुक्षुर्बिभि
यात्ततः॥ समाधिनिष्ठांप्राप्तोपिपुमांस्तादूरत
स्त्यजेत् ॥७४॥अर्थः॥ तेकारणपणामाटेमुमु
क्षुएवोजेत्यागीसाधु तेजेतेकालासर्पथकिजेम

भयपांमेतेमस्त्रियुंथकिन्नयनेपांमे अनेसमाधि
निष्ठानेपांम्योएवोपणजेत्यागिसाधुपुरुषतेजेते
तेस्त्रियुंनोदूरथकित्यागकरेतोबिजानिशिवार्त्ता
केवि ॥७४॥श्लोकः॥ कामंलोभंक्रुधंमानंग्राम्य
स्नेहरसैषणाम् ॥ द्वाराएपेवषडेतानिनिरयस्ये
तिसंत्यजेत् ॥७५॥ अर्थः॥ अनेकामलोभक्रो
धमाननेमायिकपदार्थमांस्नेहने रसास्वादमां
आसक्तिएछोदोशजेतेनरकमांजावानांद्वारछेए
कारणपणामाटेत्यागिसाधुजेतेएछोदोशनोत्या
गकरे ॥७५॥ श्लोकः॥ ब्रह्मचर्यंसोष्टविधंरक्षं
स्त्यागीजितेंद्रियःहरेर्नवविधांभक्तिप्रीत्याकुर्वी
तसर्वदा ॥७६॥ अर्थः॥ अनेतेत्यागिसाधुजेते
अष्टप्रकारनुंजेब्रह्मचर्यव्रततेनेपालतोथकोनेजि
तिछे पोतानिइंद्रियुंजेणएवोथकोश्रीहरिनिंजे
नवप्रकारनिभक्ति तेनेप्रितियेकरिनेसर्वकाल

नेविषेकरे ॥७६॥ श्लोकः॥ विहीनांसेवयावि
श्रोरसौमुक्तिंचतुर्विधाम् ॥ अपिनेछेत्कैवल्यंतु
छंस्वर्गादिकिंपुनः ॥७७॥ अर्थः॥ अनेत्या
गिसाधुजेतेभगवानानि सेवायेरहितएविजेच्या
रप्रकारनिमुक्तितेनेपणनइछे तथाकैवल्यमोक्ष
जेअक्षरब्रंह्मनातेजनेविषे लिनथावुंतेनेपणनइ
छेअनेएमुक्तिनेकैवल्यमोक्षतेनेपणनइछेतारेतुछ
एवुंजेस्वर्गादिकनुंसुखतेनेनइछे एमांशुंकेवुंएने
तोइछेजनहि ॥७७॥श्लोकः॥ विष्णुसेवेतराशे
षवासनोन्मूलनोद्यतः अलब्धात्मप्रवेशावका
शोतः शत्रुन्निश्वसः॥ ७८ ॥ अर्थः ॥ अनेते
त्यागिसाधुकेवोछे तोभगवाननिसेवाविनाबि
जासर्वपदार्थनिजेवासना तेनेजेमुळमांथिउखा
डिनांखवितेनेविषेनिरंतरउद्यमेजुक्ततत्परवरते
एवोछे अनेअंतःकरणनाशत्रुजेकामक्रोधादि

कतेमणेनथिपांम्यो पोतानेप्रवेशकरवानोअव
काशतेजेनेविषेएवोछे ॥७८॥ श्लोकः॥ देशका
लक्रियाशास्त्रसंगादीनसतस्त्सजन् सतस्तांश्च
श्रयन्नित्यंवर्तेताध्वनिसच्छिते ॥७९॥ अर्थः॥
अनेअसतएवाजेदेशकालक्रियाशास्त्रने संगा
दिकतेमनोत्यागकरतोनेसतएवाजेदेशादिकते
मनेआशरतोएवोजेत्यागिसाधु तेजेतेपूर्वेमोटा
सत्पुरुषतेमणेआशर्योएवोजेमार्गतेनेविषेनिरं
तरवरते ॥ ७९॥ श्लोकः ॥ सर्वेष्वेतेषुधंर्मेषुय
स्ययस्यच्युतिर्भवेत्॥ वर्णाश्रमीयथाशास्त्रंकुर्या
त्तत्तस्यनिष्कृतिम् ॥८०॥ अर्थः॥ हेमातप्रथ
मथिकह्याएवाजे आसर्वेधर्मतेमांथिजेजेधर्मनो
भंगथायतोतेनुंतेनुंजेप्रायश्चित्ततेधर्मशास्त्रमांजे
विरित्येकह्युंहोयतेने च्यारवर्णनेच्यारआश्रम
वालोजेपुरुषतेजेतेयथार्थपणेकरे ॥ ८० ॥

॥श्लोकः॥ इत्थंमयातेजनयित्रिधर्मौवर्णाश्रमा
णांविहितश्चतुर्णाम् ॥ पृथक्पृथक्साधुनिरूपि
तोवैज्ञानस्यवक्ष्याम्यथलक्षणंते॥८१॥ इतिश्री
सत्संगिजीवनेनारायणचरित्रेधर्म शास्त्रेप्रथम
प्रकरणे हरिगितायांवर्णाश्रमधर्मनिरूपणना
माद्वितियोऽध्यायः॥२॥अर्थः॥ हेमातएविरित्ये
च्यारवर्णने च्यारआश्रमतेमनोशास्त्रेकह्योजेध
र्मतेजेतेमेंतेणेपृथक्पृथक्रुडिरित्ये निरुपणक
र्योअनेहवेज्ञाननुंजेलक्षण तेहुंतमनेकहिशते
नेतंमेसांभलो ॥८१॥ एविरित्येश्रीनारायणनां
चरित्रछे जेनेविषेएवोधर्म शास्त्ररुपजेश्रीसत्सं
गिजिवननांमेग्रंथ तेनेविषेजेप्रथमनुंप्रकरणते
मांजेश्रीहरिगितातेनेविषेवर्णनेआश्रमनाधर्मनुं
निरूपणकरयुं एनामेबिजोअध्यायथयो ॥२॥
श्रीहरिरूवाच ॥ श्लोकः॥ यद्वस्तुयादृशंतस्य

ताहृक्त्केनप्रमाणतः ॥ वेदनंयत्तदुदितंमातर्ज्ञा
नस्यलक्षणम् ॥ १ ॥ अर्थः ॥ श्रीहरिजेतेप्रे
मवतिमाताप्रत्ये कहेछेहे मातजेवस्तुजेवीरीत्य
नुंहोयते वस्तुविरित्येकरिनेप्रमाणथकि जेजा
णवुंतेनेज्ञाननुंलक्षणकह्युंछे ॥ १ श्लोकः ॥ त
च्चज्ञानंद्विधाप्रोक्तंतत्रकज्ञानमात्मनः ॥ परमा
त्मास्वरूपस्यज्ञानंचेत्यपरंमतम् ॥ २ अर्थः ॥
अनेतेजेज्ञानतेबेप्रकारेकह्युंछेतेमां एक तोआ
त्मानुंज्ञानमांन्युंछेनेबिजुंपरमात्मानास्वरूपनुं
ज्ञानमान्युंछे ॥२ श्लोकः ॥ आत्माजीवइहप्रो
क्तोव्याप्यसर्वंवपुःस्थितः ॥ बाह्यांतःकरणाना
तद्देवानांचप्रकाशकः ॥ ३ अर्थः ॥ अनेआप्रक
रणनेविषेआत्मातेजिवनेकह्योछे तेआत्माकेवो
छेतोपोतानुंजेआनखशिखापरजंतसर्वदेह तेप्र
त्येव्यापिनेरह्योछे अनेनेत्रश्रोत्रादिक जेबाहेर

लिंइंद्रियुं तथा मनआदिकअंतःकरण तथा ते
इंद्रियोना अंतःकरणना देवता एसर्वेनो प्रका
शकरनारोछे ॥ ३ श्लोकः ॥ जाग्र
दादिष्ववस्थासुस्थुलादिषुवपुष्पुच ॥ बद्धस्ता
त्म्यसंबंधद्धस्तुतस्तद्विलणः ॥ ४ अर्थः ॥ अने
वलिएआत्माकेवोछेतोजाग्रतस्वप्नने सुषुप्तिए
त्रण्यजेअवस्थातथास्थुलसूक्ष्मनेकारणएत्रण्य
जेदेहतेमनेविषेतदात्मकपणाना संबंधथाकिबं
धांणोछेकेतांतेतेरूपेपोतानेमांनतोथको तेनेवि
षेअनादिकालथकिबंधाणोछेअनेपोताने स्वरू
पेकरिनेतोतेसर्वथिविलक्षणछे ॥ ४ श्लोकः ॥
यथैवगोलकंलोहंतादात्म्येनधनंजयः ॥ व्याप्य
स्थितोपितद्भिन्नलक्षणोऽस्तितथाह्यसौ ॥ ५ ॥
अर्थः ॥ अनेजेमअग्निजेतेलोढानागोलाप्रत्येत
दात्मकपणेकरिनेव्यापिनेरह्योछे तोपण तेगो

लाथकिभिन्नछेदाहकपणेरक्तपणेने प्रकाशंपणे
जुक्तएवुंलक्षणजेनुंएवोछेतेविरित्येआत्माजेतेदे
हादिकरूपथकोजणायछे तोपण एदेहादिकथ
किएनुंलक्षणजेतेजांणपणेनेप्रकाशकपणे जुक्त
एवुंभिन्नजछे ॥५ श्लोकः ॥ नचविक्रियतेदेहेवि
कारान्प्राप्नुवत्यापितथानश्यातिदेहेपिंनासौनत्स
तिर्हिचित् ॥ ६॥ अर्थः॥ अनेआदेहजेतेनाना
प्रकारनाविकारनेपांमतेसतेपणएदेहनेविषे र
ह्योजेआत्मातेविकारनेनाथिपांमतोतथाआदेह
नाशपांमतेसते पणएदेहमांरह्योजे आत्माते
क्यारेयपणनाशनेनाथिपांमतो ॥६॥ श्लोकः ॥
सच्चिद्रुपोऽक्षरसूक्ष्मोउज्ञेयश्चसवर्त्तते ॥ इत्थंय
दात्मनोज्ञानमात्मज्ञानंतदुच्यते ॥७ ॥ अर्थः ॥
अनेतेआत्माजेतेसत्यरूपछेचैतन्यरूपछे अक्ष
रछेसूक्ष्मछेनेकोईथितत्कालजांणि सकायएवो

नथिएवोजेआत्मातेजेतेदेहादिकसर्वेथि विलक्ष
णथकोदेहादिकनेविषेवरतेछे हेमातएविरित्ये
जेआत्मानुंज्ञानतेनेआत्मज्ञानकह्युंछे ॥ ७ ॥
श्लोकः ॥ परमात्मस्वरूपस्यज्ञानंतेकथयाम्य
ऽथ ॥ श्रीकृश्नोयःपरंब्रह्मपरमात्मासकीर्त्तितः॥
८॥ अर्थः॥ अनेहेमातहवेहुंजेतेतमने परमात्मा
नास्वरूपनुंज्ञानकहुंछुंअनेपरब्रह्मएवाजे श्रीकृ
श्नभगवानतेनेपरमात्माकह्याछे॥८॥ श्लोकः॥
अप्राकृतगुणोविष्नुर्निर्गुणश्चेश्वरेश्वरः॥ नारा
यणश्चभगवानन्वासुदेवोयउच्यते ॥९॥ अर्थः॥
अनेतेश्रीकृश्नपरमात्माकेवाछेतोनथिप्रकृतिना
गुणतेजेनेविषेएवाछे नेमायानागुणेरहितछेमा
टेनिर्गुणएविरित्येजेनेकह्याछेअनेईश्वरनापणई
श्वरएवापरमेश्वरछे अनेविष्नुनारायणभगवान
नेवासुदेवएवेनामेजेनेकेहेछेएवाएश्रीकृश्न पर

मात्माछे॥९॥ श्लोकः ॥ साक्षात्संबंधतोयस्यक
र्त्ताश्रद्धाचकर्मच ॥ ज्ञानंस्थानंचद्रव्यादिगुण्य
पिस्याद्धिनिगुणंम् ॥१०॥ अर्थः॥ अनेकर्त्ताजेक
र्मनोकरनारोपुरुषतथाश्रद्धातथाकर्मतथा ज्ञान
तथास्थानतथावस्त्रादिपदार्थएसर्वेजे तेत्रिगुणा
त्मकछेतोपणजेश्रीकृश्नभगवानना साक्षातसं
बंधथाकिनिर्गुणथायछेकेतांसत्वरजने तम एत्र
ण्यजेमायानागुणतेणेरहितथायछे एवाएमगवा
नछे ॥१०॥ श्लोकः ॥ स्वतंत्रःस्वप्रकाशश्चसर्व
कारणकारणम् ॥ ब्रह्मभूतैरप्पुयास्यःकोटिसूर्या
दिभास्वरः ॥११॥ अर्थः ॥ अनेवलिएश्रीकृश्न
भगवानकेवाछेतोस्वतंत्रछे नेस्वप्रकाशछेकेतां
पोतावतेजपोतेप्रकाशमानछे नेसर्वकारणनाप
णकारणछेअनेब्रह्मरूपथयाएवाजेमुक्त तेमणेप
णउपासनाकरवायोग्यएवाछेअने कोटानकोटि

एवांजेसूर्यचंद्रमानेअग्नितेमनेपणलज्जापमाडेए
वाछेअलोकिकमहाप्रकाशजेनोएवाछे ॥ ११ ॥
श्लोकः ॥ प्रधानाद्याष्ठावरणावृतानेकांडकोट
यः ॥ यत्राणुवास्थिताब्रह्माक्षरंतद्धामयस्पच ॥
१२ ॥ अर्थः ॥ अनेप्रकृतिमहतत्वअहंकार आ
काशवायुतेजजलनेपृथविएजेआठआवरणतेम
णेच्यारेकोरेविंट्यांएवाजे अनेकब्रह्मांड तेमनि
कोटियुंजेतेजेअक्षरब्रह्मनेविषेअणुनिपेठे रहियुं
एमजणायछेएवुंजेअक्षरब्रह्मतेजेतेज श्रीकृश्न
भगवाननुंधामछेएवाएअक्षरब्रह्म धामनानिवा
सिमहासमर्थछे॥१२॥ श्लोकः॥ दिव्यरूपोऽक्ष
रात्माचश्रुतोयश्चाक्षरात्परः ॥ अंतर्यामीचसर्वे
षामात्मानांयोऽच्युतोहरिः ॥१३॥ अर्थः॥ अने
वलितेभगवानकेवाछेतोमहादिव्यअलौकिकछे
स्वरूपजेनुंएवाछेनेअक्षरनाआत्माछे नेअक्षर

छेनेसर्वेजीवनाअंतर्यामिछेएविरित्ये जेनेवेदने विषेप्रतिपादनकर्याछेअनेएजे भगवानतेअ च्युतएवानामवालाछेनेसाक्षातश्रीहरिछे नाम जेनुंएवाछे॥१३॥ श्लोकः ॥ कालोमायोपुमान्य स्यमहत्तत्त्वादयस्तथा॥शक्तयःसंत्येकमेवाद्विति यंब्रह्मयःप्रभुः१४अर्थःअनेकालमायापुरुषनेमह तत्त्वादिकचोविसतत्त्वनेविराटपुरुषएआदिकस वेंजेतेजश्रीकृष्णभगवाननिशक्तियुंछे नेएसर्वेश क्तियुंनापतिएवापोतेछेअनेस्वरूपस्वभावगुण नेऐश्वर्यएमणेकरिनेजेभगवाननेकोईनीउपमादे वातिनथिनेपोतेअपारमाहिमायजुक्तछेतेमाटेजे भगवाननेवेदतेमणेएकअद्वितियब्रह्मएविरित्ये निरूपणकरयाछेनेप्रभुकेतांमहासमर्थएवाएभ गवानछे ॥१४॥ श्लोकः ॥ श्रेयसेभुविलोकानां योऽवतारान्विभर्त्तिच ॥ अनेककल्याणगुणःस

ज्ञेयंपुरुपोत्तमः॥१५॥ अर्थः। अनेएजेश्रीकृष्न भगवानजेतेपृथविनेविषेजीवुंना कल्याणनेअ र्थेअनंतअवतारनुंधारणकरेछे अनेअनेकछे क ल्याणकारिगुणजेनाएवाने पुरुषोत्तम केतां॰र अक्षरथकिउत्तमपुरुषएवाजेएश्रीकृष्ण परमा त्मातेनेजांणवा ॥ १५ ॥

॥श्लोकः॥ श्रीकृष्णएषोऽक्षरपुरुपात्मनाम्व शक्तिमूलप्रकृतिसमीक्षते ॥ सिसृक्षुरेवागणि तांडगोलकान् ॥ धत्तेचसागर्भमथेक्षणात्मकम् ॥१६॥ अर्थः॥ अनेहेमातएवाजेएश्रीकृष्णभग वानतेजेतेअपरिमितएवांजेब्रह्मांडतेमनेसृजवा नेईछताथकाअक्षर पुरुषरूपेकरिनेपोतानिश क्तिजेमूलप्रकृतितिंतनेजुवेछे अनेतेपछतेमूलप्रकृ तिजेते जोवारूपएवोजेगर्भ तेनुंधारणकरेछे॰ ॥१६॥ श्लोकः॥ सूतेततःसासहपुरुपाणिप्रधान

तत्त्वानिचकोटिशोऽथ ॥ तत्पुरुपात्मप्रभुवीक्षि
तेभ्यस्तेभ्योजगत्कारणात्तत्त्वसर्गः ॥१७॥अर्थः
अनेतेपछेतमूलप्रकृति जेतेकोटानकोटिएवांजे
प्रधानतेपुरुषनांजोडलांतेमनेप्रसवेछे अनेपछे
तेपुरुषरूपएवाजेवासुदेव भगवानतेणेजोयांए
वांजेप्रधानतेथकिब्रह्मांडुनांकारणएवांजेतत्त्वते
मनोसर्गजेतेथायछे ॥१७॥ श्लोकः॥ ब्रह्मांडा
निबहुनित्यंसंभवंतिहरीछया॥ तत्रैकस्यानुक्र
मेणसंभवंकथयामिते ॥१८॥ अर्थः॥ हेमातए
विरित्येश्रीहरिनिइछाये करिनेकोटानकोटिब्र
ह्मांडजेतेउपजेछे अनेतेघणाकब्रह्मांडुमांथिए
कब्रह्मांडनिजेउत्पातितेने अनुक्रमेकरिनेहुंजेत
तमनेकहुंछुं ॥१८॥ श्लोकः॥ एकस्याप्युद्भवंव
क्तुंविस्तरेणनशक्यते ॥ अतःसंक्षेपतोमातस्त
दुत्पतिमयोच्यते ॥१९॥ अर्थः॥ अनेहेमातए

कब्रह्मांडनिजे उत्पत्तितेनेपणविस्तारेकरिने कहे
वानेअर्थेसमर्थथवायनहि एकारणपणामाटे
कब्रह्मांडनिजेउत्पत्ति तेनेसंक्षेपेकरिनेहुंजेतेकहुं
छूं ॥१९॥ श्लोकः॥ प्रधानतत्त्वात्तस्मात्तुपुंदृष्टा
त्रिगुणात्मकात् ॥ जगदंकुररुपंहिमहत्तत्त्वंप्र
जायते ॥२०॥ अर्थः॥ हेमातप्रधाननोआधिष्ठा
ताजेपुरुषतेणेजोयुंनेत्रण्यगुणरूपछे स्वरूपजे
नुंएवुंतेप्रधानरुपप्रकृतितेथकि जगतनुंअंकुररु
पएवुंजेमहतत्त्वतजेतेउपजेछे ॥ २०॥ श्लोकः
प्रधानेनावृतात्तस्माद्वासुदेवेच्छयासति ॥ मह
त्तत्त्वादहंकारास्त्रिविधोजायतेततः॥२१ ॥अर्थः॥
अनेहेमाततेपछे प्रधानतेणेआवर्युंएवुंजेमहत्त
त्त्वतेथकिवासुदेवभगवाननिईछाये करिनेत्रण्य
प्रकारनोअहंकारजेतेउपजेछे ॥२१॥ श्लोकः॥
सात्विकोराजसश्चैवतामसश्चेतिसत्रिधा॥ यथा

प्रधानेनमहान्महतासतथावृतः ॥२२॥ अर्थः॥
अनेसात्विकराजसनेतामस एत्रण्यप्रकारनोते
अहंकारछे अनेजेमप्रधानतेणेमहतत्वआवर्युं
छेतेविरित्येमहतत्वतेणेतेअहंकारजेतेआवर्यो
छे ॥२२॥ श्लोकः॥ अहंकारात्तामसात्तुवासुदे
वेछयैवाहिशब्दोभवति तस्मात्खंजायतेशब्द
मात्रकम् ॥२३॥ अर्थः॥ अनेतेपछेवासुदेवभग
वाननिईछायेकरिनेतामसअहंकारथकिशब्दजे
तेउपजेछे अनेतेशब्दथकिआकाशउपजेछे ते
आकाशकेवुंछे तोशब्दछेमात्राकेतांविषयजेनो
एवुंछे ॥२३॥ श्लोकः॥ अहंकारावृतात्तस्मादा
काशाच्छब्दमात्रकात् ॥ स्पर्शउत्पद्यतेस्पर्शा
द्वायुश्चस्पर्शमात्रकः॥२४॥ अर्थः॥ अनेअहंका
रतेणेआवर्युं नेशब्दछेमात्राजेनिएवुंजेएआ
काशतेथकिस्पर्शजेतेउपजेछे अनेस्पर्शछेमा

त्राजेंनिएवोजे वायुंतेजेतरूपर्शथाकि उपजेछे ॥२४॥ श्लोकः॥ आकाशेनावृताद्वायोरूपमुत्प द्यतेततः ॥ तस्मातजोरूपमात्रंजायतेवायुना वृतम् ॥२५॥ अर्थः॥ अनेतेपछेआकाशतेणेआ वरयोएवोजेवायुतेथकिरूपजेतेउपजेछे अनेते रूपथकितेंजउपजेछे नेतेजकेवुंछे तोरूपछेमा त्रजेनिएवुंछेनेवायुंतेणेआवर्युंछे ॥२५॥श्लोकः तेजसश्चरसस्तस्मादापस्तुरसमात्रिकाः ॥ उ त्पद्यतेंचताःसंतिवेष्टितास्तेनतेजसा ॥ २६॥ अंर्थः ॥ अनेतेजथकिरसजेतेउपजेछे अनेतेर सथकिजलउपजेछेतेजलकेवांछेतोरसछे मात्रा जेमनिएवांछेनेतेतेजतेणेआवर्यांएवाछे॥२६॥ श्लोकः॥ अभ्द्योगंधःस्ततःपृथ्वीजायतेगंधमा त्रिका ॥ आद्भिःसंवष्टितापृथ्वीविशेषाख्याचक थ्यते ॥ २७॥ अर्थः॥ अनेतेजलथकिगंधउपजे

छेनेतेगंधथकिगंधछेमात्राजेनिएविजेपृथ्वीतेउ
पजेछे अने जलतेमणेआवारिएविजेपृथ्वीते जे
तेविषेशएवेनामेकेहेवायछे॥२७॥श्लोकः॥आका
शादिनिपंचात्रमहाभूताभिधानिच ॥ शब्दाद
यश्चकथ्यंतेपंचतन्मात्रिकाइति ॥२८॥ अर्थः॥
अनेहेमातआप्रकरणनेविषे आकाशवायुतेजज
लनेपृथ्वीएपांचनेमहाभूतएवेनामकेछे अनेश
ब्दस्पर्शरूपरसनेगंध एपांचनेतन्मात्राएवेना
मेकेहेछे ॥२८॥ श्लोकः॥ अहंकाराद्राजसात्तुपं
चज्ञानेंद्रियाणिच ॥ पंचकर्मेद्रियाण्यंबप्राणा
बुद्धिश्चजायते ॥२९॥ अर्थः अनेहेमातराजस
अहंकारथकिपंचज्ञानेंद्रियुंउपजेछे तथापंचक
र्मेंद्रियुंउपजेछे तथाप्राणउपजेछे तथाबुद्धिउप
जेछे ।२९॥ श्लोकः॥ श्रोत्रंत्वक्चाऽक्षिजिव्हा
चघ्राणोज्ञानेंद्रियाएपथः ॥ वाग्दोःपादउपस्थ

श्चपायुःकर्मेंद्रियाणिच ॥३०॥ अर्थः॥ अनेकां
नत्वचानेत्राजिव्हानेनासिकाएपांचने ज्ञानेंद्रियुं
कहेछे अनेवाणिहाथपगउपस्थनेगुदएपांचनेक
र्मेंद्रियुंकहेछे ॥३०॥ श्लोकः॥ अहंकारात्सा
त्विकाच्चकरणानांतुदेवताः॥ बाह्यानामांतराणां
चप्रजायंतेमनस्तथा ॥ ३१ ॥
अर्थः ॥ अनेहेमातबाह्याकणजेपांचज्ञानेंद्रियुंने
पांचकर्मेंद्रियुंनेमनबुद्धिचित्तनेअहंकारएजे च्या
रअंतःकरणएचौदनाजेचौददेवतातेजेतेसात्वि
कअहंकारथाकिउपजेछे अनेमनपणसात्विकअ
हंकारथाकिउपजेछे ॥३१॥श्लोकः॥ दिग्वातार्क
प्रचेतोश्विव्हाद्रींपेंद्रमित्रकाः ॥ चंद्रोब्रह्मा क्षेत्र
विच्चरुद्रश्चत्येधिदेवताः ॥३२॥अर्थः॥ अनेतेचौ
दनांचौददेवताकियातोकांननादिशाउं ॥ त्वचां
नावायुनेत्रनासूर्यजिव्हानावरुवणनासिकानाअ

श्वनिकुमारवाणीनाआग्नि हाथनाइंद्र पगनांवि
ष्णुउपस्थनाप्रजापतिगुदनामित्रमनना चंद्रमा
बुद्धिनाब्रह्माचित्तनाक्षेत्रज्ञअहंकारना रुद्रएवे
नामेचौददेवताछे ॥३२॥ श्लोकः॥एतेसर्वेतत्त्व
संज्ञादेवाभगवदिछया ॥ संहत्यैवविराड्हंस्व
स्वांशैरचयंतिहि ॥३३॥अर्थः॥ अनेहेमाततत्व
छेनामजेमनांएवाएसर्वेमहतत्वआदिकदेवजेते
वासुदेवभगवाननि ईछाएकरिने भेलाथईनेपो
तानाअंशेकरिनेविराटदेहनेरचेछे॥३३॥श्लोकः
तस्यआत्मातुवैराजःपुरुषःप्रोक्तईश्वरः स्वांगो
त्पन्नांबुशयनाद्यश्चनारायणःस्मृतः॥३४॥अर्थः॥
अनेतेविराटदेहनेविषेरह्योजे आत्मातेनेवैराज
पुरुषनेईश्वरएवेनामेकहेछेअनेएजेवैराज पुरुष
तेंजेतेपोतानाअंगथीउत्पन्नथयां जेजलतेनेविषे
सुतातेमाटेएनेनारायणएवेनामेपणकहेछे ॥३४

श्लोकः ॥ तन्नाभिकमलाद्ब्रह्माजायते राजसः
सति ॥ जीवांस्तदात्मनासर्वांल्लोकृष्णः सृजती
श्वरः॥ ३५ ॥अर्थः॥ अनेहेमाततेवैराजपुरुषानि
नाभिमांथयुंजेकमलतेथकिरजोगुणेजुक्त एवाजे
ब्रह्मातेजेतेउपजेछेअनेपरमेश्वरएवाजे श्रीकृष्ण
भगवानतेजेतेब्रह्मारूपेकरिने सर्वेजीवनेउपजा
वेछे ॥ ३५॥श्लोकः ॥ प्रजेशांश्चमनून्देवानृषीन्
पितृन्पृथक्पृथक् ॥ गंधर्वांश्चारणान्सिद्धान्य
क्षान्विद्याधरासुरान् ॥३६॥ अर्थः॥ अनेतेजीव
कियातोमरिचिआदिकप्रजापातिने स्वायंभूमनू
आदिकमनुतथादेवताऋषिपित्रिगंधर्व चारण
सिद्धयक्षविद्याधरनेअसुरएसर्वेने पृथक्पृथक्उ
पजावेछे ॥३६॥ श्लोकः॥ किंपुरुषांश्चाप्सरसः
किन्नरानुरगांस्तथा ॥ मातृःपिशाचान्राक्षसभू
तान्प्रेतान्विनायकान् ॥३७॥ अर्थः॥ अनेकिंपु

रुषअप्सराउंकिन्नरनागमातृगणापिशाचराक्षस
भुतप्रेतनेविनायकएसर्वेनेउपजावेछे ॥ ३७ ॥
श्लोकः ॥ वेतालोन्मादकुष्मांडान्वृद्धबालग्रहां
स्तथा ॥ पशून्मृगान्खगान्वृक्षान्पर्वतांश्चस
रिसृपान् ॥३८॥ अर्थः॥ अनेवेतालउन्मादगण
कुष्मांडवृद्धग्रहबालग्रहपशूम्रगपक्षिवृक्षपर्वतने
सरीसृपएसर्वेउपजावेछे ॥३८॥श्लोकः ॥ स्थाव
राजंगमायेऽन्पेभूवारिगगनौकसः ॥ सर्वांस्तां
श्चयथाकर्मगुणदेहान्सृजत्यसौ ॥ ३९॥अर्थः॥
अनेवलिबिजापणजेजेस्थावरजंगम देहवाला
जीवछेतथापृथवीजलने आकाशतेमनेविषे छे
स्थानकजेमनाएवाजेजेजीवछेने एसर्वेनांजेको
कर्मनेजेवागुणछे तेनेअनुसारेप्राप्तथयांछेदेहते
जेमनेएवाएसर्वेजीवनेएभगवानजेतेब्रह्मारूपेक
रिनेउपजावेछे ॥३९॥श्लोकः॥ शुद्धसत्वामिश्र

सत्वाराजसास्तामसास्तथा ॥ तेषुमिश्रगुणाश्चै
केसंतिकेचिच्चनिर्गुणाः॥४०॥ अर्थः ॥ अनेएजे
सर्वेजीवतेमनेमध्येकेटलाकतो शुद्धसत्वगुणेजु
क्तछेनेकेटलाकतोरजोगुणअथवातमोगुण तेणे
मिश्रएवोजेसत्वगुणतेणेजुक्तछेअनेकेटलाकतो
केवलरजोगुणेजुक्तछेनेकेटलाकतोकेवलतमोगु
णेजुक्तछेअनेकेटलाकतोसत्वगुणअथवा तमोगु
णतेणेमिश्रएवोजेरजोगुणतेणेजुक्तछे अनेकेट
लाकतोसत्वगुणअथवारजोगुणतेणेमिश्र एवो
जेतमोगुणतेणेजुक्तछेअनेकेटलाकतोनिर्गुणछे
केतांएत्रण्येगुणेरहितथकावरतेछे॥४०॥श्लोकः॥
गुणस्वभावानुंरूपंपुण्यंवाऽघंश्चमिश्रतम् ॥ कर्म
तेकुर्वतेजीवाःकृश्नभक्तिंतुनिर्गुणाः॥४१॥अर्थः॥
अनेएत्रण्यगुणेजुक्तएवातेजीवजेतेपोतानागुण
नेमलतोजेस्वभावतेनेयोग्यएवुंजेपुण्यकर्म अथ

वापुण्यपापेमिश्रकर्मतेनेकरेछेअनेनिर्गुण एवा
जेजीवतेतोश्रीकृश्नभगवाननीभक्तिनेजकरेछे॥
४१ ॥ श्लोकः॥ एवंसभगवान्मातब्रह्मात्मासृ
जतिप्रजाः ॥ पातिताविष्नुरूपश्चशिवात्मासं
हरत्यपि ॥४२॥ अर्थः ॥ अनेहेमातएविरित्येते
श्रीकृश्नभगवान जेतेब्रह्मारूपथका प्रजानेसृजे
छेनेविष्नुरूपथकातेप्रजानीरक्षानेकरेछे नेशिव
रूपथकातेप्रजानासंहारनेकरेछे॥४२॥ श्लोकः
असौजीवेपुसर्वेषुप्रविश्यपुरुषात्मना ॥ यथाक
र्मफलंदत्तेतेभ्यःसाम्यमुपाश्रितः ॥४३॥ अर्थः
अनेएश्रीकृश्नभगवानजेतेएसर्वेजीवुंनेविषेअक्ष
रपुरूषरुपेकरिनेप्रवेशकरिने समभावनेआश्र
याथकाजेजीवुंनांजेविरित्यनांकर्मछे तेनेअनु
सारेतेमनेयथायोग्यफलनेआपेछे पणअधिक.
न्युनकरतानथि ॥श्लोकः॥ सहरिस्त्वक्षररुयाऽ

थप्रकृतेःपुरूषस्यच ॥ प्रधानपुरुषाणांचमहदा
दिगणस्यच ॥४४॥ अर्थः॥ अनेहेमातएवाए
श्रीहरिजेतेपोतानुं धामरुपजेअक्षरब्रह्मतेनापो
तेएकजनियंताछे तथामूलप्रकृतिनेतेनाअधि
ष्ठातापुरूषतथाअनंतएवांजे प्रधाननेपुरूषत
थामहतत्वादिकतत्त्वनोजे समूहएसर्वेनापोतेए
कजनियंताछे ॥४४॥ श्लोकः॥ कालस्यस्थूल
सूक्ष्मस्यचरतोऽडेचतद्बहिः ॥ एतेषांकार्यभूतस्य
विराजश्चमहामंते ॥४५॥ अर्थः॥ अनेमोटिछे
बुद्धिजेंनिएवां हेमातब्रह्मांडनेमांहिलिकोरेनेब्र
ह्मांडथकिबाहेरगतिनेकरतोनेस्थूलनेसूक्ष्मछेरु
पजेनांएवोजेकाल तथाएमहतत्वादिनुंकारज्य
रुपएवाजेविराटपुरुषएसर्वेनापोतेएकजानियंता
छे ॥४५॥ श्लोकः॥ तज्जातानांप्रजेशानांब्रह्मा
दीनांचसर्वशः ॥ नियंताह्येकएवास्तिसभ्राट्

खंडन्नुजामिव ॥४६॥ अर्थः॥ अनेतेविराटपु
रुषथकिथयाजेब्रह्मादिकसर्वे प्रजापतितेमना
पणपोतेएकजनियंताछे अनेजेमसर्वेपृथवीनो
जेचक्रवर्त्तिराजातेजेतेखंडखंडनाजेसर्वेमोटानां
नाराजातेमनापोतेएकजनियंताछे तेविरित्येए
श्रीहरिजेतेअक्षरब्रह्म आदिकजेसर्वेकह्यातेम
नापोतेएकजनियंताछे नेमहाराजाधिराजछे
॥४६॥ श्लोकः॥ एषांयेत्राधिकारेयेजगतस्तेन
योजिताः॥ तेसावधानास्तद्भीतास्तदाज्ञायांस
दास्थिताः ॥४७॥ अर्थः॥ अनेएसर्वेनामध्यमां
जेनेजेनेजेजेब्रह्मांडनाअधिकारनेविषे तेभगवा
नतेणेप्रेरयाछे तेसर्वेजेतेसावधानथकानेतेभग
वानथकीभयनेपाम्याथकानिरंतर तेभगवान
निआज्ञानेविषेरह्याछे ॥४७॥ श्लोकः॥ एवं
हिमातःसर्वेपिपरतंत्राभवंतिहि ॥ कृष्णएकःस्व

तंत्रोऽस्तिसर्वैसेव्यस्ततस्तुसः ॥४८॥ अर्थः॥
अनेहेमातएविरित्येएसर्वैयपणानिश्चे परतंत्रछे
पणएमांकोइपणस्वतंत्रनथिनेस्वतंत्र तोएकश्री
कृष्णभगवानजछे तेमाटेसर्वनेसेववायोग्यनेस
र्वनास्वामितोतेश्रीकृष्णभगवानजछे नेबिजाअ
क्षरादिकसर्वेतेतोएभगवाननादासछे ॥ ४८॥
॥ श्लोकः ॥ परमात्मस्वरूपस्यज्ञानमित्थंप्रकी
र्त्तितम् ॥ प्राप्तेनसद्गुरोर्येनज्ञातव्यंनावशिष्यते
॥४८॥ अर्थः॥ अनेहेमातएविरित्येपरमात्माए
वाजेश्रीकृष्णभगवान तेनास्वरूपनुंजेज्ञानतेमेंत
मनेकह्युं अनेसद्गुरूथकिजेआज्ञानेपाम्येसतेप
छेएनेजांणवानुंकांईबाकिनथिरेहेतुं ४९॥श्लोक
यइत्थमात्मानमथात्मनाथंसतांप्रसं गादवगत्य
सम्यक् ॥ करोतिभक्तिंभवबंधहर्तुः श्रीवासुदेवं
स्यसमुक्तऊक्तः॥५० ॥ इतिश्रीसत्संगिजीवने

नारायणचरित्रेधर्मशास्त्रेप्रथमप्रकरणेहरिगिता
यांज्ञानस्वरूपनिरूपणनामातृतीयोऽध्यायः ३
॥अर्थः॥ अनेहेमातएविरित्येआत्माजेजीवात्मा
नेजीवात्मानास्वामि एवाजेपरमात्मा श्रीकृष्ण
ज्ञगवानतेने साधुनाप्रसंगथकिजेपुरुषसम्यक
प्रकारे जांणिनेपछेसंसारना बंधननेहरनाराजे
श्रीवासुदेवज्ञगवानतेनिभक्तिनेकरेछे तेपुरूष
जेतेमुक्तकह्याछेकेतां संसारनाबंधनथकिमुकाई
नेएज्ञगवाननाधामनेपामेछे ॥ ५० ॥ एविरित्ये
श्रीनारायणनाचरित्रछेजेनेविषेएवो धर्मशास्त्र
रूपजे श्रीसत्संगिजीवननांमेग्रंथतेनेविषे जेप्रथ
मनुंप्रकरणतेमांजे श्रीहरिगीतातेनेविषेज्ञानना
स्वरुपनुंनिरूपणकरयुंएनामेत्रिजोअध्यायथयो३
॥ श्रीहरिरुवाच ॥ ॥ श्लोकः॥ वैराग्यस्य
स्वरुपंतेकथयाम्यथमानदे ॥ ज्ञगवंतंविनाऽन्य

त्ररागाभावस्तदुच्यते ॥१॥ अर्थः॥ श्रीहरिजे
तेप्रेमवतीमाताप्रत्येकेहेछे माननेदेवावालांमा
तहवेहूंजेतेतमनेवैराग्यनुंस्वरुपकहुंछुं एकन्ग
गवानविनाबिजाकोईनेविषेजेप्रितिनहितेनेवैरा
ग्यकाहिये ॥१॥ श्लोकः॥ देहेचदैहिकेष्वंवस्त्रीपु
त्रधनवेश्मसु ॥ पशुयानोपकरणक्षेत्रादिष्वरु
चिस्तथा ॥२॥ अर्थः॥ हवेत्रण्यश्लोकेकारिनेवै
राग्यनांस्वरुपनेरुपष्टपणेविस्तारजुक्तकहेछे हे
मातदेहनासंबंधनेपाम्याजे स्त्रीपुत्रधनघरपशु
वाहनआभुषणमात्रने क्षेत्रआदिकपदार्थएसर्वे
नेविपेजेअरुचिथईजायछे ॥२॥ श्लोकः॥ श
ब्दादिपंचविषयन्गोगेषुविविधेषुच ॥ अनर्घ्यव
स्त्रभूषादौराज्यन्गोगेषुचारुचिः ॥ ३ ॥
अर्थः ॥ अनेनानाप्रकारनाजेशब्दरुपर्शरुपर
सगंधएपंचविषयनान्गोगतथाअमुल्य एवांजेव

स्त्रने आभूषणादिकवस्तुतथाराज्यनाजेभारंभा रेन्नोगनेवैन्नवएसर्वेनेविषेजेअरुचि थईजाय॥ ३॥ ॥श्लोकः॥ स्वर्गादौपुण्यलोकेचतद्भोगेथ खिलेष्वपि ॥ अनाशक्तिःसर्वथेति वैराग्यंस्प ष्टमीरितम् ॥४॥ अर्थः॥ अनेयज्ञदानादिकपु ण्येकरिनेपमायएवाजेस्वर्गादिकलोक तथाते स्वर्गादिकलोकसंबंधिजेनानाप्रकारना भोगए सर्वेनेविषेजेसर्वप्रकारे अरुचिथईजायंएविरि त्येएवैराग्यनुंस्पष्टपणेस्वरूपकह्युं॥४॥ प्रेमव त्युवाच ॥ श्लोकः ॥ वैराग्यमीदृशंकृष्णजीवानां मुदियात्कथम् ॥ वक्तुमर्हत्तिसर्वज्ञोमत्ध्यंतत्तल तोन्नवान् ॥५॥ अर्थः ॥ हवेप्रेमवतिमाताजेते पोतानापुत्रजेश्रीहरितेप्रत्येपुछेछे हेश्रीकृष्णहे श्रीहरेतमेकह्योजेएविरित्यनोवैराग्य तेजीवुंने के.मउत्पन्नथायकेतांकेमकरेतारेएवोवैराग्यउप

जे ॥ अनेसर्वज्ञएवाजेतमेतेतमेजेतेतेवैराग्यउ
पजवानुंजेकारणतेमुंनेयथार्थपणे केहेवानेयो
ग्यछे ॥५॥ श्रीहरिरुवाच ॥ श्लोकः ॥ वैराग्य
स्यसमुत्पत्तिःसर्वेषामपिदेहिनाम् ॥ लोकानाचै
वभोगानांभवातिक्षयदर्शनात् ॥६॥ अर्थः ॥ह
वेएविरित्येंपुछ्याएवाजेश्रीहरि तेजेतेप्रेमवती
माताप्रत्येकहेछेहेमातएवावैराग्यनिजेउत्पत्ति
तेतोसर्वेजेदेहधारिजीवमात्रतेमनाजे लोकने
भोगतेमनेजेनाशवंतजोवातेथाकिजथायछे॥६॥
॥श्लोकः॥ नित्योदैनंदिनश्चैवप्राकृतारव्यस्तृ
तियकः ॥ अत्यंतिकश्चेतिमातःप्रलयोऽस्तिच
तुर्विधः ॥७॥ अर्थः॥ अनेहेमातएकानित्यप्रल
यबिजोनिमित्तप्रलय त्रिजोप्राकृतप्रलयनेचो
थोआत्यंतिकप्रलयएविरित्ये एच्यारप्रकारना
प्रलयछे ॥७॥ श्लोकः ॥ .तत्रप्रकृतिकार्यस्यब्र

ह्मांडस्याखिलरूपच ॥ ब्रह्मादेःस्थावरांतस्य
भोगानांचापिसर्वशः ॥८॥ अर्थः ॥ अनेतेप्रल
यनेविषेप्रकृतिनुंकारण्यएवुंजेसमग्रब्रह्मांडतेनो
विनाशथायछेतथाब्रह्माथिलेईनेस्थावरपरजंत
जेदेहधारिजीवप्राणिमात्रतथातेमनाजेसर्वेभो
गतेमनोपणविनाशथायछे ॥८॥ श्लोकः ॥ वि
नाशोजायतेनुनंकालेनैवबलीयसाएवं क्षयंलो
कयतांवैराग्यंतेपुसंभवेत् ॥९॥ अर्थः ॥ अनेते
विनाशशाणेकरिनेथायछे तोअतिशेबलियोजे
कालतेणेकरिनेएसर्वेनोनिश्चेविनाशथायछे ॥
एविरित्येसर्वेनाविनाशनेजोताएवाजेमुमुक्षुजन
तेमनेतेसर्वब्रह्मांडनाभोगनेविषेवैराग्य थायछे
॥९॥ ॥श्लोकः ॥ तथैवदुःखदृष्ट्यापिदेहिनांत
समुद्भवः॥ भवेदुःखंतुसर्वेषांफलंदुष्कृतकर्मणः
॥१०॥ अर्थः ॥ अनेहेमातजेमएविरित्येसर्वना

विनांशनेजोवेकरिनेवैराग्यउपजेछेतेमजदेहधा
रिएवाजेजीवप्राणिमात्रतेमनेजेनानाप्रकारनां
दुःखथायछेतेदुःखनेजोवेकरिनेपणवैराग्यउपजे
छेअनेसर्वेजविंुनेजेदुःखथायछे तेदुःखतोपापक
र्मनुंफलछेकेतांपापकर्मथकिदुःखथायछे १०श्लो
कःशिश्नोदरतृपांभूमौसंगादेवाऽसतांनृणाम्प्र
वृतिर्जायतेपापेप्राणिनामातिदुःखदा ॥११॥
अर्थः ॥ अनेआपृथविनेविषेशिश्नुने उदरतेनि
तृप्तिनाकरनाराकेतांस्त्रियुंनासंगथाकि कामभो
गनुंसुखनेजिव्हाइंद्रिनीतृप्तिए करिने पेटभर
वानुंसुखएबेप्रकारनासुखनेविषेजआशक्तथया
एवाजेअसतपुरुषतेमनासंगथाकिजीवुंनेपापक
र्मनेविषेप्रवृत्तिथायछेतेप्रवृत्तिकेविछेतोएजीवुंने
अतिशेदूःखनिदेनारिछे ॥११॥ श्लोकः ॥ वि
लियतेचसद्बुद्धिर्धर्मनिष्ठाततोनृणाम् ॥ ज्ञानाद

योगुणाःसर्वेनश्यंतिचकुसंगतः ॥१२॥ अर्थः॥ अनेआतिशेभुंडाएवाजेएअसतपुरुषतेमनासंग थकिपुरुषानिजेरुडिबुद्धितथाधर्मनेविषे निष्ठाते नाशपांमेछेतथाज्ञानभक्तिआदिकजेरुडा गुण तेपणसर्वेनाशपांमेछे ॥१२॥ श्लोकः॥ देहेऽहं ताचतेनैवममतादैहिकेशुच॥ विवर्द्धतेततस्तेषु ह्यासक्तिर्जायतेभृशम् ॥ १३ ॥ अर्थः॥ अनेव लितेअसतपुरुषनासंगेकरिनेदेहने विषेअहंप णुंनेदेहसंबंधिपदार्थनेविषेममत्वपणुं तेआतिशे वृद्धिनेपांमेछे ॥ अनेतेपछेतेदेहने देहसंबंधिप दार्थनेविषेआतिशेआसक्तिथायछे॥१३श्लोकः॥ देहस्त्रीपुत्रवित्तादौतेऽहंताममतावशात् ॥ आ सक्तास्तत्कृतेनानापापकर्माणि कुर्वते ॥१४॥ ॥ अर्थः ॥ अने अहंताममतानापरवशथाकि देहस्त्रीपुत्रनेधनादिकलेनेविषे आसक्त थयाए

वाजेएपुरुषतेजेतेदेहस्त्रीपुत्रधनादिकने अर्थेना
नाप्रकारनांजेपापकर्मतेनेकरेछे॥१४॥श्लोकः॥
वंचयंतिपरन्यासान्विश्वस्तंयातयंतिच ॥ दंभ
पैशुन्यशठतानृतवादपरानराः ॥१५॥ अर्थः ॥
हवेतेपापकर्मनेकहिबतावेछेहेमाततेपुरुष जेते
पारकीजेथांपण्युं तेनेओलवेछेतथापोतानावि
श्वासनेकरतोजेकोईपुरुषतेनेमारिनंखावेछे ॥
अनेदंभचाडियापणुंपापअसत्यबोलवुं एपराय
णथायछेकेतांनिरंतरएवांपापकर्मनेकरेछे॥१५
श्लोकः ॥ मिथ्यापवादानन्येषुददतश्चपरद्रुहः॥
हिंस्याःस्तेनाअनित्यैवकुटंबंपोषयंतिते ॥१६॥
अर्थः॥ अनेतेपुरुषजेतेपोतानास्वार्थनिसिद्धिने
अर्थेबिजानेविषेमिथ्याअपवादनुं आरोपणक
रेछेनेपारकाद्रोहिथायछेनेजिवनिहिंसाना करं
नाराथायछेनेचोरटाथायछेनेएविरित्ये केवलअ

नितियेकरिनेपोताना कुटंबनुंपोषणकरेछे ॥ १६॥ श्लोकः ॥ इतस्ततउपानीययेनकेनापिपात्मना ॥ कर्मणागर्हितेनैवस्वानिपुष्णंतितैर्निजान् ॥ १७॥ अर्थः ॥ अनेतेपुरुषजेतेलोकनेविषेनिंदाथायएवुंजेकोईपापकर्म तेणेकरिनेज्यांथित्यांथिधननेलाविनेपछेतेधनेकरिने पोतानासंबंधिजननुंपोषणकरेछे ॥१७॥ श्लोकः ॥ तदासक्तएस्ववेदोक्तंधर्मंवर्णाश्रमात्मकम् ॥ त्पक्त्वोपधर्मवेषादिदधतेचानिरंकुशाः ॥१८॥ अर्थः ॥ अनेनथिराख्योकोईनोभयनेकोईनिमर्यादातेजेमणेएवाजेएपुरुषतेजेतेपोतानासंबंधिमांनेधनमांजेआसक्तितेणेकरिने पोतानेवेदेकह्योजेच्यारवर्णनेच्यारआश्रमनो धर्मतेनोत्यागकरिनेवेदमार्गथकिविरुद्धएवाजेपाषंडमार्गनावेश तेनुंधारणकरेछे ॥ १८ ॥ इलोकः ॥ गोविप्राणांचसाधु

नांवेदतिर्थामृतांधसाम् ॥ द्रोग्धारोमानिनःस्त
ब्धाविमुखाविष्नुभक्तितः ॥१९॥ अर्थः ॥ अने
तेपुरुषजेतेगायुंब्राह्मणसाधु वेदतिर्थनेदेव तेम
नाद्रोहनेकरनाराथायछे अनेअतिशे अभिमाने
जुक्तथकाकोईनेनमेनहिनेभगवाननिभाक्तिथकि
विमुखएवाथायछे ॥१९॥ श्लोकः ॥ खादंतिमां
सानिसुरामद्यानिचापिबंत्यपि ॥ सज्जंतेचपर
स्त्रीषुविधवासुकामतः ॥२०॥ अर्थः ॥ अनेतेपु
रुषजेतेमांसनेखायछेनेसुरानेमद्यतेने पणपीए
छेनेकामेकरिनेपारकोस्त्रियुंनेविषेआसक्त थाय
छेतथाविधवास्त्रियुंनेविषेआसक्तथायछे ॥२०॥
श्लोकः ॥ अपेयपानंचाभक्ष्यभक्षणंकुर्वतेमुहुः॥
वदंत्यवाच्यानितेनिस्त्रपाश्चमदोद्धताः ॥ २१॥
अर्थः॥ अनेलज्जायेरहितनेमदेकरिने छाकिगं
याएवातेपुरुषजेतेवारंवार नपीवायोग्यवस्तुनुं

पानकरेछेनेनखावायोग्यवस्तुनेखायछेने बोल
वायोग्यनाहिएवांजेवचनतेनेवारंवारबोलेछे२१
॥श्लोकः॥ यइत्थंदुष्टकर्माणोमानवाःसंतिभू
तले॥ अंतकालेलभंतेतेकृच्छ्रंभूरितरंसति॥२२॥
॥ अर्थः ॥ अनेहेमातआपृथवीनेविषेजेमनुष्य
आविरित्येदुष्टकर्मनाकरवावालाछे तेमनुष्यजे
तेअंतकालनेविषेअतिशेघणाक कष्टनेपांमेछे
॥२२॥ श्लोकः ॥ यमदूतास्तदाऽऽयांतिनेतुंता
नतिनिर्दयाः ॥ वक्रतुंडाःपाशहस्ताभ्नयंकरस
मीक्षणाः॥ २३॥ अर्थः॥ अनेतेपापिमनुष्यनेअं
तकालेलेवानेअर्थेयमराजनादूतआवेछे तेदुत
केवाछेताअतिशोनिर्दईछे नेवांकांमोढांवालाछेने
बांधवानापाशलाछे हाथमांजेमनेएवाछे महा
भ्नयंकरछे नेत्रजेमनांएवांछे ॥२३॥ श्लोकः॥ते
षांवीक्षणमात्रेणतेत्रुदद्यहदेहबंधनाः ॥ संत्रस्तावे

पमानांगाजायंतेह्यतिविल्कवाः ॥२४॥ अर्थः अनेतेयमदूतनुंजेजोवुंतेणे करिनेजत्रुटिगयांछे देहनांबंधनजेमनांएवाजेएपापिमनुष्यतेजेतेअ तिशेत्रासनेपांमतानेअतिशेकंपताछे अंगजेम नांएवांनेअतिशे आकुलव्याकुल एवाथायछे ॥२४॥ श्लोकः॥ तेलिंगदेहआवध्यस्थूलातिदृ ढभावने ॥ नयंतितान्यमपुरंदीर्घेणैवकदध्वना ॥२५॥ अर्थः॥ अनेतेपछे तेयमदूतजेतेआस्थू ळदेहानिछे अतिशेदृढभावनाजेनेविषेएवुंजेस्व प्नअवस्थासंबंधिलिंगदेहतेनेविषेतेपापिमनुष्य नेबांधिनेअतिशे लांबोजेमहादुःखरुपभुंडोमा र्गतेणेकरिनेतेमनेयमपुरीप्रत्यलेईजायछे ॥२५ ॥श्लोकः॥ कशाभिर्लोहदंडैश्चताड्यमानाभृशं पथिक्रुरैर्यमानुगैःपृष्ठरुदंत्युच्चैरनाश्रयाः॥२६॥ ॥अर्थः॥ अनेमार्गनेविषेअतिशेकठणस्वभाव

वालाजेयमदूततेमणेकोरडेकरिनें तथालोढाने
लाकडीयेकरिनेवांसानेविषे अतिशेताडननेक
रयाएवाजेएपापिमनुष्यतेजेतेनथि कोईनोआ
श्रयजेमनेएवाथकाउंचेस्त्वरेकारिनेरुवेछे ॥२६॥
॥श्लोकः॥ अर्कदावाग्निसंतप्तवालुकेभूरिकंटके
असक्ताश्चलितुंमार्गेतेताडंनतेचतैभृशंम्॥२७॥
॥अर्थः॥ अनेसूर्यनोतापनेदवनोआग्नि तेणेक
रिनेअतिशेतपिछेरेतिजेने विषेएवोनेघणाकछे
कांटाजेनेविषेएवोजे एमार्गतेनेविषेचालवाने
अर्थेएवाजेएपापिमनुष्यतेमनेयमदुतजेतेअति
शेताडनकरेछे ॥२७॥ श्लोकः ॥ पतिताःकृच्छ्र
तोभूमावुत्थाप्यपुनरर्दनैः ॥ चाल्यंतेपापिनो
याम्यैःसत्वरंक्काप्यंविश्रमम् ॥ २८ ॥ अर्थः ॥
अनेअतिशेकष्टेकरिने पृथविनेविषेपडिगयाए.
वाजेएपापिमनुष्य तेमनेवलिपाछामारवेकरिने

उठाडिनेतेयमदूतजेते कोइठेकाणेपणविसामो
नलेवादेवोएवि रित्ये तेमने उतावलाचलवे
॥ २८॥ श्लोकः ॥ तएवमतिकृच्छ्रेणनीयंतेतेयं
मालयम् ॥यथाराजभटैरत्रस्तेनाद्याराजमंदिरं
॥२९॥ अर्थः॥ अनेतेयमदुतजेतेएविरित्यनेअ
तिशोकष्टेकरिने तेपापिमनुष्यनेयमपुरीप्रत्ये
माडेछे॥ केनिपेठतोजेमआलोकनेविषेराजाना
चाकर जेतेचोरटानेव्यभिचारिआदिकजेगुने
गारतेनेबहुमारनामारता राजानादरबारप्रत्ये
लेईजायछे तेमतेपापिमनुष्यनेपणलेईजायछे
॥२९॥ श्लोकः ॥ तेषांदुष्टानिकर्माणिमनोवा
कायजान्यपि ॥ यमोजानातिसर्वाणिचित्रगुप्त
श्चतत्रवै ॥३०॥ अर्थः॥ अनेतेपापिमनुष्यनां
मनवाणीनेदेहथकिथयां जेसर्वेदुष्ठकर्मतेमनेय
मराजजेतेजाणेछे तथातेयमराजनेसमीपेरह्या

जेचित्रगुप्तनामेलखनारोकामदार तेपणजाणे छेकेमजेभगवानतेयमराजनेने चित्रगुप्तनेएवुं सामर्थ्यआप्युंछे ॥३०॥ श्लोकः॥ मुक्तिसाधन मानुष्यदेहव्यर्थीकृतेरुपा ॥ अपश्यंस्तान्यमो दुतैर्दापयत्पतियातनाः ॥३१॥ अर्थः॥ अनेमो क्षपांमवानुंसाधनरूपएवुं जेमनुष्यनुंदेहतेने व्यर्थकरयुं तेमाटेरीसेकरिने तेपापिमनुष्यने जोतानहि एवाजेयमराजतेतेपोतानादुतपा सेतेपापिमनुष्यने अतिशेयातनादेवरावेछेकेतां नरकसंबांधिदुःखनेदेवरावेछे ॥३१॥ श्लोकः॥ नरकाणांदारुणानांभोग्यानांपापकर्मभिः॥शता निचसहस्राणिवर्त्ततेहियमालये ॥ ३२॥ अर्थः॥ अनेपापकर्मनाकरनाराजेमनुष्य तेमनेभोगव वायोग्यएवाजे महादारुणनरकतेजतेयमपुरीने विषेसोयेसांनेहजारोहजाररह्याछे॥३२॥श्लोक

पापिनस्तेषुमहतींप्राप्नुवंतिहिवेदनाम् ॥नामा
नितत्रकेषांचिच्छृणुमातर्वदामिते ॥३३॥अर्थः
अनेपापकर्मनाकरनाराजे मनुष्यते जे तेनरकुं
नेविषेमोटिवेदनानेपांमेछे ॥ अनेहेमाततेघणां
कनरकछे तेमांथिकेटलाकनरकनांजेनामतेहुंत
मनेकहुंछुंतेनेतमेसांभलो ॥३३॥ श्लोकः॥ ता
मिस्त्रश्चांधतामिस्त्रोमहारौरवरौरवौ ॥ कुंभीपा
कःकालसूत्रमासिपत्रवनंतथा ॥ ३४ ॥ अर्थः ॥
तामिस्त्रअंधतामिस्त्रमहा रौरवरौरवकुंभीपाक
कालसूत्रआसिपत्रवनएवेनामेतेनरकछे ॥३४॥
॥श्लोकः॥ अंधकूपंःशुकरास्यंसंदंशःकृमिभोज
नः ॥ तप्तसूर्मिर्वैतरणीशाल्मालिर्वजकंटकः३५
॥अर्थः॥ तथाअंधकूपशूकरास्यसंदं शकृमिभो
जन तप्तसूर्मिवैतरणीवज्रकंटकशाल्मालिएवे
नामेतेनरकछे ॥३५॥ श्लोकः ॥ प्राणरोधश्चपु

योदःसारमेयादनंतथा ॥ लालाभक्षोवैशसंनम
यःपानमवीचिका ॥३६॥ अर्थः ॥ तथाप्राणरो
धपुयोदसारमेयादनलालाभक्षवैशसन ॥ अयः
पानअवीचिकाएवेनामेतेनरकछे॥३६॥श्लोकः॥
क्षारकर्दममुख्याश्चसंत्येवान्येसहस्त्रशः ॥क्रोशं
तोयत्रपच्यंतेनरादुष्टकृतकारिण॥३७॥ अर्थः॥
अनेवलिक्षारकर्दमआदिकजेबिजानरकतेहजा
रोहजारछे ॥ अनेएसर्वेनरकनांजे लक्षणतेतो
श्रीमद्भागवतपुराणनापंचमस्कंधना छविसमा
अध्यायनेबिषेकह्यांछे ॥ अनेपापकर्मनाकरनां
राजेपुरुषतेजेतेएजेनरकतेमनोविषेबकोरने कर
ताथकामहादुःखनेपांमेछे ॥३७॥ ॥श्लोकः ॥
दुष्टकृतंयाद्दशंयस्पताद्दशेनिरयेतुतम् ॥ यमः
क्षेपयतिक्रुद्धोदूतैस्तत्कदनोद्यतैः ॥३८॥ अर्थः॥
अनेजेपापिपुरुषनुंजेविरित्यनुंपापकर्महोयतेंपा

पिपुरुपनेतोविरित्यनानरकनोविपेयमराजजेतेक्रो
धनेकरताथकापोतानादुतपासेनंखावेछे तेदुत
केवाछेतोतेपापिपुरुपनेजे दुःखदेवुंतेनेविपेनिरं
तरतत्परथईरह्याछे ॥३८॥ श्लोकः ॥ अंगानि
पापिनांयाम्याच्छित्वाच्छित्वाकुठारकैः ॥ चर्वं
तिवज्रदशनाःखादयंतिचतानितान् ॥३९॥
अर्थः ॥ अनेवज्रनाजेवाकठणछे दांतजेमनाए
वाजेयमराजनादुततेजेतेपापिपुरुपनांजेअंगते
मनेकोवाढायेकरिनेछेदिछेदिने तेअंगनेचावि
जायछे ॥ अनेतेछेदेलांजेअंगतेतेपापिपुरुषने
खवरावेछे ॥३९॥ श्लोकः ॥दाहयंतिप्रदिप्तेऽग्नौ
तप्ततैलेक्षिपंतिच ॥ सर्पैश्चवृश्चिकैर्गृध्रैःश्वभिस्ता
नखादयंतिच ॥४०॥ अर्थः ॥ अनेतेयमदूतजे
तेतेपापिपुरुषनेबलताअग्निनेविषे बालिदेछेत.
थाअंतिशेतपावेलुंजेतेलतेनेविषेनांखेछे अनेस

पंवीछिगृध्रपक्षिनेकुतरातेमनिपासे खवरावेछे ॥४०॥ श्लोकः ॥ उद्धारयंतिवांत्राणितोपांतेजीवतामपि ॥ भोग्यकर्मवशात्तत्राम्रियंतेनैवपापिनः ॥४१॥ अर्थः ॥ अनेतेयमदूतजेतेतेपापिपुरुषजीवताहोयतेमनांपणआंतरडांकढावेछे ॥ अनेतेयमपुरिनेविषेतेपापिपुरुषजेते पोतानेभोगववायोग्यएवुंजेपोतानुंपापकर्म तेनापरवशपणाथाकिमरतानाथिकेतांपोतानापापकर्मनुं जेदुःखरूपफलतेअवश्यभोगववुंछेमाटेमरि मारिनेवलिपाछाजीवताथायछे ॥४१॥ श्लोकः ॥ यथायथेहतैर्जीवाहतायेयेतथातथा ॥ तैस्तैस्तानघात्तयंत्युमायाम्यामुदुरपाणयः ॥४२॥ ॥ अर्थः ॥ अनेतेपापिपुरुषतेमणेआलोकनेविषे जेजेजीवनेजेविजेविरित्ये मार्याहोयतेतेजीवनिपासे तेवितेविरित्येतेपापिपुरुषनेयमदूतजेतेमरावेछेते

यमदूतकेवाछेतोमहाक्रूरस्वभाववालाछे नेमो
टामुदगलछेहाथमांजेमनेएवाछे ॥४२। श्लोकः॥
दारयंतिगजैःक्वापिपातयंतिचतान्नगात् ॥ वि
षाग्निधूमेरुंधंतिजलेचक्षारकर्द्दमे ॥४३॥ अर्थः॥
अनेतेयमदुतजेतेक्यारेकतोते पापिपुरुषने हा
थिपासेचिरावनिंखावेछे अनेक्यारेकतोउंचापर्व
तथकिहेठापाडेछे नेक्यारेकतोझेरेजुक्तजेअग्नि
नोधुमाडोतेनेविषेरुंधिमुकेछेनेक्यारेकतो खारो
छेगारोजेनेविषेएवुंजेडोलाएलुं जलतेनेविषेरुं
धिमुकेछे ॥४३॥ श्लोकः ॥ श्लोषयंतितप्तलो
हप्रतिमास्तान्यमानुगाः ॥ प्रवेशयंतिनेत्रेषुश
लाकाश्चायसीरपि ॥४४॥ अर्थः ॥ अनेयमदुत
जेतेअग्निएकरिनेतपावेलीजेलोढानिस्त्रीनिप्रति
मातेसंघाथेतेपापिपुरुषनेआलिंगनकरावेछे ॥
अंनेतेपापिपुरुषनानेत्रनेविषे लोढानितपावेलि

जेजाडिशलियुंतेनेघालेछे ॥४४॥ श्लोकः॥ सिं
चंतिसीसंकर्णेषुरसंलौहंमुखेषुचरेतोवि एमूत्रपु
यानिपाययंतिचभूरिशः ॥४५॥ अर्थः ॥ अनेय
मदूतजेतेतेपापिपुरुषनाकांननेविषेउंनुंशिसुंरेडे
छेनेतेमनामुखनेविषेलोढानोउंनोरसरेडेछे अने
तेपापिपुरुषनेझाझुंविर्यविष्ठामुत्रनेपरुंते वारंवा
रपायछे ॥ ४५॥ श्लोकः ॥ सिव्यंतिदीर्घसूची
भिस्त्वचस्तेषांविदार्यर्यच ॥ निष्पेषयंतियंत्रेषु
तांश्चक्रूरायमानुगाः ॥४६॥ अर्थः॥ अनेमहाक्रू
रएवाजेयमदूततेजेतेलांबाजेलोढानासूईयातेमं
णेकरिनेतेपापिपुरुषनीत्वचानेचिरीनेसिवेछे ॥
अनेवलिमोटाकोलुनेविषेतेपापिपुरुपने पीलेछे
॥४६॥ श्लोकः॥ एवंविधास्तेबहुशोयातनाःप्रा
प्नुवंत्यथ ॥ जरायुजांडजोद्भिज्जस्वेदजाख्याः
खनीश्चते ॥४७॥ अर्थः॥ अनेहेमाततेपापिजी

वजेतेएविरित्यनिघणिकजेयमयातनाउं तेमने
पांमेछे ॥ अनेतेयमयातनाभोगव्यापछे जरायु
जअंडजउद्भिजनेस्वेदजएनांमेजेएकविशलाख
निच्यारखाण्योतेनेपांमेछे ॥४७॥ श्लोकः ॥ ग
र्भवासमहद्दुःखंजन्मदुःखंततोमहत् ॥ व्याधि
दुःखंजरादुःखंमृत्युदुःखंपुनःपुनः ॥ ४८ ॥
अर्थः॥ अनेचोराशीलाष जात्यनीजे च्यारखां
ण्योतेमनेविषेतेपापिजीवजेतेगर्भवासनुंजे मोटुं
दुःख तेनेवारंवारपांमेछे अनेतेथकिपणअति
शेमोटुं जेजन्मसमयनुंदुख तेनेवारंवारपांमेछे
अनेअनेकप्रकारनारोगनुंदुःखनेजराअवस्थानुं
दुःखनेमृत्युसमयनुंदुःखतेनेवारंवारपांमेछे।४८।
श्लोकः ॥ अध्यात्मिकादित्रिविधदुःखंमातश्चते
जनाः ॥ यथाकर्मलभंतेवैरुदंतोभुजतेचतत् ॥
४९॥ अर्थः॥ अनेहेमाततेपापिजीवजेतेअध्या

त्मअधिभूतनेअधिदैवएत्रण्यप्रकारनुंजेदुःख ते
नेपोतानापापकर्मनेअनुसारेपांमेछेनेतेदुःखनेरो
ताथकाभोगवेछे ॥४९॥ श्लोकः ॥ युगानांचसह
स्त्राणिशतानिचपुनःपुनः ॥ भ्रमंतितासुतोजिवा
भूरिदुःखमयीपुच ॥ ५० ॥ अर्थः ॥ अनेतेपापि
जीवजेतेएविरित्येअतिशेघणाकदुःखरूप एवि
जेच्यारखांण्योतेमनेविषेसोयेसोनेहजारोहजार
युगपरजंतवारंवारभमेछे ॥५०॥ श्लोकः ॥ प्रा
प्नुवंतःसृतीरिख्यंकापिकृश्नकृपावशात् ॥ नरदे
हंलभंतेतेभवमुक्तोकसाधनं॥५१॥ अर्थः ॥ अने
एविरित्येमहादुःखरूपसंसारनेपांम्या एवाजेए
पापिजीवतेजतेक्यारेकश्रीकृश्नभगवाननिकृपा
वशथकिनरदेहनेपांमेछेतेनरदेहकेवोछेतो संसा
रथाकिमोक्षनेपांमवोतेनुंएकसाधनछे केतांमोक्ष
नोपमाडनारोछे ॥ ५१ ॥ श्लोकः ॥ तंप्राप्ययेतुं

सत्संगंकृत्वाकृश्नंभजंतिते ॥ भुक्तिंचस्वोसितांमु
क्तिंलभंतेजननिध्रुवम् ॥५२॥ अर्थः ॥ अनेहेमा
ततेनरदेहनेपांमिनेजेजनजेते साधुनासमागम
नेकरिनेश्रीकृश्नभगवाननेभजेछेतेजनजेते पो
तानेमनवांछितएविजेभुक्तिनेमुक्तितेने निश्चेपां
मेछे॥५२॥श्लोकः॥येत्वसत्संगतःस्त्रयादोसज्जंते
ऽत्रकुबुद्धयःकृश्नभक्तिविहीनास्तेदुःखंयांत्येवपूर्व
त्॥५३॥अर्थःअनेतेनरदेहनेपांमिनेजेजनतोअ
सतपुरुषनासंगथाकिस्त्रीपुषधनादिकने विषेआ
सक्तथायछे नेआलोकनेविषेभुंडिबुद्धियेजुक्तथ
काश्रीकृष्णभगवाननिभक्तियेरहितवरतछे तेज
नतोनिश्चेप्रथमानिपेठेदुःखनेजपांमेछे ॥ ५३ ॥
॥ श्लोकः ॥ यमदूतकराश्चाप्पमहतीयांतियात
नाः ॥ योनीश्चतुरशीतिंचलक्षाणिपुनरेवते ५४
॥अर्थः॥ अनेतेपापिजनजेतेदेहपडयापछेयमदू

तनाहाथनेपांमीने मोटिजेयमयातनातेनेपांमे
छेनेतेपछे च्यारखांण्यमांचोराशिलाखजात्यनां
जेदेहतेनेवारंवारपांमेछे नेकोईदिवशदुःखनो
पारआवतोनथि ॥५४॥ श्लोकः॥ एवंसंसृति
दुःखंयेपश्यंत्पत्रमुहुर्नृणाम्॥ तेषामुदेतिवैराग्य
सत्संगाज्ञ्चवर्द्धते ॥५५॥ अर्थः॥ अनेहेमात
एविरित्येपुरुषनेआलोकनेविषे जेसंसारनुंदुःख
थायछे तेदुखनेजेजुवेछे तेमनेवैराग्यउपजेछेने
पछेसाधुनासमागमथकितेवैराग्यजेतेवृद्धिनेपां
मेछे ॥५५॥ श्लोकः॥ ततोविरक्ताःकुर्वंतिदुःखं
क्षय भयोकितमु ॥ कृष्णाश्रयंसदानंदंभीता
दुःसंगतःसाति ॥५६॥ अर्थः॥ अनेहेमाततेपछे
तेवैराग्यनेपाम्या एवाजेजनतेजेते दुष्टएवांजे
असतपुरुषतेनासंगथकिभयनेपाम्याथकाश्रीकृ
ष्णभगवाननाआश्रयनेकरेछे तेभगवाननोआ

श्रयकेवोछे तोदुःखक्षयनेभयतेणेरहितछेनेनि
रंतरआनंदरूपछे ॥५६॥ श्लोकः॥ वैराग्यही
नस्यसखंनास्तिदुखविवर्जितं ॥ भक्तिर्नवर्द्धते
पुंसांवैराग्येणविनादुतं ॥५७॥ अर्थः॥ अनेहे
मातवैराग्यरहितएवांजेपुरुषतेनेदुःखे वर्जितए
वुंजेसुखतेथातुंनथी ॥ अनेपुरुषनेवैराग्याविना
भगवान्नानिभाक्ति जेतेउतावलीवृद्धिनेनाथिपांम
ति ॥५७॥ श्लोकः॥ मायिकेषुविरक्तानांपदार्थे
षुविवर्द्धते ॥ कृष्णेऽनुरागोजननितेनयांतिपरां
गतिम् ॥५८॥ अर्थः॥ अनेहेमातमायिकपदार्थ
नेविषेवैराग्यनेपाम्याएवाजे पुरुषतेमनेश्रीकृ
ष्णभगवाननेविषे अनुरागजेस्नेहतेअतिशेवृ
द्धिनेपांमेछे नेएविरित्येवृद्धिनेपाम्योजेस्नेहतेणे
करिनेतेपुरुषजेते परमगतिनेपांमेछे ॥ ५८ ॥
॥श्लोकः॥ स्वरूपमित्थंजनापित्रितुभ्यंप्रोक्तांविर

क्तेःसहकारणेन ॥ वदामिभक्तेरथतन्मुमुक्षोर
भीष्टदायाभवपाशबंधात् ॥५९॥ इतिश्रीसत्सं
गिजीवनेनारायणचरित्रे धर्मशास्त्रेप्रथमप्रकर
णेहरिगीतायांवैराग्यस्वरुप लक्षणानिरूपणना
माचतुर्थोऽध्यायः ॥

अर्थः॥ अनेहेमातएविरित्येवैराग्यनेउपजवाना
कारणेसहितजेवैराग्यनुस्वरूपतेमेंतमनेकह्युं ॥
अनेहवेसंसारपाशनाबंधनथाकिमुकावानेइछतो
एवोजेजन तेनेमनवांछितसुखने आपनारिजेभ
क्तितेनुंजेस्वरूपतेतमनेहुंजेतेकहुंछुं तेनेतमेसां
भलो॥५९॥एविरित्येश्रीनारायणनां चरित्रछेजे
नेविषेएवोधर्मशास्त्ररूपजेश्रीसत्संगिजीवननामे
ग्रंथतेनेविषेजेप्रथमनुंप्रकरणतेमांजे श्रीहरिगी
तातेनेविषेवैराग्यनास्वरूपनुंलक्षण निरूपणक
र्युंएनामेचोथोअध्यायथयो ॥४॥

श्रीहरिउवाच ॥ श्लोक ॥ भजधातोस्तुसेवा
र्थःप्रेमक्तिन्प्रत्ययस्यच ॥ स्नेहेनभगवत्सेवाभ
क्तिरित्युच्यतेबुधैः ॥१॥ अर्थः ॥ श्रीहरिजेतेप्रेम
वतिमाताप्रत्येकहेछेहेमातभजधातुनोसेवारूप
अर्थछेनेक्तिनप्रत्ययनोप्रेमरूपअर्थछेते माटेस्ने
हेकरिनेजेश्रीकृष्नभगवानानिसेवाकरावितेनेबुध
जेज्ञानिपुरुषतेभक्तिएविरित्येकहेछे।१॥श्लोकः।
पतिव्रतायथानारिसेवेतस्वपतितथा ॥ अनन्य
भावेनहरिंमुमुक्षुःसर्वदाभजेत् ॥२॥ अर्थः ॥ अ
नेजेमपतिव्रतास्त्रिजितेपोतानापतिने अनन्यभा
वेकरिनेसेवेछेतेममुमुक्षुजनजेतेअनन्यभावेकरि
नेश्रीहरिनेनिरंतरभजे ॥ ते अनन्यभावतेकेनेके
हेवायतोएकपोतानास्वामिनोविषेजभाव होयप
णबिजाकोईनेविषेनहोयतेने केहेवाय ॥ २ ॥
श्लोकः ॥ श्रवणंकीर्त्तनंविश्नोःस्मरणंपादसेवनं

म्॥अर्चनंवंदनंदास्यंसख्यमात्मनिवेदनम्॥३॥
अर्थः॥अनेविष्नुएवुंछेनामजेनुं एवाजेश्रीकृश्न
भगवानतेनुंश्रवणकरवुंनेकीर्त्तनकरवुंनेस्मरणक
रवुंनेचरणसेवनकरवुंनेपूजनकरवुंनेवंदन करवुं
नेदासपणुंकरवुंनेसखापणुंकरवुंनेआत्मनिवेदन
करवुं॥३॥ श्लोकः॥ लक्षणानिनवैतानितस्याः
संतिहियेषुच ॥ श्रितएकमपिप्राणीसभुक्तिंमु
क्तिमाप्नुयात्॥४॥ अर्थः॥ अनेएश्रवणआदिक
जेनवतेजेतेतेभक्तिनांलक्षणछे॥ अनेएजेभक्ति
नांनवलक्षणतेमांथिएकलक्षणनेपणआशरयोंए
वोजेजनतेजेते भुक्तिनेनेमुक्तिने पांमेछे॥ ४॥
श्लोकः॥ श्रवणंतत्रकर्त्तव्यंसर्वदाजन्मकर्मणा
म्॥ श्रीकृश्नस्यस्वधर्मस्थतभक्तवदनाश्यतिं।५।
अर्थः॥ हवेएनवलक्षणनेविस्तारेसहितकेहेछे॥
हेमाततेनवनोविषेप्रथमनुंजेश्रवणतेकोविरित्येक

रवुंतोस्वधर्मनेविषेरह्योएवोजे श्रीकृश्नभगवान
नोभक्ततेनामुखथकिश्रीकृश्नभगवाननाजेजन्म
नेचरित्रतेनुंश्रवणकरवुं ॥ ५ ॥

॥श्लोकः ॥ वराहाद्यवताराणांश्रीकृष्णस्यैवया
निच॥चारित्राण्यादरात्तानिश्रोतव्यानिमुमुक्षुणा
॥६॥ अर्थः ॥ अनेश्रीकृश्नभगवाननाजेवराहा
दिकअवतारतेमनांजेचारित्रतेनेमुमुक्षुजनतेमणे
आदरंथकिसांभलवां ॥६॥ श्लोकः॥ तथाश्री
कृश्नभक्तस्यप्रल्हादस्यध्रुवस्यच ॥ प्रियव्रतांब
रीषादेःश्रोतव्यादरतःकथा ॥७॥ अर्थः ॥ अने
वलिश्रीकृश्नभगवाननाभक्तएवाजेप्रह्लादजिध्रु
वप्रियव्रतअंबरीषनेउद्धवजी आदिकतेमनिजे
कथांतेआदरथकिसांभलवि ॥७॥ श्लोकः की
र्तनंराधिकाभर्तुश्चरित्राणांचतसतां ॥ कर्त्तव्यं
कथावार्त्तास्तेषामेवसदादरात् ॥८॥ अर्थः ॥

हवेकीर्त्तनन्नक्तिनेकहेछेहेमातराधिकाजिनांस्वा
मिएवाजेश्रीकृश्नन्नगवानतेनांजेचरित्रतेमनुंकी
र्त्तनकरवुंतथातेन्नगवाननाजे साधुतमनाचरित्र
नुंकीर्त्तनकरवुंअनेतेभगवाननेतेन्नगवाननासाधु
तेमनाचरित्रनिजे कथानेवार्त्तातेनिरंतरुआदर
थकिकरवि ॥८॥ श्लोकः कृष्णतद्भक्तसंबंद्धग्रं
थानांपठनंतथा ॥ पाठनंनित्यपाठश्चकर्त्तव्यः
स्वहितार्थिना ॥९॥ अर्थः ॥ अनेपोतानाहित
नेइछतोएवोजेजनतेणेश्रीकृष्णन्नगवाननेतेनान्न
क्ततेमनेसंबंधेजुक्तएवा जेग्रंथतेमनेन्नणवातथा
न्नणाववातथा तेग्रंथनोनित्यपाठकरवो ॥९॥
॥श्लोकः॥ छंदोनिबद्धपद्यानांगद्यानांचव्रजेशि
तुः॥ संस्कृतानांप्राकृतानां कार्यंवागायनंमुदा
॥१०॥ अर्थः॥ अनेव्रजनास्वामिएवाजेश्रीकृष्ण
न्नगवानतेनागुणचरित्रेजुक्त एवाजेछंदेकरिने

बांध्यांश्लोककीर्त्तननेगद्यतेसंस्कृतहोय अथवा प्राकृतहोयतोतेमनुंहर्षेकरिनेगानकरवुं ॥१०॥ श्लोकः ॥ कौशल्येसतिवीणादिवाद्यानुंगतमेवतत् ॥ कार्यंवातालिकाध्वानैस्तद्दीनंवापिकार्हिचित् ॥११॥ अर्थः ॥ अनेतेगानकरवुंतेजोपोतानेवाजिंत्रवजाडवामांकुशलपणुंहोयतोवीणा मृदंगआदिकवाजिंत्रना शब्दे जुक्तगान करवुं अथवा तालियुंनाशब्देजुक्तगानकरवुं अथवा क्यारेकतोतालियुं वजाड्याविनापणगान करवुं ॥ ११ ॥ श्लोकः ॥ प्रभोःस्तुतिःप्रार्थनाचनामसंकीर्त्तनंतथा ॥ कार्यंश्लोकादिभिर्वांबप्रीत्यावाक्यैर्मनोरमैः ॥१२॥ अर्थः॥ अनेहेमातमहासमर्थएवाजेश्रीकृष्ण भगवानतेनिस्तुति प्रार्थनानेनामकीर्त्तनतेश्लोकादिकनेपाठकरिनेकरवां अथवाप्रीतिये जुक्तएवांजेमनोहरवचन

तेने बोलिनेतेस्तुतिप्रार्थनानेनामकीर्त्तनतेकरवां
॥१२॥ श्लोकः ॥ सांगोपांगाद्भगवतोमूर्त्तिश्चिं
त्यारुदंबुजे ॥ एकैकमंगंपादादितश्चहासिता
वधि ॥१३॥ अर्थः ॥ हवेस्मरणभक्तिनेकहेछे
हेमातअंगजेहस्तमुखआदिकनेउपांगजेमाला
मुरलिआयुधआदिक तेमणेसहितजेश्रीकृष्णभ
गवाननिसमग्रमुर्त्तितेनुं पोतानारुदयकमलने
विषेचिंतवनकरवुं ॥ अथवातेभगवाननीचरणा
रविंदआदिकअंगाथिलेइनेएकएकअंगनुंध्यान
करवुंतेभगवाननाहसवापरजंतते तेअंगनुंनोखुं
नोखुंध्यानकरवुं ॥१३॥ श्लोकः ॥ नाम्नांवृंदा
वनविधोःकर्त्तव्यंस्मरणंरुदा ॥ चरित्राणांगुणा
नांचजप्तव्यंस्तन्मनुस्तथा ॥१४॥ अर्थः ॥ अ
नेवृंदावननेविषेचंद्रमानिपेठेशोभताएवाजेश्री
कृष्णभगवानतेनांजेनांमतेनुंमनेकारिने स्मरणक

रवुंअनेतेजगवानननांजेचरित्रनेगुणतेनुंमने करि
नेस्मरणकरवुं तथातेभगवानननोजेमंत्र तेमनेक
रिनेजपवो ॥१४॥ श्लोकः॥ तथागोलोकवैकु
ठादीनांधाम्नांजगत्पतेः॥तत्रत्यपार्षदादीनांका
र्यंचस्मरणंप्रसूः ॥१५॥ अर्थः॥ अनेहेमातजग
तनापतिएवांजेश्रीकृष्णभगवानतेनांगोलोकवैकुं
ठश्वेतद्विपनेब्रह्मपुरआदिकजेधामतेनुं मनमां
स्मरणकरवुं ॥अनेवलितेगोलोकादिकधाममां
रह्याजेएभगवाननापार्षदशक्तियुंऐश्वर्य वैभवए
आदिकसर्वेनुंमनमांस्मरणकरवुं॥१५॥ श्लोकः
पादसंवाहनंकार्यंप्रत्यक्षस्यतुसत्पतेः ॥ अन्य
थामानसंकार्यंस्यशैंऽग्रेःप्रतिमासुतु ॥ १५ ॥
अर्थः॥ हवेचरणसेवनभक्तिनेकहेछे॥ हेमातस
त्पुरुषनापतिएवाजेसाक्षातप्रत्यक्षमूर्ति श्रीकृष्ण
भगवानतेनाचरणारविंदनुंसंवाहनकरवुं. केतां

रूडिरित्येपगचंपिकरवि ॥ अनेतेभगवानप्रत्य
क्षनहोयतारेतोमनेकरिनेध्यानकरवाजेभगवान
तेनाचरणारविंदनुंसंवाहनकरवुं ॥ अनेतेभग
वाननिप्रातिमाहोयतारेतोतेप्रातिमाना चरणनो
स्पर्शकरवो ॥१६॥ श्लोकः ॥ उत्पत्तिस्थितिना
शशक्तिमजयज्ञेशाहियस्नेवयाप्रापुःस्पर्शत एव
यस्यचपुनात्यंडंत्रिवर्त्मव्रजा ॥ मायाकालभयं
यदाश्रयवतांनशत्पथोसेऽयतेयोराधाकमलादि
भिर्भगवतोंघ्रिंतंनसेवेतकः ॥१७॥

अर्थः ॥ हवेएभगवानना चरणारविंदनुंजेमाहा
त्म्यतेबेश्लोकेकरिनेकहेछे ॥ हेमातब्रह्माविष्नु
नेशिवएत्रणयमोटादेवजेतेजेश्रीकृष्नभगवानना
चरणकमलानिसेवायेकरिनेजगतानिउत्पत्तिस्थि
तिनप्रलयतेनेकरवानासामर्थ्यनेपांमताहवा.अ
नेस्वर्गलोकमृत्पलोकनेपाताललोकएत्रणये लो

कनेविषेगातिकरतांएवांजेगंगाजि तेजेतेजे एभ
गवाननाचरणकमलनेस्पर्शकरिनेजसमग्र ब्र
ह्मांडनेपवित्रकरेछे ॥ अनेजेएभगवाननाचरण
कमलनाआश्रयनेकरताजेमनुष्यतेमनेमायाने
कालथकिजेभयतेनाशपामेछे ॥ अनेराधानेल
क्ष्मीआदिकजे मोटामोटाभक्तजनतेमणे जेए
भगवाननुंचरणकमलजेतेनिरंतरसेव्युंछे ॥ हे
माततेजेएभगवाननुंचरणकमलतेने कोणनसेवे
एतोसर्वेनेसेववुं ॥१७॥ श्लोकः ॥ यशंसेवनत
श्चपद्मानिलयादिभ्योपिकीर्त्तियथुर्भूयिष्ठां व्रज
योषितःकविवरव्यासादिगेयांभुवि ॥ तल्लिलान
रनाटनस्यचरणंवृंदावनेंदोर्मुदासेव्यंसं सृतिमु
क्तिकामुकनरैस्तेषांहिनान्यागतिः ॥१८॥अर्थः॥
अनेवलिहेमातव्रजनीस्त्रियुंजे गोपीयुंतेजंतेएभ
गवाननाचरणकमलनेसेवनेकरिने लक्ष्मीनेब्र

ह्मादिकतेथाकिपणअतिशेमोटिजेकीर्त्ति तेनेपा
मतीहवियुंतेकीर्त्तिकेवीछेतोपृथवीनेविषेजेकवि
तेमध्येश्रेष्टएवाजेव्यासजीआदिककवि तेमणेप
णगाववायोग्यछे ॥ अनेलीलाएकरिनेनरनाट
कनेकरताकेतांनटनिपेठेनरनावेशने अनुसरिने
नरनीरित्येचरित्रनेकरतानेवृंदावननेविषेचंद्रमा
निपेठेशोभताएवाजेश्रीकृश्नभगवानतेनुं जेएच
रणकमलतेजेतेसंसारथाकिमुकाववानिछे इछाजे
मनेएवाजेनरतेमणेसेववुंनेतेभगवानना चरण
कमलनेसेवनाराजेनरतेमनेबिजिगतिनथि था
तितेमनेतोचरणारविंदनिजप्राप्तिथायछे १८॥
श्लोकः॥अर्चनंतुद्विधाप्रोक्तंमातः कृश्नस्यसत्व
तैः ॥ आभ्यंतरंतथाबाह्यंयथाशक्ति यथाविधि
॥१९॥ अर्थः॥ हवेपूजनभक्तिने कहेछेहेमात
श्रीकृश्नभगवाननुंअर्चनजेपूजनतेतो पंचरात्र

नामतेंनेअनुसर्‍याजेमोटाआचार्यतेमणेशक्तिने
अनुसारेनेविधिनेअ्नुसारेएकआभ्यंतरने बि
जुंबाह्यएबेप्रकारनुंकह्युंछे ॥१९॥ श्लोकः॥ य
थाश्रुतंद्वद्ध्यात्वात्कृष्णंमानसकल्पितैः॥महोप
चारैरर्च्यातुप्रोक्तंतत्राद्दिमंबुधैः॥२०॥
॥ अर्थः ॥ अनेजोविरित्येदिठाअथवाजेविरि
त्येसांभल्याएवाजेश्रीकृष्णभगवान तेनुंहृदय
नेविषेध्यांनकरिनेपछेमनेकरिनेकल्प्याएवाजे
चंदनपुष्पनैवेद्यआदिक मोटाउपचारतेणेकरि
नेजेएभगवाननिपूजाकरवि तेनेतेबेप्रकारनापू
जनमांप्रथमनुंजेआभ्यंतरपूजनतेविवेकितेमणे
कह्युंछे ॥२०॥ श्लोकः॥ उपचारैर्यथालब्धैर्ब
हिःकृष्णस्यपूजनं॥यथाधिकारंवेदोक्तमंत्राद्यै
स्तद्द्वितीयकम्॥२१॥ अर्थः॥ अनेपोतानासा
मर्थ्यनेअनुसारे जेविरित्यना मल्याजेचंदनपु

ष्पादिकउपचार तेणेकरिमेपोतानाअधिकारने
अनुसारेवेदोक्तपुराणोक्तमंत्रादिकेकरिनेश्रीकृ
ष्णभगवाननुंजेबाहेरपूजनकरवुं तेनेबिजुंबाह्य
पूजनकह्युंछे ॥ २१॥ श्लोकः ॥ आद्यमादौवि
धायैवद्वितीयंततआचरेत् ॥ चलायांप्रतिमायां
तुकृष्णमावाह्यपूजयेत् ॥२२॥ अर्थः॥ अनेप्रथ
मनुंआभ्यंतरपूजनजेमानसीपूजातेने प्रथमक
रिनेतेपछेबिजुंजेबाह्यपूजनतेकरवुं ॥ अनेचल
एविजेप्रतिमातेनेविषेतोश्रीकृष्णभगवाननुंआ
वाहनकरिनेपछे पूजनकरवुं नेअचलप्रतिमाने
विषेतोआवाहननकरवुं ॥२२॥ श्लोकः॥ मद्य
मांसादिसंसर्गरहितैःशुचिभिस्तथा ॥ द्रव्यैः
प्रसिद्धैःकृष्णोऽर्च्योह्यन्यदेवासमर्पितैः ॥२३॥
॥अर्थः॥ अनेमद्यमांसादिकजेअपवित्रवस्तुते
नासंसर्गरहितनेअतिशे शुद्धकेतांकेशनोझिणा

जंतुतेणेवर्जितनेशास्त्रनेविषे प्रसिद्धनेविजाळेव
नेअर्पणनकर्याएवाजे चंदनपुष्पादिकपूजा
उपचारतेणेकरिने श्रीकृष्णभगवानने पूजव
॥२३॥ श्लोकः॥ कृष्णंसंस्नाप्यवासांसिधारये
तयथोचितम् ॥ अलंकारांश्चविविधान्यथा
स्थानंतुधारयेत् ॥२४॥ अर्थः॥ अनेश्रीकृष्ण
भगवाननेस्नानकरावीनेपछे जेवीरित्येघटेतेवि
रित्येवस्त्रनेधरावववां ॥ अनेनानाप्रकारनाजेअ
लंकारतेजेस्थानकेजे जोग्यहोयतेप्रमाणेधराव
वा ॥२४॥ श्लोकः॥ काश्मीरकेशरोपेतंचंदनाद्य
नुलेपनं ॥ यथारूत्वर्चकःकुर्यात्प्रेम्णाचातिलकं
प्रभोः ॥२५॥ अर्थः॥ अनेतेभगवाननापूजन
नोकरनारोजेभक्ततेजेतेकुंकुमनेकेसरतेणेजुक्त
एवुंअनुलेपनजेअंगरागते भगवाननेशरीरेप्रे
मेकरिनेरुतुनेअनुसारेकरेतथाभालनेविषेसुंदर

तिलकनेकरे ॥२५॥ श्लोकः॥ हारान्सुगंधिपु
ष्पाणामवतंसांश्चशेखरान् ॥ भगवंतंधारयि
त्वाधूपंदीपंसमर्पयेत् ॥२६॥ अर्थः अनेसुगंधि
मानपुष्पनाजेहारतथागुछ नथातोरातेभगवान
नेधराविनेपछेधूपनेदिपतेनेअर्पणकरे ॥ २६ ॥
॥श्लोकः॥ यथर्तुचयथाशक्तिनैवेद्यमुपकल्पयेत्
महानीराजनंकुर्याद्वादित्रनिनदैःसह ॥ २७ ॥
॥अर्थः॥ अनेतेपछेपूजननोकरनारोभक्तंजेतेरु
तुनेअनुसारेनेपोतानासामर्थ्यने; अनुसारेभग
वाननेनैवेद्यधरावे ॥ अनेपछेनानाप्रकारनांवा
जित्रनेशब्दे सहितमोटिआरातिकरे ॥ २७ ॥
॥श्लोकः॥ प्रदक्षिणांचस्तवनंप्रार्थनांचनमस्कृ
तिम् ॥कुर्यादित्थंप्रतिदिनंतत्कृष्णस्यार्चनंस्मृ
तं ॥२८॥ अर्थः॥ अनेपछेभगवाननेप्रदक्षिणा
करेस्तुतिकरेप्रार्थनाकरेने नमस्कारकरेएविरि

त्येदिवसदिवसप्रत्येनित्येजेकरवुं तेनेश्रीकृष्ण
भगवाननुंपूजनकहेवाय ॥२८॥ श्लोकः॥प्रातः
संगवमध्यान्हायरान्हेषुनिशामुखे॥ कृष्णस्येत्थं
पंचकालमर्चनंप्रोक्तमुत्तमम् ॥ २९ ॥ अर्थः॥
अनेप्रातःकालजेमंगलाआरतिनो समयनेसंग
वकालजशंणगारआरतिनोसमयने मध्यान्हका
ळजेराजभोगआरतिनो समयनेअपरान्हजेसं
ध्याआरतिनोसमयने निशामुखजेशीतलआर
तिनोसमयएविरित्ये नित्येपांचवखतेजेश्रीकृ
ष्णभगवाननुंपूजनकरवुं तेउत्तमपूजनकह्युंछे
॥२९॥ श्लोकः॥ प्रत्युषकालेमध्यान्हेसायंचेति
त्रिरर्चनम् ॥ मध्यमंह्येककालंतन्कनीयोऽशक्त
देहिनाम्॥३०॥अर्थः॥ अनेप्रातःकालमध्यान्ह
कालनेसायंकालएत्रणयवखतजे नित्येश्रीकृष्ण
भगवाननुंपूजनकरवुं तेमध्यमपूजनकह्युंछे ॥

अनेनित्येएकप्रातःकालेतेभगवानतुंपूजनंकरवुं तेकनिष्टपूजनकह्युंछे ॥ अनेएकनिष्टपक्षतोपांच वखतनेत्रण्यवखतपूजनकरवानेजे भक्तजनअ समर्थहोयतेनोछे॥३०॥ श्लोकः॥ जन्मोत्सवे षुसर्वेषुकृष्णस्यैकादशीषुच ॥ कर्त्तव्यामहतीपू जागीतवादित्रसंयुता॥३१॥ अर्थः॥ अनेहेमा तश्रीकृष्णभगवाननाजेजन्माष्टमी आदिकसर्वे जन्मउछवनादिवसतथासर्वेजेएकादशीयुंनादि वसतेमनेविषेगीतनेवाजित्रनाशब्देजुक्तएविजे श्रीकृष्णभगवाननिमोटिपूजातेकरवी ॥३१॥ ॥श्लोकः॥ उपवासोजागरश्चकर्त्तव्यस्तेषुशक्ति तः॥ पारणाहेषुत्सवेषुभोज्याविप्राश्चसाधवः॥ अर्थः ॥ अनेतेजन्मउछवनेदिवसेनेएकादशियुं नेदिवसेउपवासकरवोतथारात्रिमांजागरणकरवुं अनेतेनाजेपारणानादिवसतथा बिजाअन्नकूटा

दिकउछवनादिवसतेमनेविषेपोतानासामर्थ्यने अनुसारेब्राह्मणतथासाधुतेमनेजमाडवा॥३३॥ श्लोकः॥ धनिकःकारयेत्कृष्णमंदिराणि दृढानि च ॥प्रतिष्ठांतेषुकृष्णस्यकारयेसमहोत्सवैः॥३३॥ अर्थः॥ अनेधनवानएवोजेगृहस्थाश्रमि भक्तते जेतेअतिशेंदृढएवांजेश्रीकृष्णभगवाननांमंदिरते मनेकरावे॥अनेतेमंदिरुनेविषे श्रीकृष्णभगवान निमूर्त्तिनिजेप्रतिष्ठातेमोटाउछवेकरिने करावे ॥ ३३ ॥ श्लोकः॥ पूजाप्रवाहसिद्धार्थंग्रामक्षेत्र धनादिभिः॥ तद्वृत्तिमापिनिर्बाधांसांत त्येनेवव र्त्तयेत् ॥ ३४॥ अर्थः॥ अनेतेभगवाननापूजाप्र वाहनिसिद्धिनेअर्थेगामखेतरनेधनादिकतेणेक रिनेनिर्बाधएवितेमंदिरुंनीजेवृत्तितेने निरंतरप णेप्रवरतावे॥३४॥ श्लोकः॥ कूपंवापीं तडागा दिंकृष्णार्थेपुष्पवाटिकां॥ कारयेद्दैभवान्यज्ञान

दिंसान्विदधीतच ॥३५॥ अर्थः ॥ अनेश्रीकृष्ण
भगवाननेअर्थेकूवोवाव्यतलावकुंडनेफुलवाडि
तेमनेकरावे ॥ अनेजीवनिहिंसाएरहितएवाजे
विष्नुयागतेमनेकरेनेकरावे ॥ ३५ ॥ श्लोकः॥
श्रीकृष्णस्यैवमंत्राणांपुरश्चर्याविधानतः ॥ ग्रंथा
नांतत्पराणांचकारयेद्वैष्णवैर्द्विजैः ॥३६॥ अर्थः ॥
अनेश्रीकृष्णभगवाननाजेअष्टाक्षरांदिक मंत्रते
नुंजेपुरश्चरणतथातेभगवाननाप्रतिपादननेकर
नाराजेगिताभागवतादिकग्रंथतेमनुंजेपुरश्चरण
तेनेशास्त्रोक्तविधियेकरिनेभगवाननाभक्तएवाजे
स्वधर्मनिष्ठब्राह्मणतेमनिपासेकरावे।३६॥श्लोकः
कृष्णार्चाशिष्टगंधाद्यैरर्च्याःसर्वाश्चदेवताः॥ पि
तरःसाधवोविप्रास्तर्प्याःकृष्णार्पितांधसा॥३७॥
अर्थः ॥ अनेश्रीकृष्णभगवाननिपूजाकरतांबा
किरह्यांजेप्रसादिचंदनादिकतेणे करिनेसर्वेदेव

तानेपित्रितेमनेपूजवा ॥ अनेश्रीकृश्नभगवान
नेनैवेद्यकरयुंएवुंजेसुंदरअन्नतेणेकरिने साधुने
ब्राह्मणतेमनेतृप्तकरवा ॥३७॥ श्लोकः ॥ साष्टां
गवंदनंकार्यंश्रीकृश्नायचपूरुषैः ॥ पंचांगमेवना
रिभिर्भक्ताभिस्तुशुचिव्रते ॥३८॥ अर्थः ॥ हवे
वंदनभक्तिनेकहेछे ॥ हेपवित्रव्रतवालांप्रेमव
तिमातश्रीकृश्नभगवाननाभक्तएवाजेपुरुषतेम
णेतोअष्टअंगेसहितएवुंश्रीकृश्नभगवानने वंद
नकरवुं ॥ तेआठअंगाकियांतोपग हाथ ढींचण
छातिमस्तकद्रष्टिवचननेमनएआठे अंगनेनमा
विनेनेपृथविनीउपरपडिनेभगवाननेनमस्कार
करवो ॥ अनेश्रीकृश्नभगवाननिभक्तएविजेबा
ईयुंतेमणेतो पंचअंगेसहितएवुंजश्रीकृश्न भग
वाननेवंदनकरवुं ॥ तेपांचअंगाकियां तोहाथमं
स्तकमनवचननेद्रष्ठिएपांचअंगनेनमाविनेनेपृ

थविउपरबेसिनेभगवाननेनमस्कार करवोपण
बाईयुंनेआठअंगेसहितनमस्कारनकरवो ३८॥
श्लोकः ॥ श्रीकृष्णपादस्पृष्टेषुरजस्सुपरि लुंठन
म् ॥ कार्यमक्रुरवच्छार्षैनिधातव्यानितानिच ॥
३९॥ अर्थः ॥ अनेश्रीकृष्ण भगवाननाचरणक
मलनेअडयांजेरजतेनेविषेअक्रुरजिनिपेठेलोट
वुं॥ अनेतेरजनेपोतानामस्तकनिं उपरच्चधार
वां ॥ ३९ ॥ श्लोकः॥ दास्यंभगवतःकार्यंहित्वा
मानंचदुरतः ॥ यथाकालंदासद्भवपरिचर्यापरो
भवेत् ॥ ४० ॥ अर्थः॥ हवेदासपणाभक्तिने
कहेछेहेमातमाननोदूरथकित्यागकरिनेभगवा
ननुंदासपणुंकरवुं ॥ अनेजेमदासजेते समयने
अनुसारेपोतानास्वामिनि परिचरज्यापरायण
थायछेतेमजभक्तजनजेतेसमयनेअनुसारेपोता
नास्वामिजेश्रीकृष्णभगवानतेनि परिचरज्याप

रायणथाय ॥४०॥ ॥श्लोकः॥ स्वयमेवाहरेत्तोयं
कृष्णार्थंकुसुमानिच ॥ तुलसींघर्षयेगंधंकुर्यात्त्या
कंश्चिःश्रुचं ॥४१॥ अर्थः ॥ अनेभक्तजनजेते
श्रीकृष्णभगवानने अर्थेजलपुष्पनेतुलसितेपोते
जलावेतथातेभगवानने अर्थेचंदनतेपोतेज घसे
तथातेभगवानने अर्थेजेसुंदररसोईते पोतेज प
वित्रथैनेकरे ॥ ४१ ॥ ॥श्लोकः ॥ तालवृंतादि
भिःकृष्णंविजयेच्चयथाऋतु॥ संमार्जनंचीयलेपं
कुर्याच्छ्रीकृष्णमंदिरे ॥४२॥ अर्थः ॥ अनेऋतुने
अनुसारेविजणोचमरनेवस्त्रादिकतेणेकरिने पो
तेजश्रीकृष्णभगवाननेवायरोनांखे ॥ अनेश्री
कृष्णभगवाननामंदिरनेविषेपोताने हाथेजपुंजो
वालेतथागारयकरिनेलिंपे ॥४२॥ श्लोकः ॥
यथोचितंवभक्तानामन्नतोयफलादिभिः ॥ कुर्वि
तसेवनंप्रीत्यानिर्मानःप्रणमेच्चतान ॥ ४३ ॥

अर्थः ॥ अनेअन्नजलनेफळादिकतेणेकरिनेंजे मघटेतेविरित्ये भगवाननाभक्तनिप्रीतियेजुक्त थकोपोतेसेवानेकरेतथापोतेनिर्मानि थकोतेभ गवाननाभक्तनेनमस्कारकरे॥४३॥श्लोकः॥ द्रौ पद्यर्जुनवत्कार्यंसख्यंकृष्णेनमानदे॥ देहस्त्रीपुत्र वित्तादेःकार्यःस्नेहोऽधिकप्रभौ॥४४॥अर्थः॥हवे सखापणानिभक्तिनेकहेछेहेमानदेकेतांबिजाने मानदेवावालाहेमातद्रौपदीनेअंर्जुनतोनिपेठेश्री कृष्णभगवाननिसाथेसखापणुंकरवुं ॥ अनेपो तानोदेहस्त्रीपुत्रनेधनादिकतेथाकिपणअधिकए वोजेस्नेहतेभगवाननेविषेकरवो ॥४४ श्लोकः॥ मानुष्यनाट्यंदधतःक्रियास्वऽस्यनदोषधीः क्वा पिकार्याऽथविश्वासःकार्योऽस्पैचदृढःसति४५॥ ॥अर्थः॥ अनेहेमातमनुष्यनाट्यनेधरताके तांमनुष्यनिपेठेआचरणकरताएवाजेएभगवान

तेनिक्रियानेविषेदोषबुद्धितो क्यारेपणनकरवि
अनेएभगवाननोजदृढविश्वासकरवो ॥४५॥
॥श्लोकः॥लक्षणंनवमंभक्तेःशृएवथात्मनिवेदनं॥
कृष्णार्थएवकर्त्तव्यआत्माजनानिसर्वथा ॥४६॥
॥ अर्थः ॥ हवेआत्मनिवेदनभक्तिनेकहेछे हेमा
तहवे तमे जे ते भक्तिनुं नवमुंलक्षणजे आत्म
नि वेदनतेने सांभलो ॥ आत्माजे पोतानो
देहतेसर्वेप्रकारेश्रीकृष्णभगवानने अर्थेजकरवो
॥४६॥ श्लोकः॥ः देहेंद्रियांतःकरणस्वभावानां
तथापितुः ॥ पुत्रादेःस्वजनस्यापिवशेत्तैतनक्क
चित् ॥४७॥ अर्थः॥ अनेपोतानोदेहइंद्रियुंअं
तःकरणनेस्वभावतथापोतानापितानेपुत्रादिक
संबंधिजनएसर्वेनेपरवशतोक्यारेपण नवरतवुं
॥४७॥ श्लोकः॥ कृष्णाधीनोभवेन्नित्यंकृष्णार्थस
कलक्रियाः ॥ कृष्णभक्तोविघ्नकृतःस्वभावजनां

स्त्यजेत् ॥४८॥ अर्थः॥ अनेनित्येश्रीकृष्णभ गवाननेआधीनवरतवुं नेश्रीकृष्णभगवाननेअ र्थेछेसर्वेंक्रियाजेनिएवाथावुं ॥ अनेश्रीकृष्णभग वाननिभक्तिनेविषेविघ्ननोकरनारोजेपोतानोको ईकस्वभावतथासंबंधितेमनोत्यागकरवो॥४८॥

॥श्लोकः॥ कृष्णस्यैवेक्षणांकुर्याद्दशाश्रुत्याचतत्क थाम् ॥ श्रृणुयाच्चत्वचस्पर्शंकुर्यात्तस्यैवपादयोः ॥४९॥ अर्थः॥ अनेभगवाननोभक्तजेतेपोता नेनेत्रेकरिनेश्रीकृष्णभगवाननुंज दर्शनकरे ॥ अनेकांनेकरिनेतेभगवानानि कथानेसांभले ॥ अनेत्वचायेकरिने तेभगवानानाचरणकमलनों स्पर्शकरे ॥४९॥ श्लोकः॥ तद्गुणोच्चारणेजिव्हां तन्नैवेद्याशनेतथा ॥ कुर्यान्नासांतदुच्छिष्टपुष्पा द्याग्रहणेपरं ॥५०॥ अर्थः॥ अनेतेभगवानना गुणनुंउच्चारणकरवुं तथातेभगवाननानैवेद्यने

जमवुंतेनेविषेपोतानिजिव्हानेकरे ॥ अनेतेभ
गवाननिप्रसादिएवांजेपुष्पादिकतेनासुगंधले
वानेविषेकेवलपोतानिनासिकानेकरवि ॥५०॥
॥श्लोकः॥ हस्तौतत्परिचर्यायांशीर्षंनान्निवन्दने
प्रदक्षिणायांतस्यांघ्रीकुर्यात्तान्निकपागतौ ॥५१॥
॥अर्थः॥ अनेतेभगवाननिपरिचरज्याकरवा
नेविषेपोतानाहाथनेकरे ॥ अनेतेभगवानने न
मस्कारकरवोतेनेविषेमस्तकनेकरे ॥ अनेतेभ
गवाननेप्रदक्षिणाकरवि तथातेभगवाननेसमी
पेजावुं तेनेविषेपगनेकरे ॥५१॥ श्लोकः॥ सं
कल्पान्मनसाकुर्यात् कृष्णस्यैवचनिश्चयम् ॥
धियाचचेतसाऽस्यैवकुर्याच्चिंतनमंजसा ॥५२॥
॥अर्थः॥ अनेमनेकरिनेश्रीकृष्णभगवाननासंक
ल्पनेजकरें अनेबुद्धियेकरिनेएभगवानना नि
श्चयनेकरेनेचित्ते करिनेएभगवाननाचिंतवनने

यथार्थपणेकरे ॥५२॥

श्लोकः ॥ कृष्णदासत्वाभिमानःस्वस्मिन्कार्यस्त्वथाऽहमा ॥ कृष्णार्थमेवकार्याचक्रूषिव्यापारउद्यमः ॥५३॥ अर्थः ॥ अनेअहंकारेकारिने पोताने विषेश्रीकृष्णभगवाननादासपणानुं अभिमान करवुं ॥ अनेखेडव्यवेपारनेउद्यमतेश्रीकृष्णभगवाननेअर्थेजकरवो ॥५३॥ श्लोकः ॥ यद्यश्वेष्टंभवेत्तत्कृष्णायैवनिवेदयेत् ॥ गंधपुष्पांशुकादिनितत्प्रसादानिधारयेत् ॥५४॥ ॥ अर्थः॥अने जेजेवस्तुपोतानेप्रियहोयतेतेवस्तुतेश्रीकृष्णभगवाननेजनिवेदनकरवुं ॥ अनेचंदनपुष्पनेवस्त्रादिजेपदार्थतेपणतेश्रीकृष्णभगवानानि प्रसादिकराविनेधारवां ॥ ५४॥ श्लोकः ॥ पत्रमात्रमपिक्वापिकृष्णायानर्पितंतुयत् तन्नभक्ष्यंतथाभूतंनपेयंवारिचानघे ॥५५॥ अर्थः ॥ अनेहेनिर्दोषए

वांप्रेमवांतेमातजेपत्रमात्रपण श्रीकृष्णभगवान
नेअर्पणनकरयुंहोयतोतेनेक्यारेपण खावुंनहि
नेतेभगवाननेअर्पणनकर्युंएवुंजेजलतेपणक्यारे
यपिवुंनहि ॥५५॥ श्लोकः ॥ तपोयज्ञंव्रतंदानं
वैश्नवानांचसेवनं ॥ प्रसन्नतायैकृष्णस्यकर्त्तव्यंत
स्यसेवकैः ॥५६॥ अर्थः ॥ अनेतेभगवाननाजे
भक्ततेमणेतपयज्ञव्रतदानतथा भगवाननाभक्त
निसेवाएसर्वैश्रीकृष्णभगवानानिप्रसन्नताने अ
र्थेकरवुं॥५६॥श्लोकः॥ एवंभजंतियेकृष्णंशुत्या
दिनवलक्ष्मया ॥ भक्तयाते कथिताभक्ताद्विवि
धास्तेपिकीर्त्तिताः ॥५७॥ अर्थः ॥ अनेहेमात
एविरित्ये श्रवणादिकनवछे लक्षणजेनां एवि
जेभक्तितेणेकरिनेजेमनुष्यभगवानने भजेछेते
नेभक्तएविरित्येकह्याछे ॥ अनेतेभक्तपण बेप्र
कारनाकह्याछे॥५७॥ श्लोकः॥तत्राद्यस्तुसका

मास्तेधर्ममर्थंचविस्तृतं ॥ कामंचस्वेप्सितंमो
क्षंकृष्णादेवाप्नुवंतिहि ॥५८॥ अर्थः ॥ अनेतेबेप्र
कारनाजेभक्ततेमांप्रथमनातोसकाम भक्तछेके
तांभगवानविनाबिजाफलनिइछाराखिने भग
वाननेभजेछे॥अनेतेसकामभक्तजेतेपोतानेमन
वांछितएवोजेअतिशेमोटोधर्मअर्थकामने मोक्ष
तेनेश्रीकृष्णभगवानथकिजानिश्चे पांमेछे॥५८॥
श्लोकः ॥ देहांतेतेचकृष्णस्यगोलोकादिषुधाम
सु॥लभंतेस्वेष्टसौख्यानितस्मादेवाक्षयाणिहि
॥५९॥ अर्थः॥ अनेतेसकामभक्तजेतेदेहमुक्या
पछेश्रीकृष्णभगवाननांजे गोलोकादिकधामतेम
नेविषेजईनेअविनाशिएवांजेपोताने मनवांछि
तसुखतेमनेभगवानथकिपांमेछे ॥५९॥
॥श्लोकः॥ निष्कामाइतरेतेतुकृष्णसेवनंमंतरा
मुक्तिश्चतुर्विधाः सिद्धीश्चाष्टौनेछंतिकर्हिचित् ॥

॥६०॥ अर्थः॥ अनेहेमातबिजातोनिष्कामन्नक्त छेनेतेनिष्कामभक्ततोश्रीकृष्णन्नगवानानि सेवा विनासालोक्यादिकच्यारप्रकारानि मुक्तियुंने क्यारेपणनाथिइच्छता ॥ अनेअणिमादिकआठ सिद्धियुंनपणक्यारेयनथिइच्छता एकन्नगवान निसेवानेजइछेछे ॥६०॥ श्लोकः॥ दीयमानं न्नगवताप्यैश्वर्यमिदमुर्जितं ॥ तस्यसेवांतराय त्वान्नगृह्णातिकृदापिते ॥६१॥ अर्थः॥ अनेतेन्न गवानतेणेआपवामांडयुं जेआमुक्तियुंरुपनेसि द्धियुंरुपमोटुंऐश्वर्यतेनेतेन्नगवाननिसेवानेविषे विघ्नकरवापणुछे तेमाटेतेनिष्कामन्नक्तजेतेते ऐश्वर्यनेमनेकरिनेपणग्रहणकरतानाथि केतांते ऐश्वर्यनेलेवानोसंकल्पपणकरतानथि ॥६१॥ ॥श्लोकः॥ निष्कामन्नावेनेसंयोमातःकृष्णभजेन रः॥ भक्तोक्तमः सविज्ञेयःपुर्णोह्रदयमस्याहि

॥ ६२॥ अर्थः ॥ अनेहेमातएविरित्येनिष्काम
ज्ञावेकरिनेजेनरजेतेश्रीकृष्णज्ञगवानने भजेछेते
तोज्ञक्तनेविषेउत्तमज्ञक्तजाणवो नेसर्वप्रकारे
पूर्णकामथयोजाणवोने एज्ञगवाननुंहृदयजाण
वोकेतांएभगवाननेअतिशेप्रियजाणवो ॥६२॥
॥श्लोकः॥ ज्ञगवंतप्रतिदिनंसेवमानस्यतस्य
चप्रेमाविवर्द्धतेऽसतंसचविघ्नैर्नहन्यते ॥६३ ॥
॥ अर्थः ॥ अनेहेमातएविरित्येनिष्कामज्ञावेक
रिनेतेभगवाननेसेवतोएवो जेएभक्ततेनेदिवस
दिवसप्रत्येतेज्ञगवाननेविषेप्रेमजेतेअतिशेवृद्धि
नेपामेछे अनेतेप्रेमजेतेकोइविघ्नकरिनेहणातो
नथि ॥६३॥ श्लोकः॥ यथाप्रवाहोगंगायाअंत
रायानृगिरिनापि ॥ विज्ञिद्याव्गणाय्याशुसमुद्र
मभियातिहि ॥६४॥ अर्थः॥ अनेजेमगंगाजि
नोजेप्रवाह तेजेतेपोतानेवच्चमांअंतरायरूपए

वाजेमोटापर्वततेमने भणव्नेदिनेनेतेमनिश्रवग
णणनाकरिनेतत्कालसमुद्रनेज पांमेछे पणव
च्यमांटकतोनथि ॥६४॥ श्लोकः॥ तथाप्रेमाऽ
स्यन्नक्तस्यदेशकालक्रियामुखान् ॥ विघ्नामह
तउल्लंघ्यकृष्णमेवप्रपद्यते ॥६५॥
अर्थः ॥ तेविरित्येएनिष्कामन्नक्तनोजेप्रेम तेजे
तेदेशकालक्रियाआदिकजेमोटांविघ्नतेमने उलं
घिनेकेतांतेविघ्ननेनगणीनेश्रीकृष्णन्नगवाननेज
पांमेछेपणतेप्रेमओछोथातोनाथि॥६५ श्लोकः॥
आंतराणांचवाह्यानांकरणानांतुसर्वशः॥ स्वन्ना
वाद्वत्तयःकृष्णेतस्यस्युर्विषयेष्विव ॥६६॥अर्थः॥
अनेतेनिष्कामभक्तनामनआदिकच्यारअंतःक
रणनिजेसर्वेवृत्तियुंतथानेत्रादिकइंद्रियुंनी जेंस
र्वेवृत्तियुंतेजेते सहजस्वन्नावथकिजश्रीकृष्णभ
गवाननेविषेवरतेछेकेनिपेठेतोजेमाबिजामनुष्य

नोअंतःकरणनेइंद्रियुंनिवृत्तियुंजेतेमायिकं पंच
विषयमांसहजस्वभावेवरतेछेतेमएभक्तानिजेवृ
त्तियुंभगवानमांनिरंतरवरतेछे ॥६६॥श्लोकः॥
साक्षात्कृष्णेभगवतिप्राप्तस्नेहभरःसतु ॥ नानु
रक्तोभवेत्क्वापितांविनाऽन्यत्रवस्तुनि ॥६७॥
अर्थः ॥ अनेसाक्षातप्रत्यक्षप्रमाणंएवाजेश्रीकृ
ष्णभगवानतेनेविषेपाम्युंछेस्नेहनुंअधिकपणुंजे
णेएवोजेएनिष्कामभक्ततेजेतेतेभगवानविनाबि
जाकोईपदार्थनेविषे आसक्तथातोनथिंएकभग
वाननेविषेजानिरंतरआसक्तथकोवरतेछे ॥६७॥
श्लोकः ॥ लोकेऽस्तिद्विविधंवस्तुरमणीयंतथे
तरम् ॥ तत्राऽस्थरमणीयंयद्दुःखरूपंभवेद्धितत्
॥६८॥ अर्थः ॥ अनेहेमातआलोकनेविषेबेप्र
कारनांपदार्थछेएकतोरमणीयसुंदर·सारांपदा
र्थतेछेनेबिजांअरमणीयजेनरसांपदार्थतेछेअने

तेबेप्रकारनापदार्थमांजेरमणीयपदार्थछे तेणे एनिष्कामभक्तनेदुःखरूपथायछे केतांदुःखरूपज्ञासेछे ॥६८॥ श्लोकः अरम्येषुपदार्थेषुकापिकिंचित्सुखंन्नवेत् ॥ रम्येषुतुमहद्दुःखंभवेत्कृष्णानुरागिणः ॥६९॥ अर्थः ॥ अनेश्रीकृष्णन्नगवाननेप्रीतिवालोजे एनिष्कामंभक्ततेनेसारांनहिएवाजेपदार्थतेन्नेविषेतोक्यारेक देहनिर्वाहनेअर्थेपणकांईकसुखजणायछे पणजेरमणीयपदार्थछेतेनेविषेतोमहादुःखजणायछे ॥६९॥

॥श्लोकः ॥ विषयंकायतेतस्यमलयागुरुचंदनं॥ सर्पायंतेपुष्पहाराभूषणंदूषणायते ॥७०अर्थः॥ अनेतेजक्तनेमलयागरचंदनजेतेझेरनागारजेवुंजणायछे ॥ अनेसुगंधिमानपुष्पनासुंदरहारजेतेसर्पजेवाजणायछे ॥ अनेसोनारूपानांसुंदरभूषणजेतेदूषणजेवांजणायछे॥७०॥श्लोकः

रुचिराःकौसुमाःशय्यादिलपावकसन्निभाः ॥
भवंतितस्यचंद्रोपिजक्तस्यतपनायते ॥ ७१ ॥
अर्थः ॥ अनेतेभक्तनेसुंदरपुष्पनिबिछावेलीस
ज्यानुंजेतेबलबलताअग्निजेविजणायछे अने
चंद्रमापणतपतासुर्यजेवो जणायछे ॥७१ ॥
श्लोकः॥रुचिरंमंदिरंतस्यघोरारण्यायंतेनवम्॥
सुगंधिःशितलोवायुर्दावज्वालायतेभृसं॥७२॥
अर्थः॥ अनेतेजक्तनेसुंदरनवुंजेघरतेतो घोर
अरण्यजेवुंजणायछे ॥ अनेसुंदरसुगंधिमानने
शितलएवोजेवायुतेजेतेअतिशोदावानलानिज्वा
लाजेवोजणायछे ॥ ७२ ॥ श्लोकः ॥ जारायते
सूक्ष्मवासःस्वजनश्चवृकायते ॥ रूपंकुष्टायते
तस्यस्वादुजोज्यंविषायते ॥७३॥ अर्थः॥ अने
तेजक्तनेसूक्ष्मवस्त्रजेतेजारजेवुंजणायछे॥ अने
पोतानासंबंधिजनजेतेनाहारजेवा जणायछे ॥

अनेशरिरनुंसुंदरपणुंजेतेकोढजेवुंजणायछेअने
सुंदरस्वादुभोजनजेतेझेरजेवुंजणायछे ॥७३॥
श्लोकः ॥ मनोज्ञंगायनंतस्यतीक्ष्ण बाणायतेत
था ॥ राक्षसीभवत्येवनारिदेवांगनोपमा॥७४॥
अर्थः ॥ अनेतेभक्तनेमनोहरएवुंजे गाववुंतेजेते
काननेविषेतिखाबाणजेबुंजणायछे ॥ अनेदेव
तानिअंगनाजेअप्सरातेनिजेतेउपमादेवाय ए
वीजेसुंदररूपवाननारितेजेतेराक्षसिजेसिजणा
यछे ॥७४॥ श्लोकः ॥ स्नेहोनुमेयोभक्तस्यचि
ह्नैरेतैर्विरागिणःकृष्णएवस्फुरन्त्येकस्त.स्यांतश्च
बहिःसदा ॥७५॥ अर्थः ॥ अनेएकभगवानवि
नाबिजाकोईपदार्थनेविषेप्रीतियेराहित एवोजे
एभक्ततेनांजेआचिन्हतेणेकरिनेतेनेजे भगवान
मांस्नेहछेतेनुंप्रमाणकरवुं ॥ अनेतेभक्तनाअंत
रनेविषेनेबाहेरपणएकश्रीकृष्णभगवानजानिरंत

रस्फुरेछे ॥७५॥ श्लोकः ॥ सहसास्फुरितंस्नेहा
त्तंदृष्ट्वाहसतिक्वचित् ॥ क्वचिद्व्रजंतमालोक्यावि
रहादिवरोदिति ॥७६॥ अर्थः॥ अनेतेभक्तजेते
क्यारेकतोस्नेहथकितत्कालस्फुरि आव्याजेभ
गवानतेनेजोईनेहसेछेअनेक्यारेकतो पोतानि
पासेथिछेटेजाताहोयनहिशुंएविरित्ये तेभगवा
ननेजोईनेविरहथाकिरुवेछे ॥७६॥ श्लोकः ॥
आनंदान्नृत्यतिक्वापिक्वापिसंभाषतेऽमुना॥ सा
ष्टांगंवंदतिक्वापिक्वचित्तूष्णिमचात्तिष्ठति ॥७७॥
अर्थः ॥ अनेतेभक्तजेतेक्यारेकतो आनंदथाकि
नाचेछेनेक्यारेकतोएभगवाननिसाथे बोलेछेने
क्यारेकतोतेभगवाननेसाष्टांगनमस्कारकरे छे
क्यारेकतोकांईपणनबोलतोथकोउभो थईरहे
छे ॥७७॥ श्लोकः ॥ अपराधान्क्षमस्नेतिक्वा
पिप्रार्थयतेहरिम् ॥ स्नेहेनेविवशःक्वापिसचगा

यतिनिस्त्रयः ॥७८॥

अनेकयारेकतोहेभगवान् तमेमारा अपराधक्ष माकरोएविरित्ये श्रीहरिनि प्रार्थनाकरेछे अने क्यारेकतोस्नेहेकारिनेपरवशथयोएवोजे एभक्त तेजेतेनिर्लज्जथको भगवाननांकीर्त्तनगायछे॥ ७८॥श्लोकंःहरेनारायणस्वामिन्कृष्णगोविंदमा धव॥ इत्याद्याःकीर्त्तयत्युच्चैरभिधाःक्वापिसत्यतेः ॥७९॥अर्थअनेकयारेकतोतेभक्तजेतेहेहरेहेनारा यणहेस्वामिन्हेश्रीकृष्णहेगोविंदहेमाधव एआ दिकजेभगवाननांनामतेनुंउंचेस्वरे करिनेउच्चा रणकरेछे ॥७९॥श्लोक॥इत्यादिभिर्बहूविधैश्चि ह्नैःसउपलक्षितः॥ पुनातिभुवनेभक्तस्वपादरज साऽखिलम्॥८०अर्थः ॥अनेआकह्याएआदिक जेबहूप्रकारनाचिन्हतेणेजुक्त एवोजेएभक्ततेजे तेपोतानाचरणनिरजेकरिनेसमग्र जगतनेपवि

त्रकरेछे ॥८०श्लोकः॥अनायासेनैवमातर्नवत्य
स्यहरेस्तनौ ॥ निरोधप्राणमनसोःप्रेमभक्तस्य
निश्चितम् ॥८१अर्थः॥ अनेहेमातएविरित्येअ
तिशेप्रेमेजुक्तएवोजेएभक्ततेनाप्राणनेमननोश्री
हरिनिमूर्तिनेविपेनिरोध जेसमाधितेनिश्चे सह
जमांथायछे॥८१श्लोकः ॥प्रारब्धांतेविहायाऽ
सौपुमान्यास्त्रीकलेवरं ॥ गुणांन्मायामयांस्त्री
श्चाहित्वाभवतिनिर्गुणः॥८२॥अर्थः॥अनेहेमात
आविरित्यनानोनिष्कामभक्तजेपुरुपअथवास्त्रीः
तेजेतेपोतानादेहनाप्रारब्धकर्मने अंतेपोताना
देहनोत्यागकरीने नेमायामयएवाजेसत्वरजने
तमएत्रण्यगुणतेनोत्यागकरीनेनिर्गुणथायछे॥
८२ ॥ श्लोकः ॥ दिव्यांतनुंब्रह्मरुपांप्राप्यकृष्ण
छेयासव ॥ दिव्यंविमानमारुह्यस्वेष्टंतद्धामया
तिहि ॥८३॥ अर्थः ॥ अनेतेपछेतेभक्तजेतेश्रीकृ

भगवाननिईछायेकरिने ब्रह्मरुपएविजे य
तनुतेनेपांमिने दिव्यएवुंजेविमान तेनिउपरबे
शिनेपोतानेप्रियएवुंजेते भगवाननुंधाम तेनेपां
मेछे ॥८३ श्लोकः॥ गोलोकेसोऽक्षरेधाम्निवै
कुंठेवापिभक्तराट ॥ कृष्णस्यवर्ततेऽखंडंसेवायां
सर्ववंदितः ॥८४ अर्थः॥ अनेंबिजासर्वेभक्तमां
मोटेरो एवोजेंएभक्त तेजेतगोलोकधामनेविषे
अथवाअक्षरधामनेविषेअथवावैकुंठधामने विषे
सर्वेभक्त तेमणेनमस्कारनेकर्योंथकोश्रीकृष्णभ
गवाननिअखंडसेवानेविषेवरतेछे ॥८४ श्लोक
बलात्कृष्णेनदत्तानिह्यनंतान्यक्षयाणिच ॥ तत्रा
दिव्यानिसौख्यानिप्राप्नोतिजननिध्रुवम् ८५॥
॥अर्थ॥ःअनेहेमाततेधामुनेंविषेश्रीकृष्णभगवा
नतेणेबलात्कारेआप्यांनेकालेकरिने नाशनपां
मेएवाजेअनंतादिव्यसुखतेनेनिश्चेपांमेछे॥८५।

॥श्लोकः॥ अध्यात्मशास्त्रमितितेमयाप्रोक्तमशे
षतः ॥ एतावदेवजीवानांमतंनिः श्रेयसायमे
॥८६॥ अर्थः॥ हेमातआविरित्येसाधुनालक्षण
सहितजेधर्मज्ञानवैराग्यनेभक्ति तेमणेजुक्तएवुं
जेआअध्यात्मशास्त्रतेमेंतेणेतमने समग्रपणेक
ह्युं ॥ अनेजीवुंनाकल्याणनेअर्थेतोआकह्युंएट
लुंजमेंमान्युंछे ॥८६॥ श्लोकः॥ वेदानांपंचरात्रं
स्यरहस्यंसांख्ययोगयोः॥ धर्मशास्त्रस्यचाप्ये
तद्विस्यष्टमुदितंमया ॥८७॥ अर्थः॥ अनेहेमात.
च्यारवेदपंचरात्रतंत्रसांख्यशास्त्रयोगशास्त्रनेध
र्मएसर्वेनुंजेआरहस्यतेमेंतमनेअतिशेस्पष्टपणे
कह्युंएमतमेजाणो ॥८७॥ श्लोकः॥ तस्मादेत
द्भवत्यापिश्रेयसेधार्यमात्मनि ॥ तेनमुक्तासर्वक
ष्टात्प्राप्स्यसेपरमंसुखम् ॥८८॥ अर्थः ॥ हे
माततेमाटेतमारेपणपोतानाकल्याणनेअर्थेआ

रहस्यनेपोतानामननेविषेधारवुं ॥ अनेतेधार वेकरिनेतमेजेतेसर्वकष्टथाकि मुकांणांथकांपरम सुखनेपांमशो ॥८८॥ श्लोकः॥ एतद्रहस्यपूर मंयःश्रोष्यतिपठिष्यति ॥ भविष्यातितयोःकृष्ण भक्तिश्चसुखमीप्सितम् ॥८९॥ अर्थः॥ हेमात अतिशेउत्कृष्टएवुंजेआरहस्यं तेनेजेसांभलशे अथवाजेकेहेशेतेवेयनेश्रीकृष्णभगवाननीविभ क्तिथाशेअनेपोतानेमनवांछितएवुं जेसुखतेथा शे ॥८९॥ सुव्रतउवाच॥ श्लोकः॥ रहस्यमि तिपुत्रेणगीतंमातानिशम्यसा ॥ प्रसन्नहृद याऽत्यंतंप्रोचेनिःसंशयासति ॥ ९० ॥ अर्थः ॥ हवेसुव्रतऋषिकेहेछे ॥ हेराजन्एविरित्येपोता नापुत्रजेश्रीहरितेणेकह्युं जेआरहस्यतेनेतेप्रेम क्तीमाताजेतेसांभलिनेअतिशेप्रसन्नथयुंछेहृदं यजेनुंएवांथकांनेगयाछे सर्वसंशयजेमाएवांथ

कांश्रीहरिप्रत्येबोलतांहवां ॥९०॥ प्रेमवत्युवा
च॥श्लोकः॥ स्वधर्मज्ञानवैराग्यैरुपेतानवलक्ष
णा ॥ भक्तिःकृष्णेत्वयाप्रोक्तानृणांश्रेयस्करीह
रे ॥९१॥ अर्थः॥ हेहरेस्वधर्मज्ञाननेवैराग्यते
णेजुक्तनेश्रवणादिकनवछेलक्षण जेनांएविनेम
नुष्यनाकल्याणनिकरनारिएविजे श्रीकृष्णभग
वाननेविषेभक्तितेतमेमुनेकहि ॥९१॥ श्लोकः
सतुकृष्णस्त्वमेवासिहरिनामाऽत्रऽसांप्रतं॥ नि
श्चयेनेतिजानामित्वद्वाक्यैर्नष्टसंशया ॥ ९२ ॥
॥अर्थः॥ अनेजेनेविषेएविभक्तिकहिएवाजे
श्रीकृष्णभगवानतेतोआलोकनेविषेहमणांश्रीह
रिएवुंछेनामजेनुं एवातमेजछोएविरित्येनिश्चे
येकरिनेहुंजेतेजाणुछुं नेतमारेवचनेकरिनेनाश
पांमिगयाछेसर्वसंशयजेनाएविहूंथईछुं ॥९२॥
॥श्लोकः॥ त्वय्येवसंयोज्यमनोमायाकालसमृ

द्भवान् ॥ समग्रकष्टान्मुक्तास्मियामिधामाऽ
ह्यतेपरम् ॥९३॥ अर्थः॥ अनेहेहरेहुंजेतेमारा
मननेतमारेविषेजजोडिनेहवेहुजेतेमायानेकाल
तेथकिउपनुंजेसमग्रकष्टतेथकि मुकाइगयिछुंने
हमणांतमारापरमधामनेपामिछुं ॥९३॥ सुव्रत
उवाच॥ श्लोकः ॥ कत्युक्त्कासातमेवांतहरिना
नारायणंप्रभुं ॥ दध्यौविशुद्धमनसातेनाऽभूद्देह
विस्मृतिः ॥९४॥ अर्थः ॥ हवेसुव्रतरुषिकहेछे
हेराजन्एविरित्येतेप्रेमवतीमाताजेतेश्रीहरिप्र
त्येकहिनेपछेअतिशेशुद्धएवुं जेपोतानुंमनतेणे
करिनेमहासमर्थनारायणएवाजे श्रीहरितेनुंज
पोतानाहृदयनेविषेध्यानकरतांहवां ॥ अनेतेप
छेतेश्रीहरिनेध्यानेकरिनेप्रेमवतीमाताने पोता
नादेहनिविस्मृतिथातिहवि ॥९४॥ श्लोकः ॥
गितामेतांहिसाक्षाद्धरिमुखकमलान्निःसृतांवेद

सारंकृष्णंसंपूज्यभक्त्याप्रतिदिनमखिलामत्रवा
ध्यायमेकम् ॥ नानाकामाभिलाषीननु धरणी
पतेयः ॥ पठेद्वानिशाम्येद्धायास्वेष्टंससौख्यंत्व
रितमथजनःकृष्णभक्तिंनिराशाः ॥९५॥ इतिश्री
सत्संगिजीवनेनारायणचरित्रेधर्मशास्त्रेप्रथमप्र
करणेहरिगीतायांभक्तिस्वरूपलक्षण निरूपण
नामापंचमोऽध्यायः ॥५॥

अर्थः॥ हेपृथ्वीनापतिएवाप्रतापसिंहराजन्सा
क्षातश्रीहरिनामुखकमलथकिनिसरिने च्यारवे
दनुंसाररूपएविजेआपांचअध्यायवालि समग्र
गितातेनोआलोकनेविषेजे जनदिवस दिवसप्र
त्येश्रीकृष्णभगवाननिपूजाकरिनेपछे भक्तियेक
रिनेपाठकरेअथवाआगीताने सांभले अथवा
आसमग्रगीतानोपाठनथायनेजो आगीतानाए
कअध्यायनोजपाठकरेअथवाएक अध्यायनेज

सांभलेअनेतेजनजेतेजोनानाप्रकारनामनोरथ
नेइछतोथकोएविरित्येपाठकरेनेसांभलेतोतत्का
लपोतानामनवांछित्तमनोरथसुखनेपांमे अने
जोकोईसुखनामनोरथेरहितथको एविरित्येआ
गितानोपाठकरेनेसांभलेतोतत्कालश्रीकृष्णभग
वाननिभक्तिनेपांमे ॥

॥एविरित्येश्रीनारायणनांचरित्रछे जेनेविषे
एवोधर्मशास्त्ररूपजेश्रीसत्संगीजीवननामेग्रंथ
तेनेविषेजप्रथमनुं प्रकरणतेमांजेश्रीहरिगीता
तेनेविषेभक्तिनास्वरुपनुंलक्षणनिरूपणकर्युंए
नांमेपांचमोध्यायथयो ॥५॥ श्लोकः ॥ स्वाश्रि
तानांहितायेयंकृपयाहरिणोदिता ॥ गीतास्व
मात्रेसंयुक्ताधर्मेणैकांतिकेनहि ॥१॥ अर्थः॥श्री
हरितेणेपोतानाआश्रितजननाहितनेअर्थेकृपां
येकरिनेपोतानिमाताजेप्रेमवतीतेनेकहिएविजे

आगीता तेजेतेस्वधर्मज्ञानवैराग्यने महात्म्येस
हितभक्तिएच्यारलक्षणवालोजेएकांतिकधर्मते
णेयुक्तएविछे ॥१॥ श्लोकः॥ सर्वेषांहरिभक्ताना
मेतस्याःसुखबुद्धये ॥ इयंटीकायथाबुद्धिमयावि
लिखिताशुभा ॥२॥ अर्थः॥ अनेसर्वेजेश्रीहरि
नाभक्ततेमनेआहरिगीताना अर्थनुंसुखेकरिने
ज्ञानथायतेनेअर्थेशुकानंदजेहुं. तेमेंतेणेमारिबु
द्धिनेअनुसारेरूडिजेआटीकातेलिखिछे ॥ २ ॥
॥श्लोकः ॥ विक्रमार्कशकस्याब्देनेत्रशून्यांकभू
मिते ॥ एकादश्यांनिर्जलायांसंपूर्णेयंभृगोर्दिने
॥३॥ अर्थः ॥ अनेसंवत् ॥१९०२॥ ओगणि
ससोनेबेनाज्येष्ठमासनाशुक्लपक्षानिजे निर्जला
नामेएकादशीनेशुक्रवार तेनेदिवसआहरिगी
तानिटीकाजेतेश्रीवरतालनेविषेश्रीलक्ष्मीनारा
यणदेवनाचरणकमलनेसमीपेसंपूर्णथईछे॥३॥

॥ श्लोकः ॥ हरेरेकांतिकाभक्ताःप्रसन्नास्तेनमय्यपि ॥ भवंतुस्यामहंयेनभक्तएकांतिकोध्रुवम् ॥४॥ अर्थः॥ अनेश्रीहरिनाजेएकांतिकभक्तते जेतेतेटीकानेलिखवेकरिनेमारिउपरयप्रसन्नथाओजेप्रसन्नतायेकरिने हुंजेतेनिश्चेश्रीहरिनोएकांतिकभक्तथाउं ॥४॥ इतिश्रीसहजानंदस्वामिशिष्यशुकानंदमुनिलिखिताश्रीहरिगीताटीकासंपूर्णा ॥

॥संपूर्णः॥